

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์)
ปริญญา

..... สังคมวิทยาประยุกต์ ..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา .....

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา
บ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

Household Saving Behaviors According to The Philosophy of Sufficiency Economy:
A Case Study of Bann Nong Khuean, Cha-am District, Phetchaburi Province

นามผู้วิจัย นางสาวกาญจนา บุญประเสริฐ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์คุณหญิง เจริญสุข, ปร.ค.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์อรนัดดา ชินศรี, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์ธนารดี คำยา, M.A.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา
บ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

Household Saving Behaviors According to The Philosophy of Sufficiency Economy:
A Case Study of Bann Nong Khuean, Cha-am District, Phetchaburi Province

โดย

นางสาวกาญจนา บุญประเสริฐ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์)

พ.ศ. 2555

กาญจนา บุญประเสริฐ 2555: พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์) สาขาสังคมวิทยาประยุกต์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์คุณหญิง เจริญสุข, ปร.ด. 124 หน้า

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สาเหตุ และกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมการออมของครัวเรือน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนจำนวน 12 ครัวเรือน ผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกต (Field Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการยืนยันข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) รวมระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 6 เดือน

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุจากภูมิหลังที่ผิดพลาดจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ไม่มีกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ไม่มีเครือข่ายชุมชน ตกอยู่ในสภาวะบริโภคนิยม ทำให้เกิดภาระหนี้สินตามมา จากการเข้ามาของศูนย์การศึกษาและพัฒนา โครงการพระราชดำริช่วยเหลือราษฎร ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแบบพอเพียง การออม อีกทั้งยังได้มีการจัดการศึกษาดูงาน ทำให้ผู้นำชุมชนเห็นถึงประโยชน์ เกิดเครือข่ายชุมชน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นเป็นธนาคารประจำหมู่บ้าน ให้ได้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของการเก็บออม รู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงิน เกิดพลังจะร่วมกัน โดยมีเหตุผลที่ว่า ต้องการปลดภาระหนี้สินในอดีต โดยไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินจากภายนอก และไม่ต้องเป็นภาระของสังคมในภายภาคหน้าได้ ในส่วนของกระบวนการและพฤติกรรมการออมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการแบ่งเงินรายได้ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ เงินรายได้สำหรับต่อยอดการเกษตร เงินสำหรับใช้จ่ายภายในครัวเรือนและเงินออม โดยมีอัตราส่วน 50-30-20 ตามลำดับ และมีการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อเป็นกระบวนการเรียนรู้ การฝึกตน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องอีกด้วย

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Kanjana Boonprasert 2012: Household Saving Behaviors According to The Philosophy of Sufficiency Economy : A Case Study of Bann Nong Khuean, Cha-am District, Phetchaburi Province. Master of Arts (Applied Sociology), Major Field: Applied Sociology, Department of Sociology and Anthropology. Thesis Advisor: Assistant Professor Dutsadee Charoensuk, Ph.D. 124 pages.

This research is a qualitative study with the aims of identification for the causes and procedures of the saving behaviors of households. Samples, which were collected from membership of saving group in Bann Nong Khuean, consisted of 12 households, leader and committee of saving group. The research methodologies used in-depth interview, field observation, focus group and triangulation method were used during the period of 6 months.

The results revealed that the reasons of household saving behaviors were from the unsuccessful agriculture, lack of learning processes, no social networks, capitalistic circumstance and debts. When the royal project of learning and development center named Houy-Sai was established, it provided training and knowledge on agriculture in accordance to sufficiency economy philosophy. The saving group within this community was founded by leaders in order to make people awareness and obtain the profits of saving. The ultimate goal of saving was to discharge debts without external loan. With regard to procedures of the saving behavior following this philosophy, it started with setting up the optimum plan to control the expense within household. The budget of household was divided into 3 portions. The first portion was the incomes to be used for agriculture. The second portion was the money to be spent within household or for their living allowance. The last portion was the saving money. It was found that the ratios of the budget were 50%, 30% and 20%, respectively. A prudent consideration and effective plan of budget within household were used regularly and consequently learning processes and accurate practice will be achieved following this philosophy.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างดีของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คชฎี เจริญสุข ประธานกรรมการที่ปรึกษา ดร.อรนัฏดา ชินศรี กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ. ปภาณี จุฬิวัฒนา และ ผศ.ดร. พิมลพรรณ อิศรภักดี ที่ได้ให้ความรู้ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสียสละเวลาในการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสามารถศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์ใน สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณชาวบ้านในชุมชนบ้านหนองเขื่อน หมู่ที่ 4 ตำบลไร่ไหมพัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี รวมถึง เจ้าหน้าที่ในศูนย์ศึกษา และพัฒนาโครงการห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการศึกษาครั้งนี้

ประโยชน์และคุณค่าที่ได้จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณที่ได้ให้ความรู้ สั่งสอน ห่วงใย ให้กำลังใจ และให้โอกาสจนประสบความสำเร็จ

กาญจนา บุญประเสริฐ
เมษายน 2555

สารบัญ

หน้า

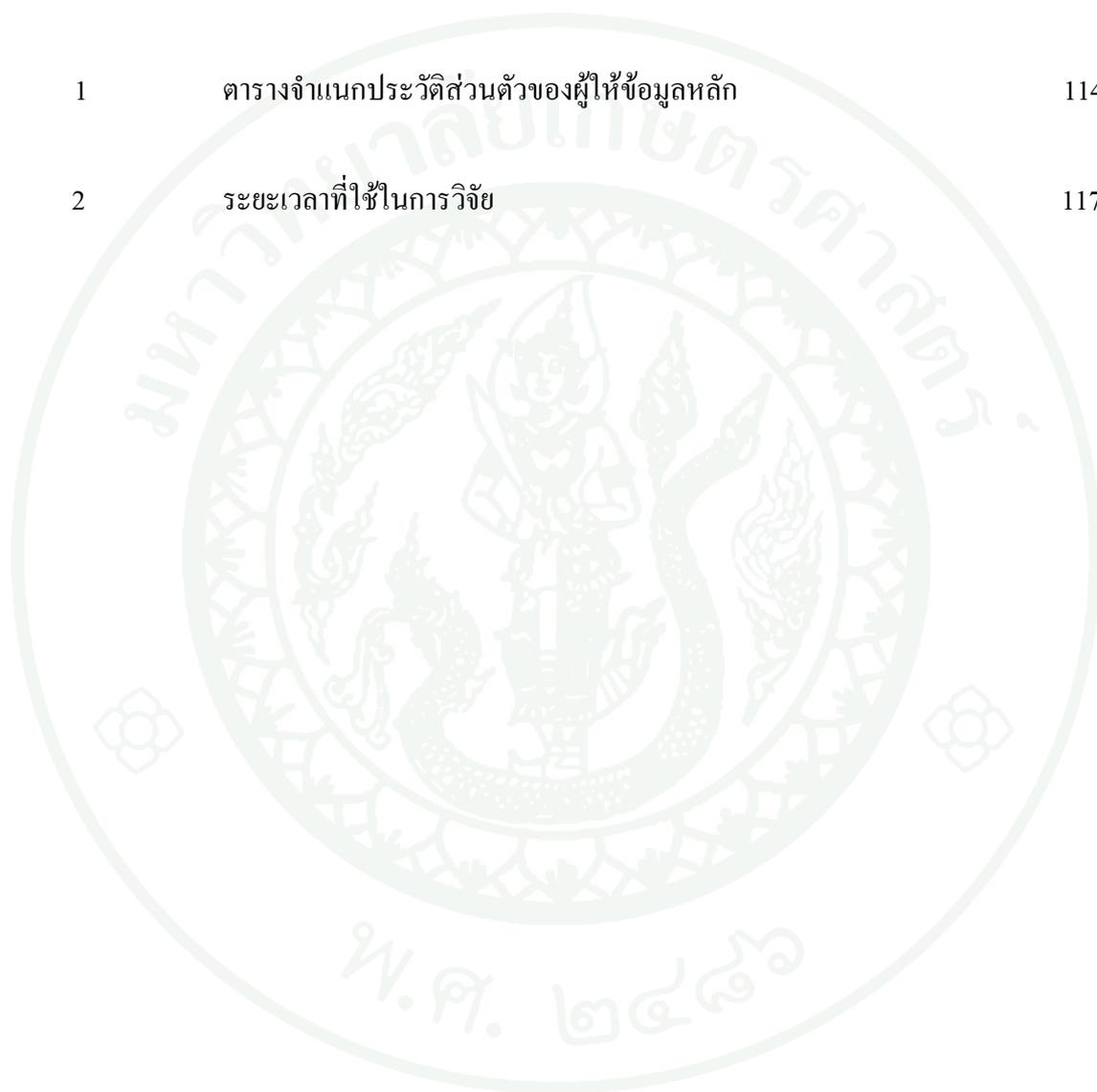
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตที่ใช้ในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง	7
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง	22
ทฤษฎีอธิบายพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง	23
ทฤษฎีลำดับขั้นของแรงจูงใจ	26
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับเศรษฐกิจพอเพียง	28
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ	30
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม	36
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	46
พื้นที่เลือกทำการวิจัย	46
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	46
วิธีดำเนินการวิจัย	47
การเตรียมตัวของผู้วิจัย	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
การเข้าสนาม	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
การตรวจสอบข้อมูล	56
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	57
ผลการวิจัย	57
ข้อวิจารณ์	92
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	95
สรุปผลการศึกษา	95
ข้อเสนอแนะ	101
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	104
ภาคผนวก	112
ภาคผนวก ก ตารางจำแนกประวัติส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลัก	113
ภาคผนวก ข ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	116
ภาคผนวก ค ภาพตัวอย่างกระบวนการและ พฤติกรรมการณ์ของครัวเรือน	118
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	124

สารบัญตาราง

ตารางผนวกที่		หน้า
1	ตารางจำแนกประวัติส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลัก	114
2	ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	117

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	คุณลักษณะ เจือนใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	9
2	วิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	21
3	องค์ประกอบของทัศนคติ	32
4	สภาพพื้นที่ชุมชนบ้านหนองเขื่อน	58
5	กระบวนการต่อพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	98
ภาพผนวกที่		
1	การดำเนินงานของคณะกรรมการ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน	119
2	สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ทำการฝากเงิน	120
3	สมุดธนาคารออมทรัพย์	120
4	ตัวอย่าง บัญชีครัวเรือน	121
5	ตัวอย่าง ใบแจ้งค่าไฟฟ้า	121
6	ครัวเรือนมีการใช้ภาชนะต่างๆเพื่อบรรจุน้ำฝนไว้ใช้ในครัวเรือน	122

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพผนวกที่		หน้า
7	ครัวเรือนยังใช้เตาฟืน ในการประกอบอาหาร	122
8	ครัวเรือนแบ่งพื้นที่ถือครองเป็นส่วนๆ	123

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การที่ประเทศจะพัฒนาให้เจริญเติบโตขึ้น ประชากรในประเทศต้องรู้จักการนำเงินในส่วนที่ใช้อุปโภค บริโภคมาสะสมเป็นทุน (Capital Formation) ซึ่งการจัดแบ่งทรัพยากรส่วนหนึ่งที่เหลือจากการบริโภคมาสะสมเป็นทุนนั้นก็คือ “การออม” การขาดแคลนเงินออมเป็นปัญหาสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทยและนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมตามมา ซึ่งในระยะแรกยังไม่มี ความรุนแรง แต่จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตามกาลเวลา จนกลายเป็นปัญหาที่สะสม และเรื้อรัง เมื่อระบบเศรษฐกิจขาดเงินทุนในการหมุนเวียนภายในประเทศ จะทำให้ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศขาดสภาพคล่องในการพัฒนา วิธีการแก้ปัญหาคือ การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมา

อาจกล่าวได้ว่าเรื่องการออมเป็นเรื่องสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ โดยพิจารณาจากทฤษฎีวัฏจักรแห่งความยากจน (The Vicious Circle of Poverty) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับการที่ประเทศต่าง ๆ ไม่สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ ทำให้พบว่า ปัจจัยพื้นฐานของความยากจนมีสาเหตุมาจาก การมีรายได้ต่ำ (Low Real Income) ส่งผลทำให้ขีดความสามารถในการออมต่ำ (Low Saving) เกิดการลงทุนที่น้อยลง (Low Investment) และท้ายที่สุดก็คือ การผลิตมีสภาพที่ต่ำลง (Low Productivity) และปัญหาความยากจนนั้นก็จะวนกลับไปสู่การมีรายได้ต่ำอีกครั้ง โดยเป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ (สุคใจ ทูลพานิชย์กิจ, 2547)

ทั้งนี้ การที่ประเทศจะสามารถหลุดพ้นจากวัฏจักรแห่งความยากจนได้นั้น จะต้องมีการทำลาย หรือตัดความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่เป็นสาเหตุแห่งความยากจนนี้ให้ได้ เพื่อที่จะเสริมสร้างรายได้ของประชากรให้สูงขึ้น สร้างความสามารถในการออม และสนับสนุนส่งเสริมพฤติกรรมการออมให้มากขึ้น เป็นต้น ด้วยสาเหตุแห่งความยากจนที่เกิดขึ้นในประเทศ ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความห่วงใยแก่พสกนิกรชาวไทยเป็นอย่างมาก จึงได้ทรงคิดค้น และพระราชทานแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ว่า

...ในการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอ กิน พอใช้ของ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อนโดยวิธี การและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาเมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้วจึงค่อย สร้างความเจริญและฐานะที่สูงขึ้นโดยลำดับ...(พระบรมราโชวาท แก่นิสิตมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เมื่อ 17 กรกฎาคม 2517)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวทางที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวไทย และภาครัฐ เพื่อเป็นหนทาง ในการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่กระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและวิถีชีวิตของชุมชน โดย มีใจความสำคัญในเรื่องของการใช้ทางสายกลางเน้น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความ จำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี (เอกสารสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549) เนื่องจาก ประเทศต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การตัดสินใจในทุกๆเรื่อง จึง จำเป็นต้องใช้หลักของเหตุผล ใช้หลักสติปัญญาเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหา และต้องเสริมสร้าง คนในประเทศให้รู้จักการบริโภคอย่างพอเพียง การจัดสรรรายได้อย่างพอเพียง และการส่งเสริมการ ออมอย่างถูกวิธี โดยไม่หลงไหลไปกับกระแสของทุนนิยม เพราะหลักของทุนนิยมนั้นจะนำไปสู่ การใช้จ่ายที่เกินตัว การลงทุนที่เกินจริง และการใช้เงินอย่างไม่รู้คุณค่า ซึ่งท้ายที่สุด ก็ส่งผลต่อ การ ไร้เงินในการดำรงชีวิต ไร้เงินออมเพื่ออนาคต และเผชิญกับปัญหาหนี้สิน และความยากจนในที่สุด

เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้ที่รัฐบาล และผู้เกี่ยวข้องต้องเร่งหามาตรการ ในการ ส่งเสริมคนไทย และสังคมไทยให้มีความเข้มแข็ง สามารถเผชิญกับวัฏจักรแห่งความยากจนได้ โดย ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาภาครัฐ และสามารถแก้ไขปัญหาของเศรษฐกิจภายในชุมชนของตนเองได้ ทั้ง ในปัจจุบัน และในอนาคตโดยยึดมั่นในแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกับการส่งเสริม พฤติกรรมการออมอย่างจริงจัง เพื่อที่จะสร้างแรงจูงใจในการออม อันจะนำไปสู่การเพิ่มเงินทุนที่ สูงขึ้น และการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เป็นหนึ่งชุมชนที่ ในอดีตมีปัญหาเรื่องการออม เพราะสาเหตุที่ว่า ประชาชนในพื้นที่ดำเนินชีวิตในรูปแบบบริ โภค นิยม เน้นทำการเกษตรเชิงเดี่ยว เน้นที่การพึ่งพาคลอื่นมากกว่าที่จะพึ่งพาตนเอง รายได้ที่ได้รับ มาในแต่ละเดือน จึงไม่เพียงพอที่จะใช้จ่าย หรือเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพต่อไป ชาวบ้าน ต้องหาทางออกด้วยวิธีการ ไปกู้ยืมเงินทั้งจาก ในและนอกระบบ จนมีภาวะหนี้สินเพิ่มพูนมากขึ้น

เรื่อยๆ โดยในทุกๆครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ 10,000 บาท ประชาชนในพื้นที่ไม่รู้แนวทางที่จะหลุดพ้นจากปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร

การเข้ามาของศูนย์การศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทรายและเกษตรอำเภอชะอำ ที่เห็นถึงปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ จึงหาทางออกเพื่อที่จะให้ประชาชนในพื้นที่หลุดพ้นจากสถานะที่เป็นอยู่ และกลับมาขึ้นได้ด้วยตนเอง ด้วยแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ ทำให้ระบบการผลิต การประกอบอาชีพ ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีหนี้สินลดลง จำนวนครัวเรือนเป็นหนี้้น้อยลงจากร้อยละ 64.4 ในปี 2549 เป็น 40.8 ในปี 2552 และมีครัวเรือนร้อยละ 23.6 ที่สามารถปลดภาวะหนี้สินหมดไปในระยะเวลาดังกล่าว และหนี้สินต่อรายได้ลดลงจาก 6.6 เท่าในปี 2549 เป็นร้อยละ 4.8 ในปี 2550-52 (การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2552, สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

นอกจากการลดลงหรือหมดไปของหนี้สินแล้ว ในพื้นที่ได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนขึ้น มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายในชุมชน โดยสมาชิกในชุมชน มีพฤติกรรม วิถีชีวิต และรูปแบบของการออมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่สมาชิกในชุมชนให้ความสนใจเข้าร่วมถือหุ้นและเก็บออมอยู่เป็นประจำทุกเดือน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนของชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า เพราะเหตุใดจึงทำให้เกิดพฤติกรรมการออม มีกระบวนการและแนวทางปฏิบัติอย่างไร การเก็บออมในรูปแบบไหน บ่อยเพียงใด เพื่อนำผลการศึกษามาเผยแพร่ข้อมูลให้กับชุมชนอื่นได้ดำเนินการตามพฤติกรรมการออมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. เพื่อศึกษากระบวนการและพฤติกรรมการณ์การออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษากำหนดกลุ่มประชากรหลักในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มออมทรัพย์แล้วดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 12 ครัวเรือน รวมทั้งผู้ก่อตั้งคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 คน เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความคิดริเริ่มให้ครัวเรือนมีการออมเกิดขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ว่ามีวิธีการอย่างไร ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถทำให้ตนเองและครัวเรือน หลุดพ้นจากภาวะหนี้สิน หรือ กระแสบริโภคนิยมปัจจุบัน จนมีเงินสะสมในการเก็บออม พร้อมทั้งนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์การออมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับ บุคคล ชุมชนอื่นๆ ที่สนใจนำไปปฏิบัติได้

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

การออม หมายถึง การเก็บเงินส่วนที่เหลืออยู่จากรายจ่ายอื่นๆ มาสะสมเพื่อไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต เป็นการสะสมเงินที่ละเล็กละน้อย ที่มีการแสดงออกถึงความประหยัด การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่เหมาะสม มีการบริโภคอย่างเหมาะสมไม่ฟุ่มเฟือย

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ การมีชีวิตอยู่อย่างพอดี เมื่อพอดีแล้วต่อไปจะขยายให้มีมากขึ้น โดยหามาได้อย่างถูกต้องชอบธรรม

พฤติกรรมการณ์การออม หมายถึง การเข้าใจหลักการใช้จ่ายเงินและเก็บออมเงินอย่างรู้ถึงคุณค่าของเงิน และมีแบบแผน

กระบวนการและพฤติกรรมกรรมการออมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยจะต้องมีการกระทำที่แสดงให้เห็นว่า มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสมกับฐานะ และเงินที่มีอยู่ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด และมีการเก็บเงินในรูปแบบต่างๆ เก็บออมรายได้ และ/หรือ รู้จักหารายได้เพิ่ม ดังนี้

1) พฤติกรรมด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ การผลิตเครื่องอุปโภคไว้ใช้เอง และการลด ละเว้น และเลิกอบายมุขต่างๆ เป็นต้น

2) พฤติกรรมด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ การมีอาชีพเสริม การทำเกษตรผสมผสานหรือการปลูกพืชหมุนเวียนหลายๆชนิดตลอดปี และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการเพิ่มมูลค่าของสินค้าหรือผลผลิต เป็นต้น

3) พฤติกรรมด้านการประหยัด และความปลอดภัย ได้แก่ การรู้จักออมเงิน การประหยัดพลังงานและการนำของเก่าๆที่ใช้แล้วมาปรับปรุงซ่อมแซมเพื่อใช้ประโยชน์ตลอดจนมีการทำประกันชีวิตและประกันภัย การรู้จักการป้องกันภัย หรืออันตรายต่างๆที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานหรือในชีวิตประจำวัน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันตัวที่ดีในการเตรียมตัวให้พร้อมรับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4) พฤติกรรมด้านการเรียนรู้ ได้แก่ การสนับสนุนให้บุตรหลานสืบทอด และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

5) พฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้วัสดุดิบในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน การร่วมดูแลรักษาป่าไม้ แม่น้ำลำคลอง และแหล่งน้ำต่างๆ เป็นต้น

6) พฤติกรรมด้านการรักสามัคคี เอื้ออาทร ได้แก่ การร่วมกันช่วยเหลือดูแลผู้ด้อยโอกาส การร่วมกิจกรรมต่างๆในชุมชนเป็นประจำ และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชน เป็นต้น

ครัวเรือน หมายถึง บุคคลคนเดียว หรือหลายคนซึ่งอาศัยเป็นประจำในบ้าน หรือ สถานที่อยู่เดียวกัน และร่วมกันในการจัดหา หรือประกอบ หรือบริโภคอาหาร หรือจัดหาและใช้สิ่งอุปโภค

อันจำเป็นแก่การครองชีพของบุคคลเหล่านั้น บุคคลที่อยู่รวมกันในครัวเรือนอาจเป็นญาติ หรือไม่เป็นญาติกันก็ได้

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง เป็นขบวนการ การรวมคนทุกระดับ โดยมีหลักการ และอุดมคติเดียวกัน ในการที่จะระดมเงินออมเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนของสมาชิกของกลุ่ม ทั้งด้านการประกอบอาชีพ

การทำบัญชีครัวเรือน หมายถึง การจดบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของแต่ละครัวเรือน ซึ่งอาจรวมไปถึงข้อมูลด้านอื่นๆในชีวิต เช่น บัญชีทรัพย์สิน พันธุ์พืช พันธุ์ไม้ เป็นต้น

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่มะพร้าวพัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี ผู้ศึกษาได้ศึกษาและลำดับเนื้อหาสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง
3. ทฤษฎีอธิบายพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง
4. ทฤษฎีลำดับขั้นของแรงจูงใจ
5. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับเศรษฐกิจพอเพียง
6. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ
7. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม
8. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี 2517 ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยมีความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

ประเวศ วะสี (2542: 4-6) กล่าวว่าไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงหลายสิ่งหลายอย่างเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีความสมดุล ไม่ต้องประสบกับวิกฤติ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ

- 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- 2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลาย
มาก
- 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้
เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อมได้ทั้งเงิน
- 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหา
ต่างๆได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม
- 5) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
- 6) อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มชนที่
สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทาง
วัฒนธรรมจึงจะมั่นคง
- 7) มีความมั่นคงพอเพียงไม่ใช่ใช้จ่ายเงินเกินตัว ต้องเหลือกินเหลือเก็บ เพราะสภาพ
เศรษฐกิจในปัจจุบัน มีความผันผวน หากเราไม่เตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง ก็อาจส่งผล
กระทบต่อตนเองและครอบครัวได้ อาจทำให้เสียสุขภาพ เครียด แต่หากอยู่อย่างพอเพียงมั่นคง
สุขภาพจิตใจเป็นสุข เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุลคือความเป็นปกติ และยั่งยืน

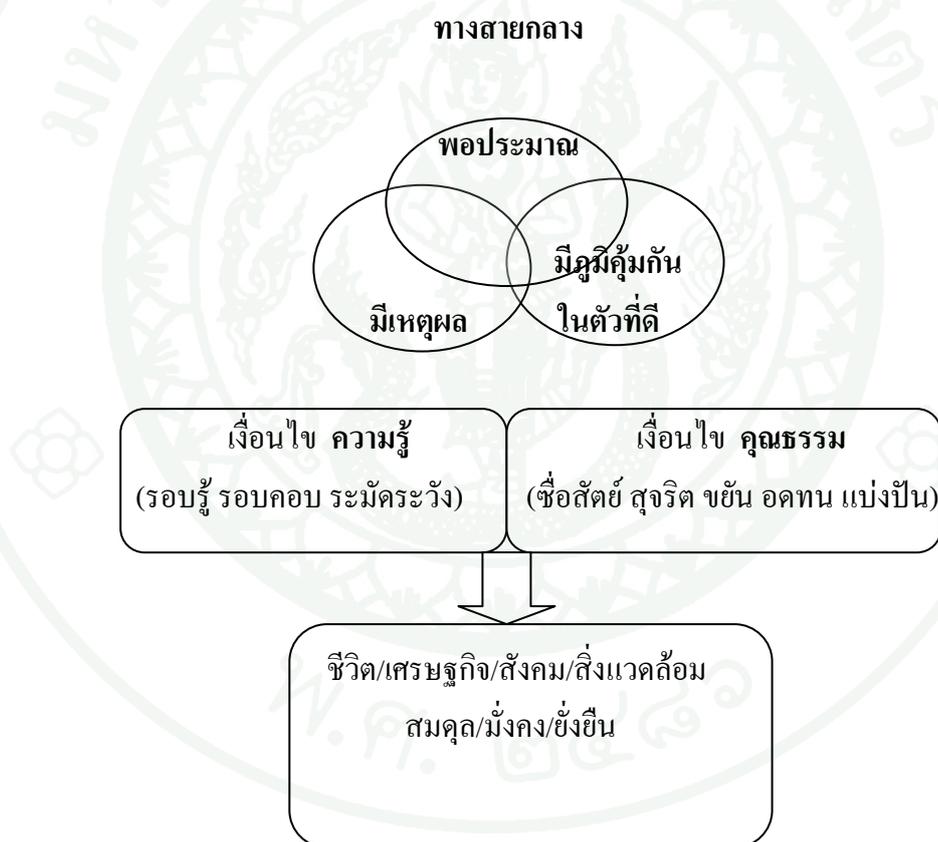
สุเมธ ตันติเวชกุล (2546: 25) กล่าวว่าไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้ม
ชูตัวเอง (Relative Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
ของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอมีพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความ
เจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง
ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2550: 32) กล่าวว่าไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เทคนิค แต่มีความหมาย
กว้างกว่านั้นมาก เพราะต้องรวมเอา อุดมการณ์บางอย่าง โลกทัศน์บางอย่าง ความสัมพันธ์บางอย่าง

คำนิยามบางอย่างอยู่ในนั้นด้วย จึงจะนำได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง ที่จะกล่าวถึงนี้ คือ ส่วนที่เรารู้จักกันว่า วัฒนธรรมนั่นเอง

จึงกล่าวโดยสรุปว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือ การมีชีวิตอยู่อย่างพอดีนั่นเอง เมื่อพอดิแล้วต่อไป จะขยับขยายให้มีมากขึ้นอีกก็ได้ ขอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยถูกต้องชอบธรรมเป็นลำดับ

1. คำนิยามของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย มีหลักการประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ห่วง และเงื่อนไข 2 เงื่อนไข (ดังภาพที่ 1) คือ

ภาพที่ 1 คุณลักษณะ เงื่อนไขปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: ชนัธดา ศิวโมกษธรรม (2551: 32)

คุณลักษณะ 3 ห่วง มีรายละเอียดดังที่กล่าวไว้ว่า (ชนัชณา ศิวโมกษธรรม 2551: 32-34)

ห่วงที่ 1 ความพอประมาณ คือ ทำอะไรให้เหมาะสม ต้องพอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอดี ซึ่งจะพอดีขนาดไหนนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละคน เพราะความพอดีของแต่ละคนไม่เท่ากัน อย่าให้ใหญ่เกินตัวดังพระราชดำรัสที่ว่า

...คนเรากล้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อยเมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อยถ้าทุกประเทศมีความคิด-อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ - มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุขพอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่นต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...(พระบรมราโชวาทเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541)

ดังตัวอย่างในการใช้ชีวิตที่ว่า กินใช้อย่างประหยัดชีวิตพอเพียงตลอดกาล คำว่า กินใช้อย่างประหยัดนี้ หมายถึง กินใช้ตามสมควรแก่ฐานะของตน ไม่ให้อัตคัตขาดแคลน ขณะเดียวกันก็ไม่ให้ฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย คือมีรายรับเท่าไร มากน้อยขนาดไหนก็จัดสรรไปเพื่อให้ทุกชีวิตในครัวเรือนดำรงอยู่ได้ ถ้ามีรายได้ก็น้อยก็ควรใช้น้อย แต่แม้จะมีรายได้มากก็ควรใช้แต่พอควร แล้วให้มีเหลือเก็บมีเหลือสำหรับใช้ในยามฉุกเฉิน

อุดมพร อมรธรรม (2549: 109) ครัวเรือนไม่ว่าจะยากจนหรือมั่งมี หากรู้จักประหยัด รู้จักอดออมย่อมจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ไม่เดือดร้อนแม้ในยามวิกฤติ ครัวเรือนใดกินใช้โดยไม่รู้จักประมาณ ไม่รู้จักความพอดี ไม่สนใจจะประหยัดหรืออดออม ไม่ซำนานจะเกิดความยากจนและเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (2527: 110) กล่าวไว้ว่าเวลาเราเกิดมา เราไม่มีทรัพย์สินติดตัวมาแม้สักอย่าง แต่เราสามารถเลี้ยงชีวิตให้เป็นสุขอยู่ได้ด้วยทรัพย์สินที่หามาได้ อื่นทรัพย์สินที่หามาได้แล้ว จะมีรายเหลือไว้พอเป็นค่าครองชีพให้อยู่สุขสำราญนั้น เราจะต้องรู้จักประหยัดตามหลักธรรมในพระศาสนา คือแบ่งไว้ใช้จ่ายเลี้ยงชีวิตส่วนหนึ่ง แบ่งไว้ประกอบกิจการงาน 2 ส่วน แบ่งไว้ช่วยตัวเองในคราวมีความจำเป็นเกิดขึ้นส่วนหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง แบ่งใช้หนี้เก่า คือจ่ายทรัพย์สินของบุญคุณพ่อแม่ คือการจ่ายทรัพย์สินเลี้ยงชีวิต สิ่งสำคัญที่สุดคือต้องพยายามเก็บหอมรอมริบทรัพย์สินที่ละเล็กทีละน้อย

เพราะว่า การประหยัดเป็นแหล่งกำเนิดของรายได้อันมากมาย นำทรัพย์สินสมบัติมหาศาลมาให้แก่ท่าน เศรษฐีในการเก็บเป็นเศรษฐีสมบัติ แต่เศรษฐีในการจ่าย เป็นเศรษฐีวิบัติ การประหยัดทรัพย์นี้ย่อมอำนวยผลดีให้หลายประการด้วยกันดังนั้นแล้ว ผู้ที่กินใช้อย่างประหยัด ชีวิตจะพอเพียงเรื่อยไป ไม่ติดขัดเหมือนคนสุรุษสุร่าย

สรุป ความพอประมาณ เป็นลักษณะของความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในการอุปโภค บริโภค จะต้องอยู่ในความพอดีพอควรกล่าวคือ สามารถควบคุมการใช้จ่ายให้อยู่ในความพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย หรือสุรุยสุรายจนเกินไปต้องรู้จักคำว่าพอ คือ พอดี พอเหมาะกับสภาพของตนเอง การใช้จ่ายที่พอประมาณจะต้องสมดุลกับรายได้ เป็นการใช้จ่ายที่เดินตามทางสายกลาง โดยไม่เหินห่างเกินตนเองและผู้อื่น มีรายได้เท่าไรก็ใช้จ่ายแต่เพียงเท่านั้น ทั้งนี้ ต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นด้วย

หัวข้อที่ 2 ความมีเหตุผล การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ว่า

...เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ย้าแล้วย้าอีกแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Sufficiency Economy ภาษาไทยก็ ต่อว่าไม่มี Sufficiency Economy แต่ว่าเป็นคำใหม่ของเราที่ได้ก็หมายความว่า ประหยัด แต่ไม่ใช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกันทำอะไรด้วยความเหตุและผลจะเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทุกคนจะมีความสุขแต่พอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นสิ่งปฏิบัติยากที่สุด... (พระบรมราโชวาทเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2543)

สรุป ความมีเหตุผลเป็นลักษณะของการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง เป็นการตัดสินใจที่อยู่บนความไม่ประมาท รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล กล่าวคือเป็นการคิดที่จะคอยควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่ทำอะไรตามความอยากหรือความต้องการจนเกินไป คิดอะไรก็ต้องมีเหตุผล

...ความรู้ นั้นเป็นหลักของการทำงาน ผู้ที่จะทำงานอย่างใดจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องนั้นก่อน เป็นเบื้องต้น ส่วนความคิดเป็นเครื่องช่วยความรู้คือ ช่วยให้ใช้ความรู้ได้ถูกต้อง เช่น จะใช้ อย่างไร ที่ไหน เมื่อใด เมื่อมีความรู้สำหรับงาน มีความคิดสำหรับพิจารณาใช้ความรู้ให้ ถูกต้องแล้ว ย่อมทำงานได้ผลสมบูรณ์ดียากที่จะผิดพลาดความรู้กับความคิดจึงไม่ควรแยก จากกัน...(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร วันที่ 8 กรกฎาคม 2508)

หัวข้อที่ 3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ ไม่ประมาท มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและ รับมือ ได้อย่างทันถ่วงทีดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ว่า

...สมมติว่าเดี๋ยวนี้ไฟดับ ถ้าไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง เวลาไฟดับ ไฟฟ้านครหลวงหรือไฟฟ้า ฝ่ายผลิตเขาคับหมด จะพังหมดจะทำอย่างไร ที่ที่ต้องใช้ไฟฟ้างี้ก็ต้องแยกไป บางคนใน ต่างประเทศเวลาไฟดับ เขามาตัวตาย แต่ของเราไฟดับจนเคยชินเราไม่เป็นไรเมื่อไฟดับ หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่แล้วเรามีเครื่องปั่นไฟ ก็ใช้ปั่นไฟหรือถ้าขึ้น โบราณกว่า มีดก็จุดเทียนคือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงนี้ก็มันเป็นขั้นๆ แต่จะ บอกว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน ถ้ามีการช่วยกันแลกเปลี่ยนกันก็ไม่ใช้พอเพียง แล้วพอเพียงในทฤษฎีหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้...(พระบรมราโชวาทเนื่อง ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542)

สรุป การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเป็นลักษณะของการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับกับการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล กล่าวคือ เป็นการระมัดระวังควบคุม และ ป้องกันของตนเองในการใช้ชีวิตที่ไม่อยู่ในความประมาท ทำให้รู้เท่าทันและพึ่งพาตนเองได้ในยาม ฉุกเฉินเป็นการลดความเสี่ยงและสามารถอยู่รอดปลอดภัยได้ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการออมเพื่อเป็นการ ฝึกบังคับตนเองให้รู้จักการใช้เงิน เพื่อกันไว้ในคราวจำเป็นและให้รู้จักการมีวินัยทางการเงิน โดย การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่ายของตนเอง

เงื่อนไข 2 เงื่อนไขดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สุภาภย์ อินทองคง, 2549)

เงื่อนไขที่ 1 เงื่อนไขความรู้ องค์ประกอบทุกอย่างต้องเริ่มต้นจากความรู้ ซึ่งจะต้องรู้ลึก รู้กว้างและสามารถนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างรอบคอบ และระมัดระวัง และหากไม่มีความรู้ การนำไปปฏิบัติอาจมีปัญหา ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

...ความรู้นั้นเป็นหลักของการทำงาน ผู้ที่จะทำงานอย่างใดจำต้องมีความรู้ ในเรื่องนั้นก่อน เป็นเบื้องต้น ส่วนความคิดเป็นเครื่องช่วยความรู้คือ ช่วยให้ใช้ความรู้ได้ถูกต้อง เช่นจะใช้อย่างไร ที่ไหน เมื่อใดเมื่อมีความรู้สำหรับงาน มีความคิดสำหรับพิจารณา ใช้ความรู้ให้ถูกต้องแล้ว ย่อมทำงานได้ผลสมบูรณ์ดียากที่จะผิดพลาดความรู้กับความคิดจึงไม่ควรแยกจากกัน... (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร วันที่ 8 กรกฎาคม 2508)

เงื่อนไขที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม เป็นสิ่งสำคัญในสังคม ความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน พากเพียร สามัคคี รอบคอบ ระมัดระวัง แบ่งปันให้กันสังคม มีคนด้อยโอกาสอยู่ในฐานะลำบากอีกมาก ดังนั้นสำหรับผู้ที่มิฐานะดีมั่นคง มีจิตใจเกื้อกูลและแบ่งปัน จะทำให้สังคมดีขึ้น แต่ต้องฉลาดในการแบ่งปัน คือไม่ใช่แบ่งปันจนตัวเองเดือดร้อน ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

...ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนั้นนอกจากต้องใช้ความรู้ ความสามารถแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจสูงมีศีลธรรม มีสติสัมปชัญญะ ประพฤติตนแต่ในสิ่งที่ชอบที่ควรวางตนให้สมเกียรติเป็นผู้ที่ควรแก่การนับถือ... (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร วันที่ 14 กรกฎาคม 2498)

สรุป ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการควบคุมตัวเองในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักความพอดี พอควร พอมีพอกิน มีความพอใจและพอเพียงในสิ่งที่ตนมีอยู่ โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้จ่ายต้องสมดุลกับรายได้ ไม่ใช่จ่ายเกินฐานะ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟูมเฟื่อย หรือสุรุ่ยสุร่าย และรู้จักมีเหตุมีผลในการใช้เงิน

2. ประเภทของพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง

พฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งเป็น 6 ด้าน ตามกรอบแนวคิดของ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ตามตัวชี้วัดหกคุณสอง 6 × 2 (กระทรวงมหาดไทย, 2551: 11-12) มีดังต่อไปนี้

1) พฤติกรรมด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ การผลิตเครื่องอุปโภคไว้ใช้เอง และการลด ละเว้น และเลิกอบายมุขต่างๆ เป็นต้น

2) พฤติกรรมด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ การมีอาชีพเสริม การทำเกษตรผสมผสานหรือการปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิดตลอดปี และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

3) พฤติกรรมด้านการประหยัด และความปลอดภัย ได้แก่ การรู้จักออมเงิน การประหยัด พลังงานและการนำของเก่าๆที่ใช้แล้วมาปรับปรุงซ่อมแซมเพื่อใช้ประโยชน์ตลอดจนมีการทำประกันชีวิตและประกันภัย การรู้จักการป้องกันภัย หรืออันตรายต่างๆที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน หรือในชีวิตประจำวัน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันตัวที่ดีในการเตรียมตัวให้พร้อมรับมือกับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4) พฤติกรรมด้านการเรียนรู้ ได้แก่ การสนับสนุนให้บุตรหลานสืบทอด และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

5) พฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้วัตถุดิบในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน การร่วมดูแลรักษาป่าไม้ แม่น้ำลำคลอง และแหล่งน้ำต่างๆ เป็นต้น

6) พฤติกรรมด้านการรักสามัคคี เอื้ออาทร ได้แก่ การร่วมกันช่วยเหลือดูแลผู้ด้อยโอกาส การร่วมกิจกรรมต่างๆในชุมชนเป็นประจำ และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชน เป็นต้น

สรุปได้ว่า พฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการแสดงออกของบุคคลที่มุ่งเน้นในด้านการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืนเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลโดยการสังเกตจากตัวแบบและเกิดจากการที่บุคคลมีความต้องการเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ (Self - Actualized) จึงพัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มที่สามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น ดังนั้นถ้าเจ้าหน้าที่มีความรู้ทางด้านจิตวิทยา ก็สามารถนำความรู้จากทฤษฎีไปชักจูงสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ให้ทำตามได้ นำไปสู่พฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาถึงปัจจัยทางจิตสังคมทั้ง ปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือ การที่บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อเศรษฐกิจพอเพียง และการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่น่าจะมีอิทธิพลบ่งบอกถึงพฤติกรรมได้ โดยจะได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง

3. วิธีหรือเทคนิคการออมแบบเศรษฐกิจพอเพียง

อุดมพร อมรรธรรม (2549: 63-69) การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลาง เพื่อความสุขและความเจริญของตนและสังคม แต่การที่จะนำมาประพฤติปฏิบัติให้ได้นั้น ควรทำเป็นแผนการสำหรับปฏิบัติในแต่ละวันแต่ละเดือน แต่ละปี และทำไปจนกลายเป็นนิสัยประจำตัว ด้วยวิธีดังต่อไปนี้

3.1 เจ็ดวิธีมีเงินเก็บออม

- 1) กำหนดเป้าหมายของการออม (แต่ละเดือน แต่ละปี จะมีเงินออมเท่าไร)
- 2) กำหนดเป้าหมายของการใช้จ่าย (แต่ละวัน แต่ละเดือน จะมีเงินเท่าไร เมื่อไร ต้องใช้เงินก้อนใหญ่)
- 3) ประหยัดรายจ่าย (จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับเป้าหมายการใช้จ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือมากขึ้น)
- 4) จ่ายคู้มค่า (จ่ายเท่าเดิม แต่ได้ประโยชน์มากขึ้น)

- 5) ใช้เท่าที่จำเป็น (น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์มือถือ)
- 6) พึ่งระวังค่าใช้จ่ายที่มักจะนึกไม่ถึง (ค่าธรรมเนียมรายเดือน รายปี ค่าภาษี ค่าดอกเบี้ย บัตรเครดิต ค่าปรับจ่ายหนี้ช้า)
- 7) ไม่ก่อหนี้ โดยไม่จำเป็นและเกินกำลัง (มีหนี้ได้แต่ต้องไม่เกินกำลังที่จะชดใช้ และต้องชำระคืนให้หมดโดยเร็ว)

3.2 เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย หลักง่ายๆในการออม

เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย หลักง่ายๆในการออม การเพิ่มรายได้มีหลายวิธี โดยต้องคำนึงความจริงในโลกว่า ไม่มีอะไรได้มาง่าย ทุกอย่างต้องลงทุน ลงแรง ทั้งนั้น เช่น

- 1) การลงทุนทำมาค้าขาย
- 2) หาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ โดยอาจต้องลงทุน ลงทั้งแรง
- 3) ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อเป้าหมายในการเพิ่มเงินเดือนหรือหาโอกาสก้าวหน้าขึ้นในอนาคต

รายจ่ายแต่ละอย่างมีระดับความสำคัญไม่เท่ากัน เราควรใช้จ่ายกับสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตก่อน เช่น ค่าอาหาร ค่าที่อยู่อาศัย และพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น รายจ่ายในแต่ละเดือนของครอบครัว รายได้ในแต่ละเดือนของครอบครัว จำนวน 100 % จัดสรรใช้จ่ายไปกับสิ่งดังต่อไปนี้

- 1) ที่อยู่อาศัย ค่าเช่า หรือค่าผ่อนชำระเงินกู้บ้าน 25 – 30 % ของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว
- 2) ค่าอาหาร 25 % ของรายได้ต่อเดือนของครัวเรือน

- 3) ค่าเสื้อผ้า 10 % ของรายได้ต่อเดือนของครัวเรือน
- 4) ค่าเดินทาง (ค่ารถ ค่าน้ำมัน หรือค่าผ่อนชำระเงินกู้รถ 10 – 15% ของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว
- 5) ค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์) 5% ของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว
- 6) ค่ารักษาพยาบาล 5% ของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว
- 7) ค่าใช้จ่ายส่วนตัว และสันทนาการ (ท่องเที่ยว บันเทิง) 5 – 10% ของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว
- 8) เงินเก็บออมหรือเงินลงทุน 5 – 10% ของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว
- 9) ถ้าคิดจะก่อกั้นเงินกู้เพื่อเช่าซื้อที่อยู่อาศัย ไม่ควรให้มีภาระการผ่อนชำระเกิน 30% ของรายได้ครอบครัว
- 10) ถ้าคิดจะก่อกั้นเงินกู้เพื่อซื้อรถยนต์ ไม่ควรให้มีภาระการผ่อนชำระเกิน 15% ของรายได้ครอบครัว

เงินทองไม่ใช่สิ่งที่ได้ง่ายหามาได้เพราะตัวเอง และหมดไปเพราะตนเองใช้เหลืออยู่ได้ เพราะเราแบ่งเก็บ เมื่อยามเราเจ็บป่วยจะได้ใช้เยียวยา การลดรายจ่าย คือ การฉลาดใช้สิ่งของต่างๆรอบตัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการฉลาดซื้ออีกด้วย

ฉลาดซื้อ คือ การเลือกซื้อสินค้าที่คุ้มค่าคุ้มประโยชน์ ฉลาดใช้ คือ การรักษาสิ่งของต่างๆให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการใช้งานได้ไปนานๆ รวมถึงการประหยัด ค่าใช้จ่ายจำพวก ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์อีกด้วย ที่สำคัญ คือ การฉลาดใช้ชีวิต เพราะชีวิตของเราไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงินทอง หรือสิ่งของนอกกายแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังอยู่ที่การใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม สุขกาย สุขใจ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย หรือมีความทุกข์จนนำไปสู่ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

3.3 การออมด้วยสมการง่ายๆ และเลข 10

การออมด้วยสมการง่ายๆ และเลข 10 เงินออม = รายได้ - รายจ่าย สมการง่ายๆ แต่ทำไมทำไมไม่ได้ อาจเป็นเพราะเรามีค่าใช้จ่ายอยู่ตลอด พอมีเงินเหลือ ก็อดใจไม่ได้ที่จะใช้ไปกับการกิน การซื้อของจนหมด อาจช่วยด้วย กลยุทธ์การออมแบบเลข 10 และบวก 10 ดังนี้

1) ใช้สมการ รายได้ - เงินออม = รายจ่าย หมายถึง เมื่อได้รายรับมาแล้ว ให้เก็บเงินส่วนหนึ่งเป็นเงินออมก่อน ส่วนที่เหลือจึงจะเป็นรายจ่าย

2) การออมเงินแบบเลข 10 หมายถึง เมื่อเราหาเงินมาได้เท่าไร ให้หักไว้เป็นเงินออมก่อนที่จะเอาไปใช้จ่ายทันที 10% ของที่หามาได้ เช่น หากเรามีเงินเดือน 8,000 ก็หักไว้เป็นเงินออมก่อนเลข 800 บาท การออมเงินลักษณะนี้เหมาะกับคนที่มีความวินัยทางการเงินค่อนข้างดี

3) การออมเงินแบบบวก 10 หมายถึง ถ้าเราใช้เงินไปเท่าไร ต้องเก็บเงินเพิ่มให้ได้ 10% ของเงินที่ใช้ไป เช่น ซื้อของไป 2,000 บาท ก็ต้องออมเงินเพิ่ม 200 บาทไป พร้อมๆ กัน วิธีนี้เหมาะกับคนที่นิสัยชอบจ่ายใช้สอย เพราะช่วยเตือนความจำให้เราเก็บเงินทุกครั้งที่ย้าย

ข้อสำคัญในการออมเงิน ก็คือ จะต้องลงมือเก็บออมโดยไม่มีเงื่อนไข และจะต้องวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างสม่ำเสมอ โดยการจดบันทึก หรือทำบัญชีรับ - จ่าย เพื่อตรวจสอบการใช้จ่าย วิธีนี้จะช่วยให้เรารู้ว่าเรา หมดเงินไปกับรายจ่ายประเภทไหนบ้าง และจะเลือกตัดทอนรายจ่ายส่วนใดออกบ้าง

3.4 จดทุกครั้งที่ย้าย หลักง่ายๆในการบริหารเงิน

“เมื่อจด เมื่อจำ ไม่มีจน” คือการเฝ้าติดตามรายจ่ายพร้อมทั้งมีการบริหารการใช้จ่าย ให้เหมาะสมกับชีวิตจริง ปัจจุบันการบริหารเงินในครัวเรือนไม่เป็นระบบ เป็นเพราะไม่มีการจดจำว่ามีค่าใช้จ่ายอะไรบ้างในแต่ละวันขาดการวางแผนการใช้จ่ายที่ถูกต้องจนทำให้เกิดความรู้สึกว่าครัวเรือนไม่สามารถที่จะเก็บออมเงินได้และ รู้สึกว่ารายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ทางออกคือ ต้องมีการจัดการบริหารเงินและหลักในการบริหารเงินก็จะต้องมีการจดทุกครั้งที่ย้าย และจดทุก

อย่างในทุกๆวันหมั่นสร้างหลักฐานเตือนตัวเองให้เห็นว่า ในแต่ละเดือนมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้างที่จำเป็นและไม่จำเป็นอะไร อันไหนที่ไม่เหมาะสมก็ควรจะต้องทิ้งไปในเดือนต่อไป

เมื่อครัวเรือนปฏิบัติได้แบบนี้แล้วก็จะทราบจากการจดบัญชีที่ทำขึ้นเองว่า การบริหารเงินของครัวเรือน เป็นเช่นไร เมื่อรู้เส้นทางการเงินแล้ว จะได้จัดการปิดเส้นทางที่ไม่เหมาะสมได้และตั้งหน้าตั้งตาที่จะเก็บออมเงินต่อไปในที่สุด

3.5 การทำบัญชีครัวเรือน

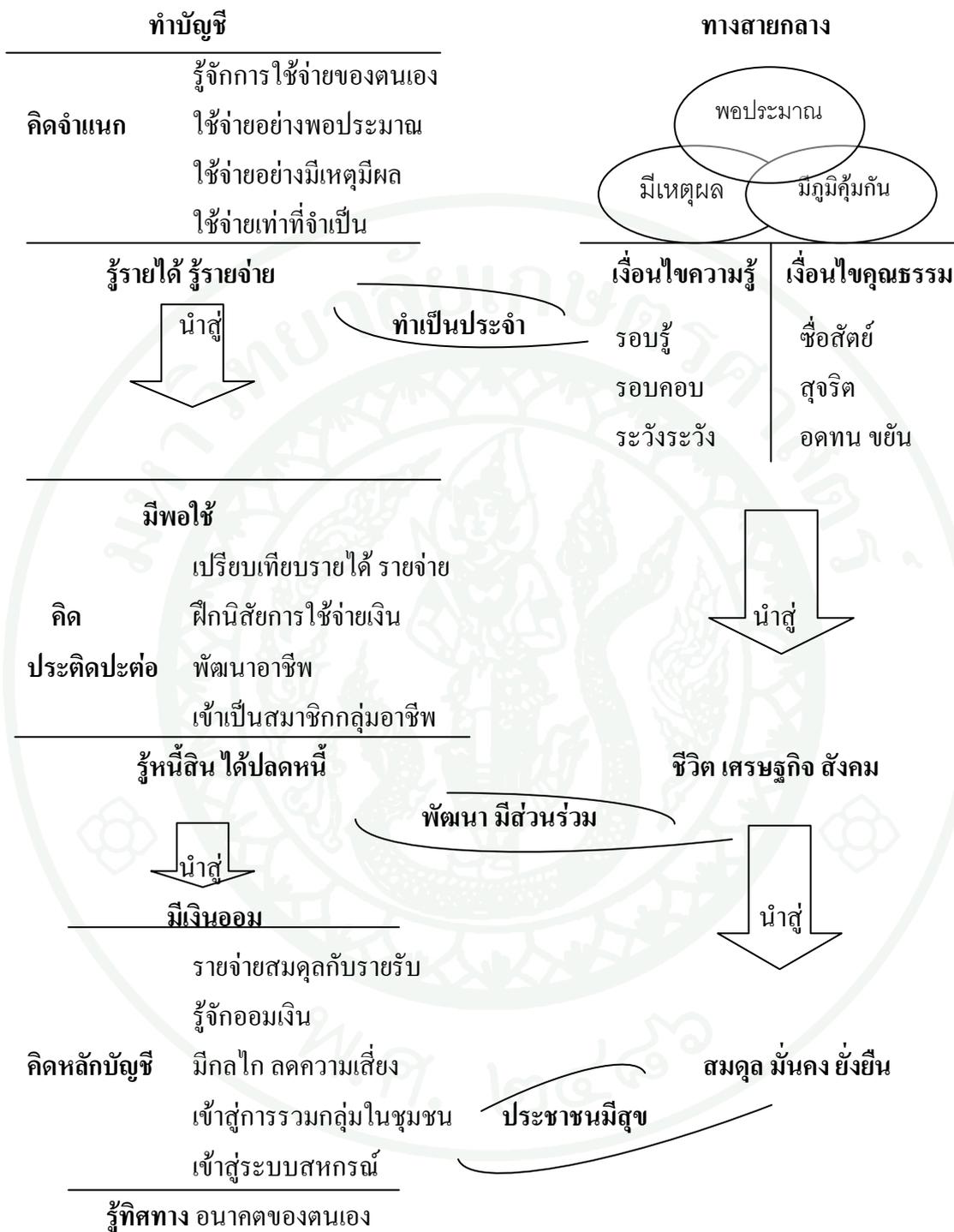
กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2550: 3) กล่าวว่า การทำบัญชีเป็นกิจกรรมเรียนรู้รู้อย่างหนึ่ง การทำบัญชี จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การศึกษา การฝึกตน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติพัฒนาความรู้ ความคิด และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ก่อความเจริญทั้งในด้านอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

การทำบัญชี คือ การจดบันทึก ข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขปัจจัยในการดำรงชีวิต ของเรา ในครอบครัวของเรา ชุมชนของเรา และประเทศของเรา ข้อมูลที่ได้จากการ บันทึกจะเป็นตัวบ่งชี้อดีตปัจจุบันและอนาคตของชีวิตเรา เราสามารถนำข้อมูลอดีต มาบอกปัจจุบันและอนาคตของเราได้ ข้อมูลที่ได้ที่บันทึกไว้ จะเป็นประโยชน์ต่อการ วางแผนชีวิตและกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต ในครอบครัว ในชุมชนในประเทศของเราได้

บัญชีครัวเรือน มิได้หมายถึง การทำบัญชีหรือบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้น แต่อาจหมายถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่น ๆ ในชีวิต ในครอบครัว เช่น บัญชีทรัพย์สิน พันธุ์พืช พันธุ์ไม้ ในบ้านเราในชุมชนเรา บัญชีความรู้ความคิดของเรา บัญชีผู้ทรงคุณ ผู้รู้ในชุมชนเรา บัญชีเด็กและเยาวชนของเรา บัญชีภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ของเรา เป็นต้น หมายความว่า สิ่งหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตของเรา เราจดบันทึกได้ทุกอย่าง ท่านลองคิดดูที่ว่า ซึ่งหากทำได้ ผลดีจะเกิดกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและจะเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้เป็นที่มาของปัญญา ปัญญาเป็นที่มาของความเจริญทั้งกาย สังคมใจ และ จิตวิญญาณของมนุษย์

การบันทึก คือ การเขียน เมื่อมีการเขียนก็มีการคิด เมื่อมีการคิดก็ก่อปัญหา เมื่อเกิดปัญหา ก็จะมองเห็นเหตุเห็นผล เมื่อเห็นเหตุเห็นผล ก็จะคิดจะทำให้ถูกต้องตามเหตุตามผล เมื่อทำ พุคคิด ได้ถูกต้องตามผล นั่นคือ ทางเจริญของตน

การทำบัญชีครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจ หรือการบันทึกรายรับรายจ่ายที่ทางราชการพยายามส่งเสริมให้คนได้ทำกัน นั้น เป็นเรื่องการบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันประจำเดือนว่า แต่ละคนมีรายรับจากอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และ ปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า มีรายรับเท่าใด จ่ายเท่าใด เหลือเก็บเท่าใด หรือ รายจ่ายเกินรายรับเท่าใด รายการใดจ่ายน้อยจ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อย อาจตัดค่าใช้จ่ายให้ลดลง จ่ายเฉพาะที่จำเป็นมาก เช่น ซื้อกับข้าว ซื้อยา ซื้อเสื้อผ้า ซ่อมแซมบ้าน การศึกษา เป็นต้น หรือควรรู้จ่ายสิ่งอื่นจำนวนเท่าใด เมื่อนำมาบวกลบคูณหารกันแล้วขาดดุลเกินดุลไปเท่าใด เมื่อเห็นตัวเลข ก็อาจคิดได้ว่า บางสิ่งไม่จำเป็นนั้นมันอาจจ่ายมากเกินไป สมควรที่จะลด เลิก ได้หรือไม่ นอกจากนี้ ควรที่จะพัฒนาตนเอง ให้เป็นคนมีเหตุมีผล รู้จักพอประมาณ รักตนเอง รักครอบครัว รักชุมชน และรักประเทศชาติให้มากขึ้น ซึ่งการทำบัญชีครัวเรือน ในเรื่องรายรับรายจ่ายและเรื่องอื่น ๆ เป็นวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นเอง (ดังภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 วิธีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2550: 10)

สุภาภย์ อินทองคง (2549: 50-54) กล่าวว่าไว้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม พอดี สอดคล้องถูกต้องตามกฎธรรมชาติที่มีทั้งความเป็นเอกภาพและดุลยภาพอยู่เสมอ เป็นกลาง ไม่เอียง ไม่อคติ เข้าข้างใคร หรือข้างไหน เป็นอย่างไร ก็เป็นอย่างนั้น เอกภาพและดุลยภาพนี้เอง คือ เครื่องค้ำจุนให้โลกนี้อยู่รอดได้ก้าวเดินต่อไปได้ ชีวิตคน สังคม ชุมชน ประเทศเราก็คืออยู่ภายใต้กฎนี้ เราจึงต้องศึกษากฎนี้ให้รู้ ให้เข้าใจและนำมาประพฤติปฏิบัติให้ได้ ความเจริญก็จะบังเกิดแก่เราตลอดไป ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ว่า

...ทำบัญชีให้เห็นว่าสมดุลไม่ขาดทุน ถ้าทุกคนสามารถที่จะทำให้พอดีไม่ขาดทุน ประเทศชาติไม่ขาดทุนแน่ และประเทศชาติขาดทุนอย่างนี้ ไม่ขาดทุน อยู่รอดข้อสำคัญเป็นอย่างนี้ ที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่พอเพียงในการบริโภคแต่ให้พอเพียงในการมีชีวิตอยู่บางคนก็อาจจะรวยได้ทีเดียว... (พระราชดำรัสในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร ศูนย์การศึกษาห้วยทรายในวันที่ 14 กรกฎาคม 2541)

สรุป การทำบัญชีครัวเรือน คือการจดบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของแต่ละครัวเรือน ซึ่งอาจรวมไปถึงข้อมูลด้านอื่นๆ ในชีวิต เป็นวิถีแห่งการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้องเหมาะสม พอดี สอดคล้องตามกฎธรรมชาติที่มีทั้งเอกภาพและดุลยภาพ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยจิตสังคม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งในการที่จะบรรลุเป้าหมายของการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายในบุคคล 2 ตัวแปรคือ ทักษะคิดต่อการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายนอกบุคคล หรือตัวแปรสถานการณ์ 2 ตัวแปร คือ การสนับสนุนทางสังคมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนบ้าน ซึ่งจากแบบจำลองการติดต่อสัมพันธ์ (The Transaction Model) ของ Lazarus (1966) ที่กล่าวว่าแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดความเครียด และนำไปสู่พฤติกรรมในการตอบสนองต่อความเครียดนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นในสถานการณ์ใดเพียงลำพังแต่ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นขณะมีการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างปัจจัย 2 สิ่งคือ ปัจจัยภายในบุคคลกับสถานการณ์ต่างๆซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกบุคคล โดยสิ่งทีกระตุ้นให้เกิดความเครียดมาจากกระบวนการของโครงสร้างภายในซึ่งผลกระทบของสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความเครียดสามารถลดลงหรือเพิ่มขึ้นได้ในระหว่างการพิจารณาวิธีที่นำไปสู่ความเข้าใจ โดย

บุคคลที่สามารถประยุกต์ใช้ปัญญาได้อย่างเหมาะสมอาจจะลดการรับรู้ถึงความเจ็บป่วยหรือข้อจำกัดของความเจ็บป่วยนั้นได้ พวกเขาจะพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ทำให้สุขภาพแย่ลงและยึดมั่นในแนวทางการดูแลสุขภาพ แต่ในทางตรงกันข้ามหากเขาเหล่านั้นมองเห็นความเจ็บป่วยที่สัมผัสได้ถึงความสิ้นหวังเขาก็อาจจะเลิกความพยายามนั้นก็ก็ได้

ดังนั้นความตั้งใจจึงเป็นตัวกลางที่จะนำไปสู่การกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรม ใดๆก็ตาม การรับรู้ความสามารถควบคุมพฤติกรรมในเหตุการณ์จริง อาจทำให้บุคคลตัดสินใจกระทำพฤติกรรมโดยไม่ผ่านความตั้งใจหากสถานการณ์เอื้ออำนวย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเข้าใจและควบคุมพฤติกรรมที่พึงปรารถนา หรือพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวคือ หากบุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะนำไปสู่ความตั้งใจและพร้อมที่จะนำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการที่บุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะทำให้มีความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความมานะความพยายามที่จะทำการใดๆให้ประสบความสำเร็จ นำไปสู่การมีความเชื่ออำนาจในตน และเป็นผู้มีเหตุผลมีความรอบคอบเป็นของตัวเองสามารถควบคุมตนเองในการกระทำที่เหมาะสมกับตนเองตามหลักการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่เดียวกันการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนบ้านในด้านต่างๆ จะทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะนำหลักแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินชีวิตนำไปสู่การยอมรับในพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้สมาชิกมีพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงได้มากขึ้น

ทฤษฎีอธิบายพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง

การเรียนรู้จากการเลียนแบบ (Learning Through Modeling)

Bandura (1994 อ้างใน ประเทือง ภูมิภัทราคม, 2540) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดมาจากการเรียนรู้ และการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่เหล่านั้น สามารถเรียนรู้ได้โดยประสบการณ์ตรงหรือไม่ก็โดยการสังเกต การเรียนรู้จากการเลียนแบบ จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆได้อย่างกว้างขวางขึ้น โดยพฤติกรรมของมนุษย์หลายอย่างเกิดขึ้นมาโดยที่มนุษย์ไม่เคยมีประสบการณ์ตรงเลยแต่มนุษย์สังเกตเห็นตัวแบบหรือผู้อื่นกระทำ ซึ่งตัวแบบนั้นอาจเป็นตัวอย่างจริง ตัวแบบจากภาพยนตร์ หรือตัวแบบในรูปของสื่ออื่นๆก็ได้การเรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบมี

องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือกระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำทางกาย และกระบวนการจงใจ

1. กระบวนการใส่ใจ (Attention Processes) เป็นกระบวนการที่มนุษย์ใส่ใจ และสนใจรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบ การเรียนรู้โดยการสังเกตจะเกิดขึ้นได้มากก็ต่อเมื่อบุคคลใส่ใจต่อพฤติกรรมของตัวแบบ แต่การจะใส่ใจได้มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือปัจจัยเกี่ยวกับตัวแบบ และปัจจัยเกี่ยวกับผู้สังเกตปัจจัยเกี่ยวกับตัวแบบ ได้แก่ ความเด่นชัดของตัวแบบ ถ้าหากในหมู่บ้านมีผู้นำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตจนประสบผลสำเร็จ และได้รับการยอมรับจากคนอื่นหรือหน่วยงานต่างๆ โดยเป็นการนำมาปรับใช้ได้เหมาะสมมีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนที่สำคัญหากมีจำนวนผู้นำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้หลายคน ประกอบกับการมองเห็นคุณค่าในการใช้ประโยชน์จากพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนความรู้สึกรับชอบต่อการดำเนินชีวิตตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้สังเกตใส่ใจกับพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงของตัวแบบนั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น

ปัจจัยเกี่ยวกับผู้สังเกต ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้รวมถึงความสามารถในการเห็น การได้ยิน การอ่าน เกี่ยวกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สังเกตที่มีความสามารถในการรับรู้สูงก็มีโอกาสใส่ใจกับพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงได้มากกว่าผู้สังเกตที่มีความสามารถในการรับรู้ต่ำ และระดับความตื่นตัวโดยบุคคลที่มีความตื่นตัวระดับปานกลาง มีโอกาสจะใส่ใจกับพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงของตัวแบบได้มากกว่าบุคคลที่มีความตื่นตัวต่ำ เช่น กำลังง่วงนอนหรือมีความตื่นตัวสูง เช่น กำลังตกใจอย่างมาก ประการสำคัญคือ ความชอบหรือรสนิยมที่มีมาก่อน โดยผู้สังเกตที่มีความชอบสังเกตพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงของตัวแบบอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นถ้าพฤติกรรมนี้สอดคล้องกับความชอบของตนก็ทำให้ผู้สังเกตใส่ใจกับพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงได้มาก

2. กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) เป็นขั้นที่ผู้สังเกตบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตจากตัวแบบไปเก็บไว้ในความจำระยะยาวซึ่งอาจจะเก็บจำในรูปของภาพหรือคำพูดก็ได้ Bandura (1994) พบว่า ผู้สังเกตที่สามารถอธิบายพฤติกรรมของตัวแบบออกมาเป็นคำพูด หรือสามารถมีภาพของสิ่งที่ตนสังเกตไว้ในใจจะเป็นผู้ที่สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้ โดยการสังเกตได้ดีกว่าผู้ที่เพียงแต่ดูเฉย ๆ หรือทำงานอื่นในขณะที่ดูตัวแบบไปด้วย สรุปแล้วผู้สังเกตที่สามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตเป็นภาพพจน์ในใจ (Visual Imagery) และสามารถเข้ารหัสด้วยคำพูดหรือถ้อยคำ (Verbal Coding) จะ

เป็นผู้ที่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบจากตัวแบบได้แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนาน และถ้าผู้สังเกตมีโอกาสที่จะได้เห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ซ้ำก็จะเป็นการช่วยความจำให้ดีขึ้น

3. กระบวนการกระทำทางกาย (Motor Reproduction Processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตเอาสิ่งที่เก็บจำ มาแปลงเป็นการกระทำ ปัจจัยที่สำคัญของกระบวนการนี้ คือความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการเลียนแบบของผู้สังเกต ถ้าผู้สังเกตไม่มีความพร้อมก็ไม่สามารถที่จะแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ Bandura (1994) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบไม่ใช่เป็นพฤติกรรมที่ลอกแบบอย่างตรงไปตรงมา การเรียนรู้โดยการสังเกตมีปัจจัยในเรื่อง กระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) และความพร้อมทางด้านร่างกายของผู้สังเกต ฉะนั้นในขั้นกระบวนการกระทำ หรือขั้นของการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบของแต่ละบุคคลจึงต่างกันไป ผู้สังเกตบางคนอาจจะทำได้ดีกว่าตัวแบบหรือบางคนก็สามารถเลียนแบบได้เหมือนมาก ในขณะที่บางคนก็อาจจะทำได้ไม่เหมือนกับตัวแบบเพียงแต่คล้ายคลึงเท่านั้น หรือบางคนอาจจะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบเลยก็ได้

4. กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) Bandura (1994) แยกความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ (Learning) ออกจากการกระทำ (Performance) นั่นคือเราไม่จำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมทุกอย่างที่ได้เรียนรู้ออกมา เราจะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นๆก็ขึ้นอยู่กับว่าเรามีแรงจูงใจมากน้อยแค่ไหน เช่น เราอาจจะเรียนรู้วิธีการนำหลักแนวคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียงจากโทรทัศน์ หรือสื่อต่างๆแต่เราก็ไม่ยอมทำตาม อาจจะเป็นเพราะยังไม่พร้อม เป็นต้น

พฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพฤติกรรมหนึ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลโดยการสังเกตตัวแบบ กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และทรงเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และทรงสาธิตการทำกรเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ให้ประชาชนได้เรียนรู้ เมื่อบุคคลรับรู้และใส่ใจกับการดำเนินการดังกล่าว โดยสังเกตเห็นผลสำเร็จและประโยชน์ที่เกิดขึ้น จึงเกิดแรงจูงใจที่จะทำตามนำไปสู่พฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น เมื่อบุคคลได้เลียนแบบแล้วก็เกิดการเรียนรู้มีประสบการณ์และมีความชำนาญเพิ่มขึ้นบุคคลเหล่านั้นก็สามารถที่จะเป็นตัวแบบให้กับคนอื่นๆทำตามต่อไป

ทฤษฎีลำดับขั้นของแรงจูงใจ

Maslow (1996 อ้างใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2548) เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนฝึกฝนเพื่อสนองความต้องการเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ (Self - Actualized) เนื่องจากความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เป็นความต้องการสูงสุดของความเป็นมนุษย์เพราะมนุษย์เฝ้าดิ้นซึ่งคนที่ประจักษ์แท้ในศักยภาพของตนจะต้องการพัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มทีจนสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่นโดยพฤติกรรมของมนุษย์ทุกรูปแบบเกิดจากแรงจูงใจของตัวเองซึ่งแรงจูงใจของมนุษย์มีลำดับขั้นตอนทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการเป็นเจ้าของและความรัก ความต้องการมีศักดิ์ศรี และความต้องการเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ Maslow มองว่าความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้น จากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วมนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้น โดยลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์มีดังต่อไปนี้

1) ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น

2) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Security or Safety Needs) เป็นความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน

3) ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) (Affiliation or Acceptance Needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการที่จะเป็นที่รักของผู้อื่น และต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการให้และได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ การต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น

4) ความต้องการการยกย่อง (Esteem Needs) หรือความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความปรารถนาที่จะมองตนเองว่ามีคุณค่าสูงเป็นที่น่าเคารพยกย่องจากทั้งตนเองและผู้อื่น ต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นตนมีความสามารถ มีคุณค่า มีเกียรติ มีตำแหน่งฐานะ ผู้ที่มีความต้องการประเภทนี้จะเป็นผู้

ที่มีความมั่นใจในตนเอง เช่น ความต้องการได้รับความเคารพนับถือความต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

5) ความต้องการเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ (Self - Actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เป็นต้น

จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow สามารถแบ่งความต้องการออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1) ความต้องการในระดับต่ำ (Lower Order Needs) ประกอบด้วยความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง และความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ

2) ความต้องการในระดับสูง (Higher Order Needs) ประกอบด้วยความต้องการการยกย่องและความต้องการความสำเร็จในชีวิต

แรงจูงใจที่เกิดจากความขาดแคลน (D Motives) และแรงจูงใจเพื่อความเจริญเติบโต (B Motives)

Maslow (1996) อธิบายว่า ถ้าแยกลักษณะแรงจูงใจของมนุษย์ออกเป็นประเภทแล้วอาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือแรงจูงใจที่เกิดจากความขาดแคลน (Deficiency Motive) กับแรงจูงใจที่เกิดจากความประสงค์เพื่อความเจริญวัฒนะ (Being Motive) แรงจูงใจประเภทหลังนี้ทำให้มนุษย์สามารถฝึกตน มีความแตกต่างจากสัตว์โลกประเภทอื่น ทำให้มนุษย์มีค่าในตนเอง มีค่าต่อสังคมต่อผู้อื่นและมีศักดิ์ศรีในตนเอง เขาอธิบายว่าพฤติกรรมอย่างเดียวกันแต่ผู้ทำต่างกันพฤติกรรมนั้นอาจเกิดจากแรงจูงใจประเภท D Motives หรือ B Motives โดยที่พฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจประเภท D Motives มิได้หมายความว่าแรงจูงใจที่เกิดจากความขาดแคลนสิ่งจำเป็นเพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต เช่น เสื้อผ้า อาหาร ยารักษาโรค เท่านั้น แต่อาจเกิดจากความขาดแคลนความต้องการทางสังคม อารมณ์ และจิตใจ เช่น ความต้องการมีหน้ามีตา การเรียกร้องความรักความสนใจ การได้รับความยกย่องเชิดชู เป็นต้น Maslow (1996) อธิบายว่า ผู้ทำพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจประเภท D Motives นั้น ถ้าเป็นไปอย่างรุนแรงจะทำให้ผู้นั้นมีความโน้มเอียงเป็นโรคจิตโรคประสาท แต่พฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจประเภท B Motives จะยังสร้างความมั่นคงและความ

เติบโตวัฒนธรรมให้เกิดแก่บุคลิกภาพมากขึ้น นอกจากจะเป็นเกราะป้องกันไม่ให้สุขภาพจิตเสื่อมแล้ว B motives ยังเป็นแหล่งพลังที่ทำให้บุคคลสามารถยืนหยัดกล้าผจญและกล้าเผชิญกับความทุกข์ยากของชีวิตที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในตนและปัจจัยภายนอกได้อีกด้วย

พฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความประสงค์เพื่อความเจริญวัฒนะ (B motives) เกิดจากการที่บุคคลมีความต้องการเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ (Self-actualized) จึงพัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มที่ สามารถที่จะยืนหยัด กล้าผจญและกล้าเผชิญกับความทุกข์ยากของชีวิตจนสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้ โดยสามารถอธิบายการเกิดพฤติกรรมตามแนวทางลำดับขั้นแรงจูงใจของ Maslow ได้ดังนี้ ความต้องการทางร่างกายทำให้บุคคลมีความขยันประกอบอาชีพเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต ความต้องการความปลอดภัยทำให้บุคคลประหยัดคอดออมเงินเพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็น รู้จักการป้องกันภัย หรืออันตรายต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน ความต้องการเป็นเจ้าของและความรักทำให้บุคคลรวมกลุ่มกันเพื่อการมีสัมพันธภาพที่ใคร่ปรองดองกับบุคคลอื่นและได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นในสังคม ความต้องการมีศักดิ์ศรีทำให้บุคคลมุ่งมั่นพัฒนาอาชีพให้ประสบความสำเร็จเพื่อทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และความต้องการเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ทำให้บุคคลพัฒนาศักยภาพของตนเองรู้จักการเรียนรู้ และปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริง สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม มีค่านิยมและเจตคติเป็นประชาธิปไตย มีความเป็นตัวของตัวเองและรู้สึกเป็นอิสระ โดยไม่รู้สึกติดพันกับบุคคลหรือสภาวะใดๆ เกินไป มีความแน่วแน่มาก เมื่อจะทำอะไรก็ทำตามความรู้สึกอยากทำตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องฝืนใจทำ สามารถที่จะยอมรับตนเองและคนอื่นได้อย่างไม่มีเงื่อนไข และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับเศรษฐกิจพอเพียง

McClelland (1995 อ้างใน ขงยุทธ์ เกษสาคร, 2541) สรุปว่า คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีลักษณะซึ่งนำไปอธิบายเชื่อมโยงกับการมีพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังต่อไปนี้

1. กล้าเสี่ยงพอสมควร (Moderate Risk - Taking)

บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักไม่พอใจที่จะทำงานง่ายๆ แต่ต้องการที่จะทำงานที่ยากลำบากพอสมควรเพราะมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง เพราะการทำงานยากให้ลู่วง

นั่นจะนำความพอใจมาสู่ตน โดยในระยะแรกๆการนำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพมีความยากลำบากพอสมควรทำให้บุคคลล้มเลิกไม่แน่ใจว่าถ้าหากเปลี่ยนแปลงวิธีการในการประกอบอาชีพไปจากเดิม แล้วจะเกิดผลดีได้จริงหรือไม่ เช่น เคยใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูก ถ้าหากจะเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมีก็จะเกิดความลังเลใจกลัวว่าพืชที่ปลูกจะไม่เจริญเติบโตออกงามได้เหมือนเดิม ซึ่งบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะกล้าตัดสินใจเปลี่ยนมาใช้วิธีการดังกล่าว เพราะมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองและเล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2. ขยันขันแข็ง (Energetic)

หรือชอบการกระทำอะไรที่แปลกๆใหม่ๆจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมานะพากเพียรต่อสิ่งที่ท้าทายหรือย่ำยความสามารถของตนและทำให้ตนรู้สึกว่าได้ทำงานสำคัญลุล่วงไปแล้วในการนำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพนั้นกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของบุคคลเพราะเป็นแนวคิดที่เน้นการผลิตเพื่อบริโภคตรงข้ามกับแนวคิดทุนนิยมเสรีที่เน้นการผลิตเพื่อจำหน่าย ทำให้บุคคลมีความท้าทายในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยบุคคลต้องมีความขยันและต้องใช้สมองในการคิดค้นหาวิธีการใหม่ๆ และรู้จักนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพของตน

3. รับผิดชอบต่อตนเอง (Individual Responsibility)

ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะพยายามทำงานให้สำเร็จเพื่อความพึงพอใจของตนมิใช่หวังให้คนอื่นยกย่อง มีความต้องการเสรีภาพในการคิดและการกระทำ ไม่ชอบให้ผู้อื่นบงการที่จะทำงานอย่างไม่ทอดถอนถึงจุดหมายปลายทางในการประกอบอาชีพตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นการทำงานที่อิสระไม่มีใครบังคับ ไม่มีนายจ้าง ซึ่งบุคคลจะต้องมีความรับผิดชอบในตนเองสูง สามารถคิดทำงานได้อย่างอิสระในการนำความรู้วิธีการและเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น

4. ต้องการทราบแน่ชัดถึงผลการตัดสินใจของตนเอง

ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงพยายามที่จะทำตัวให้ดีขึ้นกว่าเดิมอีก เมื่อทราบว่าผลการกระทำของตนเองเป็นอย่างไร เช่น การที่บุคคลรู้จักพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือการเพิ่มปริมาณผลิตผลทางการเกษตรให้มากขึ้นจากเดิม โดยนำวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆมาช่วยในการผลิต

5. มีการทำนายหรือคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า (Anticipation of Future Possibilities)

ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักเป็นบุคคลที่มีแผนระยะยาว เพราะเล็งเห็นเหตุการณ์ไกลกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เนื่องจากการประกอบอาชีพตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่เห็นผลได้รวดเร็วโดยทันทีแต่ต้องใช้เวลาพอสมควรจึงจะได้ผล ดังนั้นบุคคลต้องเข้าใจและมองเห็นผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักในการเพาะปลูกแทนปุ๋ยเคมีนั้น ในช่วงระยะเวลาหนึ่งปีแรกพืชที่ปลูกอาจจะไม่เจริญงอกงามเท่ากับการใช้ปุ๋ยเคมี แต่หากใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักอย่างถูกต้องและต่อเนื่องแล้ว ในปีต่อไปพืชจะเจริญงอกงามเพิ่มมากขึ้นทุกปี เนื่องจากสภาพพื้นดินมีความสมบูรณ์ขึ้น ไม่เสื่อมโทรมลงเหมือนกับการใช้ปุ๋ยเคมี

6. มีทักษะในการจัดระบบงาน (Organization Skills)

เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ การที่บุคคลมีทักษะในการบริหารจัดการระบบงานจะทำให้สามารถประสบความสำเร็จได้มากขึ้นเช่น การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การจัดแบ่งพื้นที่ในการเพาะปลูกให้เป็นสัดส่วนที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

คำว่า “ทัศนคติ” (Attitude) หรือมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เจตคติ” นั้น เป็นคำที่มีความหมายกว้างและยังไม่เป็นที่ตกลงกันแน่นอนว่านิยามใดเป็นนิยามสากลที่ทุกคนควรใช้กัน แต่ก็ได้มีการให้นิยามไว้ต่างกันไปตามแนวคิดของแต่ละคน ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในรายละเอียดดังนี้

Sarnoff (1957 อ้างใน ถวิล ชาราโกชน์, 2538) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะคิด หมายถึง ความต้องการที่จะแสดงปฏิกิริยาของความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

Kretch and Crutchfield (1961 อ้างใน ถวิล ชาราโกชน์, 2538) ได้กล่าวถึงทักษะคิดว่า หมายถึง ผลรวมของกระบวนการที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจอารมณ์ การยอมรับและการรู้ การคิดซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะเป็นผลมาจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

Newcomb (1954 อ้างใน จารุวรรณ กันทะนิตย์, 2531) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ทักษะคิด ซึ่งมีอยู่ในเฉพาะคนนั้น ขึ้นกับ สิ่งแวดล้อม อาจแสดงออกในพฤติกรรม ซึ่งเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะชอบหรือพึงพอใจ ซึ่งทำให้ผู้อื่นเกิด ความรักใคร่ อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น ๆ หรืออีก ลักษณะหนึ่ง แสดงออก ในรูปความไม่พอใจ เกลียดชัง ไม่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549 : 21) กล่าวถึง ทักษะคิด ที่เชื่อมโยงไปถึง พฤติกรรมของบุคคล ว่า ทักษะคิด หมายถึง

1) ความสลับซับซ้อนของความรู้สึกร หรือการมีอคติของบุคคล ในการที่จะ สร้างความพร้อม ที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามประสบการณ์ของบุคคลนั้น ที่ได้รับมา

2) ความโน้มเอียง ที่จะมึปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือ ต่อต้าน สิ่งแวดล้อม ที่จะมาถึงทางหนึ่งทางใด

3) ในด้าน พฤติกรรม หมายถึง การเตรียมตัว หรือความพร้อมที่จะตอบสนอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทักษะคิด เป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึกร และความเชื่อ หรือการรู้ของบุคคล กับแนว โน้มที่จะมี พฤติกรรมโต้ตอบ ในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของ ทักษะคิดนั้นเป็นเรื่องของจิตใจ ทำที่ ความรู้สึกรนึกคิด และความโน้มเอียงของบุคคล ที่มีต่อข้อมูล ข่าวสาร และการเปิดรับที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ทักษะคิด มีผลให้มีการแสดง พฤติกรรมออกมา จะเห็นได้ว่า ทักษะคิด ประกอบด้วย ความคิดที่มีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกรนั้น ออกมาโดยทางพฤติกรรม

องค์ประกอบของทัศนคติ

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของทัศนคติ

ที่มา: ชีรวุฒิ เอกะกุล (2549: 54)

ถึงแม้ว่านักจิตวิทยาจะให้ความหมายของคำว่า “ทัศนคติ” แตกต่างกันไป แต่นักจิตวิทยาก็ได้มีความเห็นตรงกันว่าทัศนคติประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนที่สัมพันธ์กันคือ

1) องค์ประกอบด้านความรู้ (The Cognitive Component) คือ ส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคล ที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทัวไปทั้งที่ชอบ และไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้ หรือคิดว่าสิ่งใดดี มักจะมี ทัศนคติ ที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่หากมีความรู้มาก่อนว่า สิ่งใดไม่ดี ก็จะมี ทัศนคติ ที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตาม บุคลิกภาพ ของผู้นั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavioral Component) คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจาก องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลมี ทัศนคติ ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างกัน ก็เนื่องมาจาก บุคคลมีความเข้าใจ มีความรู้สึก หรือมี แนวความคิด แตกต่างกันนั่นเอง ดังนั้น ส่วนประกอบทางด้านความคิด หรือ ความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบ ขึ้นพื้นฐาน ของ ทัศนคติ และส่วนประกอบนี้ จะเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ กับ ความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกัน ทั้งในทางบวก และทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ และ การเรียนรู้

ลักษณะสำคัญของทัศนคติ

จรรยาบรรณ ก้นพินิตย์ (2531: 16) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของทัศนคติประกอบไปด้วย

- 1) ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละคน มิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
- 2) ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคลเป็นอันมาก
- 3) ทัศนคติเป็นสภาพจิตใจที่มีความถาวรพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลแต่ละคนต่างก็ได้รับประสบการณ์และผ่านการเรียนรู้มามาก อย่างไรก็ตามทัศนคติอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้อันเนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่างๆ

ประเภทของทัศนคติ

จรรยาบรรณ ก้นพินิตย์ (2531: 16) บุคคลสามารถแสดง ทัศนคติ ออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

- 1) ทัศนคติทางเชิงบวก เป็น ทัศนคติ ที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึก หรือ อารมณ์ จากสภาพจิตใจได้ตอบ ในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือ เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนิน กิจกรรมของ องค์กร อื่น ๆ เช่น กลุ่มชาวเกษตรกร ข่อมมีทัศนคติทางบวก หรือ มีความรู้สึกที่ดีต่อสหกรณ์การเกษตร และให้ความสนับสนุนร่วมมือด้วย การเข้าเป็นสมาชิก และร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ เป็นต้น
- 2) ทัศนคติทางลบ หรือ ไม่ดี คือ ทัศนคติ ที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ ได้รับความเชื่อถือ หรือ ไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใด บุคคลหนึ่ง เรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงานองค์กร สถาบัน และการดำเนิน กิจกรรมขององค์กร และอื่น ๆ เช่น พนักงาน เจ้าหน้าที่บางคน อาจมีทัศนคติเชิงลบต่อบริษัท ก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจของเขาหรือเธอจนพยายามประพฤติ และปฏิบัติต่อต้านกฎระเบียบของ บริษัท อยู่เสมอ

3) ประเภทที่สาม ซึ่งเป็นประเภทสุดท้าย คือ ทศนคติ ที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร และอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง เช่น นักศึกษาบางคนอาจมี ทศนคติ นิ่งเฉยอย่างไม่มีความคิดเห็นต่อปัญหาใดได้เชิง เรื่องกฎระเบียบว่าด้วยเครื่องแบบของนักศึกษา

ทศนคติ ทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลหนึ่งอาจจะมีเพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ได้ ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในความรู้สึกลึกซึ้ง ความเชื่อ หรือค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์

การเกิดทศนคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2543: 64-65) กล่าวถึงการเกิดทศนคติว่า ทศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้จากแหล่งทศนคติต่างๆที่มีอยู่มากมายและแหล่งที่ทำให้คนเกิดทศนคติที่สำคัญคือ

1) ประสบการณ์เฉพาะอย่าง เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้ผู้นั้นเกิดทศนคติต่อสิ่งนั้นไปในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เกิดทศนคติต่อสิ่งนั้นไปในทิศทางที่บุคคลนั้นเคยมีประสบการณ์มาก่อน

2) การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น จะทำให้เกิดทศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆจากผู้อื่นได้ เช่น เด็กที่ได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่จะเกิดทศนคติต่อการกระทำต่างๆตามที่เคยรับรู้มา

3) สิ่งที่เป็นแบบอย่าง การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทศนคติขึ้นได้ เช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่จะเลียนแบบการแสดงท่าชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งตามไปด้วย

4) ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน ทศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือหน่วยงาน เป็นต้น

การก่อตัวของทัศนคติ

ธงชัย สันติวงษ์ (2539: 166-167) กล่าวว่า ทัศนคติก่อตัวเกิดขึ้นมาและเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากปัจจัยหลายประการด้วยกันคือ

1) การจูงใจทางร่างกาย ทัศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งกำลังดำเนินการตอบสนองตามความต้องการหรือแรงผลักดันทางร่างกาย ตัวบุคคลจะสร้างทัศนคติที่ดีต่อบุคคลหรือสิ่งของที่สามารถช่วยให้เขามีโอกาสตอบสนองความต้องการของตนได้

2) ข่าวสารข้อมูล ทัศนคติจะมีพื้นฐานมาจากชนิดและขนาดของข่าวสารที่ได้รับรวมทั้งลักษณะของแหล่งที่มาของข่าวสารด้วยกลไกของการเลือกเฟ้นในการมองเห็นและเข้าไปปัญหาต่างๆ ข่าวสารข้อมูลบางส่วนที่เข้ามาสู่บุคคลนั้น จะทำให้บุคคลนั้นเก็บไปคิดและสร้างทัศนคติขึ้นมาได้

3) การเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่ม ทัศนคติบางอย่างอาจมาจากกลุ่มต่างๆที่บุคคลเกี่ยวข้องกับอยู่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น ครอบครัว วัด กลุ่มเพื่อนร่วมงาน กลุ่มกีฬา กลุ่มสังคมต่างๆ โดยกลุ่มเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งรวมของค่านิยมต่างๆ แต่ยังมี การถ่ายทอดข้อมูลให้แก่บุคคลในกลุ่มซึ่งทำให้สามารถสร้างทัศนคติขึ้นได้ โดยเฉพาะครอบครัวและกลุ่มเพื่อนร่วมงาน เป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นแหล่งสร้างทัศนคติให้แก่บุคคลได้

4) ประสบการณ์ ประสบการณ์ของคนที่มีต่อวัตถุสิ่งของย่อมเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลต่างๆตีค่าสิ่งที่เขาได้มีประสบการณ์มาจนกลายเป็นทัศนคติได้

5) ลักษณะท่าทาง ลักษณะท่าทางหลายประการต่างก็มีส่วนทางอ้อมที่สำคัญในการสร้างทัศนคติให้กับตัวบุคคล

ปัจจัยต่างๆ ของการก่อตัวของทัศนคติเท่าที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ในความเป็นจริงจะมีได้มีการเรียงลำดับตามความสำคัญแต่อย่างไรเลย ทั้งนี้เพราะปัจจัยแต่ละประการเหล่านี้ ปัจจัยใดจะมีความสำคัญต่อการก่อตัวของทัศนคติมากหรือน้อยย่อมสุดแล้วแต่ว่า การพิจารณาสร้างทัศนคติต่อสิ่งดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยใดมากที่สุด

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อบุคคลทั้งภาวะปกติและภาวะวิกฤตของชีวิต ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โดยจะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การสนับสนุนทางสังคมยังช่วยส่งเสริมความมีคุณค่าในตนเองให้กับบุคคล และยังทำให้บุคคลเชื่อว่าบุคคลนั้นจะได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่ ได้รับการยกย่องนับถือ และมีคุณค่า เป็นส่วนหนึ่งของสังคม สามารถให้สิ่งที่ดี ให้การบริการและการป้องกันให้กันและกันในเวลาคับขันหรือเวลาเกิดอันตราย เนื่องจากความสำคัญดังกล่าวทำให้มีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมเป็นจำนวนมาก จึงมีแนวคิดและความหมายของการสนับสนุนทางสังคมต่างๆ กันดังนี้

Weiss (1974: 17-18) กล่าวว่าแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ของบุคคลในครอบครัวและสังคม โดยมีการสนับสนุนกันในด้านต่างๆ เช่น ความรักใคร่ผูกพัน ทำให้บุคคลรู้สึกอบอุ่น และปลอดภัย เป็นความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการได้รับคำแนะนำ การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความมีคุณค่าในตนเอง รวมถึงการที่บุคคลได้มีโอกาสเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นด้วย

Cobb (1976: 300-301) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นข้อมูลหรือข่าวสารที่ทำให้บุคคลเชื่อว่ามีคนรักคนสนใจ มีคนยกย่องและมองเห็นคุณค่าและรู้สึกว่าคุณค่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

Thoit (1982: 145-159) ได้อธิบายแนวคิดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า เป็นระดับของความต้องการพื้นฐานที่จะได้รับการตอบสนอง โดยการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ความต้องการพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก การยอมรับ ยกย่องการเห็นคุณค่าการเป็นเจ้าของ ความมีชื่อเสียง และความปลอดภัย ความต้องการพื้นฐานทางสังคมดังกล่าวจะได้รับการตอบสนองเมื่อได้รับการช่วยเหลือดังต่อไปนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง สองอย่าง ดังนี้

1) ความช่วยเหลือด้านอารมณ์และสังคม (Socioemotional Aid) เช่น การได้รับความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจ การยอมรับและการเห็นคุณค่าจากบุคคลอื่นเป็นที่รัก

2) ความช่วยเหลือด้านสิ่งของ (Instrumental Aid) ได้แก่ การได้รับคำแนะนำ ข่าวสาร การช่วยเหลือครอบครัว และการช่วยเหลือทางการเงิน

Jacobson (1986: 252) ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นแหล่งประโยชน์หรือสัมพันธภาพทางสังคมที่สนองความต้องการของบุคคล และได้กล่าวถึงชนิดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 3 ชนิด คือ

1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional Support) เป็นพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลรู้สึกสบายใจและเชื่อว่ามิบุคคลเคารพนับถือยกย่อง และให้ความรัก รวมทั้งพฤติกรรมอื่นๆ ที่แสดงถึงการดูแลเอาใจใส่และให้ความมั่นคงปลอดภัย

2) การสนับสนุนด้านสติปัญญา (Cognitive Support) เป็นข้อมูลข่าวสาร ความรู้ หรือคำแนะนำที่จะช่วยให้บุคคลเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและช่วยให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นได้

3) การสนับสนุนด้านสิ่งของ (Materials Support) หมายถึง สิ่งของและบริการต่างๆ ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาได้

Pender (1987: 395-400) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกถึงความจำเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ ได้รับความรัก รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น โดยได้รับจากกลุ่มบุคคลในระบบของสังคม เป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านจิตอารมณ์ วัสดุ อุปกรณ์ ข่าวสาร คำแนะนำซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ (2528: 171) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นสิ่งที่ผู้ได้รับการช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัตถุประสงค์ หรือการสนับสนุนด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มแล้วมีผลทำให้ผู้รับนำไปปฏิบัติในทิศทางที่ผู้รับต้องการ จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปความหมายของการสนับสนุนทางสังคมได้ว่า

เป็นปัจจัยแวดล้อมและมีอิทธิพลต่อบุคคล ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และยังช่วยส่งเสริมความมีคุณค่าในตนเองให้กับบุคคล เชื่อว่าเขาจะได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่ ได้รับการยกย่องนับถือและมีคุณค่า

ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

Pender (1987: 395-400) ได้แบ่งแหล่งแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 5 ระบบ คือ

1) ระบบการสนับสนุนตามธรรมชาติ (Natural Support System) ได้แก่ แหล่งสนับสนุนจากครอบครัว ญาติพี่น้อง ซึ่งถือว่ามีค่ามากที่สุด เพราะครอบครัวมีบทบาทสำคัญ เป็นแหล่งที่ถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม การปฏิบัติสัมพันธและประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิต

2) ระบบสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน (Peer Support System) เป็นการสนับสนุนที่ได้รับจากบุคคลซึ่งมีประสบการณ์ มีความชำนาญในการที่จะค้นหาความต้องการ และสามารถติดต่อชักจูงได้โดยง่าย เป็นเหตุให้เป็นบุคคลซึ่งประสบความสำเร็จ และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เลวร้ายต่างๆ ในชีวิตได้

3) ระบบสนับสนุนด้านศาสนา หรือแหล่งอุปถัมภ์ต่างๆ (Religious Organizations of Denomination) เป็นแหล่งที่จะช่วยให้ได้มีการแลกเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยม คำสอน คำแนะนำเกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ได้แก่ พระ นักบวช หมอสอนศาสนา กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ฯลฯ

4) ระบบการสนับสนุนจากกลุ่มวิชาชีพ (Professional Support System) เป็นแหล่งสนับสนุนแห่งแรกที่ทำให้การช่วยเหลือซึ่งจะมีความสำคัญต่อเมื่อการสนับสนุนที่ได้รับจากครอบครัว เพื่อนสนิท และกลุ่มเพื่อนไม่เพียงพอ

5) ระบบการสนับสนุนจากกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ (Organized Support System) เป็นการสนับสนุนจากกลุ่มบริการ อาสาสมัคร กลุ่มช่วยเหลือตนเอง (Self-Help Groups) เป็นกลุ่มที่เป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ผู้ป่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ในทางที่ส่งเสริมให้สามารถปรับตัวเข้ากับ

สถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ ในชีวิต

แหล่งของการสนับสนุนทางสังคม

แหล่งของการสนับสนุนทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับชนิดและปริมาณของการสนับสนุนทางสังคม ทั้งนี้ชนิดของการสนับสนุนนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามแหล่งที่ให้การสนับสนุน ส่วนปริมาณของการสนับสนุนทางสังคมจะขึ้นอยู่กับเครือข่ายสังคมที่ให้การสนับสนุน

อุบล นิวัติชัย (2527: 285) ได้อ้างถึงแนวคิดของ Caplan และจัดกลุ่มบุคคลที่เป็นแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมได้ 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มที่มีความผูกพันกันตามธรรมชาติ (Spontaneous or Natural Supportive System) ประกอบด้วยบุคคล 2 ประเภท คือ บุคคลที่อยู่ในครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลาน บุคคลใกล้ชิด ได้แก่ เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน คนคุ้นเคย คนรู้จัก
- 2) องค์กรหรือสมาคมที่ให้การสนับสนุน (Organized Support) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเป็นหน่วย ชมรม สมาคม มูลนิธิ ฯลฯ
- 3) กลุ่มผู้ช่วยเหลือทางวิชาชีพ (Professional Health Care Workers) หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวงการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพของประชาชนโดยอาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ

ระดับของการสนับสนุนทางสังคม

1) ระดับกว้าง (Macro Level) เป็นการพิจารณาถึงการเข้าร่วมหรือการมีส่วนร่วมในสังคม อาจวัดได้จากความสัมพันธ์สถาบันในสังคม การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ และการดำเนินวิถีชีวิตในสังคม

2) ระดับกลุ่มเครือข่าย (Mezzo Level) เป็นการมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของเครือข่ายทางสังคม ด้วยการวัดอย่างเจาะจงถึงกลุ่มบุคคลที่มีสัมพันธ์ภาพกันอย่าง

สม่ำเสมอ เช่น กลุ่มเพื่อน ชนิดของการสนับสนุนในระดับนี้คือ การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือด้าน วัตถุประสงค์ ความเป็นมิตรและการสนับสนุนด้านอารมณ์

3) ระดับแคบหรือระดับเล็ก (Micro Level) เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ ของบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากที่สุด จะมีคุณภาพของความสัมพันธ์กันมาก แหล่งของ การสนับสนุนในระดับนี้ได้แก่ คู่สมรส บุตร สมาชิกครอบครัว

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ความหมายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ณรงค์ เสียงประชา (2541: 72) ให้ความหมายว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหมายถึง การ รวมกลุ่มเพื่อรวบรวมทุนที่จะนำไปใช้ในการผลิต ด้วยวิธีการค่อยๆเก็บสะสมเงินฝากไว้เป็นประจำ กับกลุ่ม และอาจกู้ยืมเงินเอาไปลงทุน ในภายหลัง หลักการดำเนินงานยึดหลักประชาธิปไตย โดยการรวมคนที่อยู่ในวงการเดียวกัน มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเดียวกันรวมกลุ่มกัน โดยความสมัครใจ การดำเนินงานใดๆถือเอาแนวคิดและมติของสมาชิกเป็นหลัก

กรมการพัฒนาชุมชน (2545: 10) ให้ความหมายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตว่า เป็น การรวมตัวกันของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัด ทรัพย์ แล้วนำมาสะสมรวมกันทีละเล็กทีละน้อยเป็นประจำสม่ำเสมอเพื่อให้เป็นทุนให้สมาชิก ที่มีความเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว

สรุป กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อมุ่งให้ประชาชน รู้จักประหยัด และเก็บออมเงิน แล้วนำเงินออมมาสะสมรวมกันเป็นกองทุนในรูปของกลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิต โดยมุ่งให้ประชาชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องของเงินทุน นอกจากนั้น จะมีระบบการบริหารจัดการกันเองภายในชุมชน วางอยู่บนรากฐานของความเป็น ประชาธิปไตย ในการรวมกันของสมาชิกตลอดจนการดำเนินการของกลุ่มยึดถือความสมัครใจ ความคิด และมติของกลุ่มเป็นหลัก

หลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

หลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีหลักการดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน 2541: 4-5)

1) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นการกระตุ้นและปลุกฝังให้ชาวชนบทมีความรู้สึกว่าคุณสมบัติของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นของประชาชน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของก่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการดูแลเอาใจใส่ อันทำให้การทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพ

2) การพึ่งตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวชนบทรู้จักการพึ่งตนเองโดยยึดถือคุณสมบัติ 3 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความทนอด

3) หลักคุณธรรม คือมีความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4) หลักการควบคุมกันเอง เป็นการดูแลความเคลื่อนไหว ตรวจสอบและสอดส่อง ดูแลสมาชิกในกลุ่มซึ่งถือว่าการตรวจสอบซึ่งกันและกัน

สรุป หลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการฝึกให้สมาชิกยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

การบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกิจการที่สมาชิกร่วมกันทำงาน ซึ่งเป็นการทำงานกับคนหมู่มาก จึงทำให้สมาชิกเลือกตั้งเพื่อนสมาชิก ที่มีคุณสมบัติ มีความรู้ ความเสียสละ ในการทำงานแทนสมาชิกทุกคน ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการบริหารความเป็นประชาชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการฝึกให้รู้จักควบคุมกันเองบริหารกันเองและตัดสินใจกันเอง ซึ่งคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย กรรมการ 4 คณะ ได้แก่

1) คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วยคณะกรรมการ 3-5 คน มีตำแหน่งดังนี้ ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ กรรมการ คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่ดังนี้

1.1 พิจารณารับสมาชิก การรับฝากเงิน กำหนดอัตราดอกเบี้ย

1.2 กำหนดการประชุมใหญ่ ท่างบุคคลเสนอต่อที่ประชุมและแสดงผลงานให้ที่ประชุมทราบ

1.3 พิจารณากำหนดวงเงินหุ้นสูงสุดที่สมาชิกจะกู้ได้ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความจำเป็นของสมาชิกส่วนรวม วงเงินจะต้องไม่เกิน 10% ของเงินทุนดำเนินการ

1.4 จัดสรรเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน ก่อนการประชุมใหญ่

2) คณะกรรมการเงินกู้ ประกอบด้วย กรรมการ 3-5 คน มีตำแหน่ง ดังนี้ คือ ประธาน เลขานุการและกรรมการ คณะกรรมการเงินกู้ มีหน้าที่ในการพิจารณาใบคำร้องของกู้เงินของสมาชิก และจะต้องมาประชุมพร้อมกันทุกครั้ง ที่มีการพิจารณาใบคำร้องของกู้ โดยมีหลักการพิจารณาถึงความสม่ำเสมอในการส่งเงินสัจจะสมสม การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม และความสามารถของสมาชิกที่จะส่งให้เงินคืนในการจะอนุมัติให้กู้หรือไม่ ต้องถกเถียงกันมากเป็นการตัดสินใจ

3) คณะกรรมการตรวจสอบ ประกอบด้วยกรรมการ 3-5 คน มีตำแหน่งดังนี้ ประธาน เลขานุการและกรรมการ คณะกรรมการตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบกิจการงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทุกชนิด เช่น การบัญชี การเงิน เอกสารการประชุม เป็นต้น ลักษณะการทำงานมิใช่การจับผิดแต่เป็นการป้องกันหรือหาทางแก้ไขร่วมกันในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่สมาชิกและกลุ่มเป็นส่วนร่วม

4) คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม ประกอบด้วยกรรมการจำนวนเท่าใดก็ได้ มีตำแหน่งดังนี้ คือ ประธาน เลขานุการและกรรมการ คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม มีหน้าที่ชักชวนให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชวนผู้สนใจและสมัครเป็นสมาชิก ต้องหมั่นให้ความรู้แก่สมาชิกเป็นประจำ เป็นผู้วางรากฐานที่มั่นคงให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

ฉรรงค์ เติ่งประชา (2541: 93-94) กลุ่มที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีบางกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ ขณะที่บางกลุ่มล้มเหลว ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการเป็นตัวบ่งชี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) ความคิดริเริ่ม ความต้องการ และความสนใจร่วมกันอย่างจริงจังของสมาชิก
- 2) มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นต่อกัน
- 3) มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน
- 4) ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการบริหารงาน
- 5) ความสามัคคีของสมาชิกกลุ่ม หากสมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันก็จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มไม่ประสบผลสำเร็จสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) การจัดตั้งกลุ่มไม่ได้เกิดจากความคิดริเริ่ม ความสนใจและความต้องการ อันแท้จริงของสมาชิกกลุ่ม หากแต่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไปจัดตั้ง ในช่วงการดำเนินงานกลุ่ม หากเจ้าหน้าที่ไม่มาคอยติดตามผล และคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำแล้ว กลุ่มมักไม่ค่อยประสบความสำเร็จ
- 2) ผู้นำกลุ่มและผู้บริหารกลุ่ม ไม่ได้รับความศรัทธา และความไว้วางใจจากสมาชิกกลุ่ม ก็จะไม่ได้รับความร่วมมือ จากสมาชิกกลุ่ม ในที่สุด กลุ่มก็ประสบความล้มเหลว
- 3) ความไม่พร้อม ไม่เข้าใจในกิจกรรมของกลุ่ม ตลอดจนทั้งความไม่เสถียร ในที่สุดกลุ่มก็ไม่ประสบผลสำเร็จ
- 4) กฎ ระเบียบของกลุ่มบางอย่างจะเป็นข้อจำกัดในความคล่องตัวของกลุ่ม เช่น การจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มต้องขายตามราคาที่คุณกำหนด เนื่องจากผู้ซื้อต้องการจะซื้อราคาถูกกว่า

หากสมาชิกกลุ่ม ต้องการจะใช้เงินด่วน ก็ไม่สามารถจะจำหน่ายสินค้านั้นๆ ด้วยเหตุนี้สมาชิกกลุ่ม บางรายจึงไม่อยากอยู่ในกลุ่ม

สรุป การตั้งกลุ่มนั้นหากต้องการที่จะประสบผลสำเร็จ สมาชิกทุกคนจะต้องมีเป้าหมาย และดำเนินงานไปในแนวทางเดียวกันมีความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีต่อกัน และมีความตั้งใจที่จะดำเนินงานให้บรรลุซึ่งเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กังสดาล อยู่เย็น (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวความคิด เศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ผู้นำ กระบวนการเรียนรู้ กลุ่ม องค์กร และการมีส่วนร่วมของประชาชน สังคมวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจกับภาวะหนี้สิน และหน่วยงานจาก ภายนอกชุมชน

ไพฑูรย์ พัชรอาภา (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความมั่นคงทางรายได้ของแรงงานภาค เกษตรกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: การศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกนิคมสร้างตนเอง โนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู” พบว่า การดำเนินงานโครงการฯใช้เป็นมาตรฐานบรรเทาปัญหาการว่างงาน แก่ผู้ถูกเลิกจ้าง ผู้ว่างงานที่อพยพกลับภูมิลำเนาเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในนิคมสร้างตนเอง โนนสังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยสนับสนุน การขุดสระน้ำให้แก่สมาชิก และส่งเสริมการประกอบ อาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้สมาชิกมีงานทำและมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวในลักษณะพออยู่พอกินสมาชิกส่วน ใหญ่มีความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก สามารถปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงได้ในระดับปานกลาง สมาชิกมีทัศนคติที่เห็นด้วยระดับมาก ว่าการประกอบอาชีพ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้แก่ครอบครัวของตนเองได้ และผลการทดสอบความสัมพันธ์โดยสถิติ พบว่า ความรู้ การปฏิบัติกิจกรรม ทัศนคติในการ ประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้และ รายได้หลัก ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการปฏิบัติกิจกรรมไม่ มีความสัมพันธ์กับรายได้หลัก

ปวัน มินรัญญ์เรืองเดช (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” พบว่าการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ประกอบด้วย ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งทางสังคม ประเภทของช่องทางารรับสื่อ ลักษณะของสื่อที่รับเป็นประจำ การรับรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และการปฏิบัติตามโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

วารุณี ชินวินิจกุล (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนไม้เรียง อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่ากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนไม้เรียงใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างง่าย โดยใช้ภาวะผู้นำและกระบวนการกลุ่ม กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของชุมชนเป็นการให้โอกาสให้คนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการยกระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์สาเหตุปัญหา ค้นหา และตัดสินใจ กำหนดแผนในการแก้ไขปัญหาที่สามารถดำเนินการได้จริงโดยการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนมุ่งเน้นการแก้ปัญหาด้วยการพึ่งตนเอง ผู้นำชุมชนใช้กระบวนการขับเคลื่อนที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่มีความหลากหลายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทุกระบบต้องสอดคล้องประสานกัน การทำให้อยั่งยืนด้วยกระบวนการติดตามประเมินผลเป็นระยะ แล้วนำมาหาข้อสรุปเพื่อนำไปดำเนินการต่อเพื่อนำไปดำเนินการต่อไปหรือปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับเป้าหมาย ที่ตั้งไว้

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านหนองเขื่อน หมู่ 4 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative study) โดยเลือกกรณีศึกษาเฉพาะ (Case Study) จากผู้นำครัวเรือนในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน จำนวน 12 ครัวเรือน รวมทั้งผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 คน เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความคิดริเริ่มให้ครัวเรือนมีการออมเกิดขึ้น และศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการเป็นส่วนประกอบ โดยมีวิธีการที่เป็นขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาดังนี้

พื้นที่เลือกทำการวิจัย

ผู้ศึกษาเลือกชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากเป็นชุมชนที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีการตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายในชุมชน โดยที่ครัวเรือนมีการออมทรัพย์ทุกเดือน และมีแนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ศึกษากำหนดกลุ่มประชากรหลักในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มออมทรัพย์แล้วดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 12 ครัวเรือน รวมทั้งผู้ก่อตั้งคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 คน เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความคิดริเริ่มให้ครัวเรือนมีการออมเกิดขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาได้มีการกำหนดขั้นตอนในการวิจัยออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงแรกเป็นการค้นคว้าจากเอกสาร และ ช่วงที่สองเป็นการศึกษาจากภาคสนาม

การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร

ค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานของชุมชน รวมทั้ง ค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “พฤติกรรมกรรมกรออมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อศึกษา ข้อมูลประชากร ข้อมูลครัวเรือน รายได้เฉลี่ย สภาพเศรษฐกิจ สังคมผลกระทบที่เกิดขึ้นเพราะอาจเป็นสาเหตุที่จะเกิดพฤติกรรมกรรมกรออมตามแนวทางเศรษฐกิจ และศึกษาแนวทางในการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาจากภาคสนาม

เป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่ เพื่อศึกษาสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมกรรมกรออมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการและพฤติกรรมกรรมกรออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีการเก็บข้อมูลดังนี้

ขั้นแรก การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยการเข้าไปพูดคุยกับผู้นำชุมชน ในที่นี้คือ แม่น บ้านเขื่อน(นามสมมติ) ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านหนองเขื่อน และ ชาย เมืองเพชร (นามสมมติ) ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไป และสอบถามเกี่ยวกับครัวเรือนที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมเข้าไปพูดคุยกับครัวเรือนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานในเบื้องต้น โดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งจดบันทึกในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ศึกษาแนวคำถาม ศึกษาความเป็นไปได้

ขั้นที่สอง การเข้าไปในพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทำการจดบันทึก และสังเกตลักษณะการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การใช้จ่าย เพื่อนำข้อมูลมารวบรวมและวิเคราะห์ความครบถ้วน และความถูกต้องต่อไป

การเตรียมตัวของผู้วิจัย

ก่อนเข้าสู่ชุมชนบ้านหนองเขื่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าไปศึกษาตามกระบวนการ และขั้นตอนตามระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้มีการเตรียมตัวในด้านต่างๆ ทั้งความรู้ และการเตรียมตัวที่จะเข้าไปศึกษาชุมชนดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ความสามารถในการศึกษาวิจัย หรือความพร้อมทางวิชาการ โดยศึกษาหาความรู้จากเอกสาร ตำราต่างๆ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดต่างๆ ทั้งในสถานศึกษาของผู้วิจัย และนอกสถาบันการศึกษาของผู้วิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้ ทั้งยังได้มีการรวมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทักษะต่างๆ กับผู้ที่มีประสบการณ์ลงพื้นที่ในภาคสนามมาก่อน รวมถึงปรึกษาหารือเพื่อขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ท่านอื่นๆ
2. การเตรียมความพร้อมในการที่จะไปศึกษาชุมชน เช่น เครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ต่างๆ เครื่องบันทึกเสียง ในการวิจัย กระดาษสำหรับจดบันทึก จะใช้เป็นกระดาษ A4 แล้วนำมาขีดเส้นหัวกระดาษ เพื่อใช้สำหรับบันทึกว่าสัมภาษณ์ สังเกตจากใคร กำลังทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด มีประเด็นอะไร พร้อมทั้งเขียนหมายเลขกำกับไว้เพื่อความถูกต้องชัดเจน เพื่อใช้สำหรับการอ้างอิงในขั้นของการแยกข้อเป็นหมวดหมู่ในลำดับต่อไป
3. การเข้าชุมชนในขั้นแรกจะเป็นการบันทึกจากการสังเกตประจำวัน ที่มีข้อมูลปะปนกันทุกประเด็นที่พบเห็นขณะที่เข้าไปเก็บข้อมูล ในส่วนขั้นที่สองจะจัดลำดับข้อมูลเป็นหมวดหมู่มากยิ่งขึ้น เพราะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นประเด็นเดียวกันมาไว้ด้วยกันจากนั้นเป็นขั้นสุดท้าย คือการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อสังเกตจากการลงชุมชนของผู้วิจัยใส่เพิ่มเติม และเรียบเรียงเป็นคำพูดของผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัย ในส่วนรูปแบบของกระดาษบันทึกก็เป็นแบบเดิมนอกจากกระดาษบันทึกสำหรับผู้วิจัยเองแล้ว ผู้วิจัยใช้กระดาษพร้อมเมจิกเพื่อให้ชาวบ้านช่วยวาดแผนที่ทางกายภาพและทางสังคมของชุมชนในขั้นของการศึกษาข้อมูลทั่วไป

4. กำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นที่จะศึกษาอย่างกว้างๆ โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบ สัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ตามประเด็นดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

- โครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่ม

4.2 ประวัติส่วนบุคคล

- ภาวะหนี้สินเดิม หนี้สินปัจจุบัน

- อาชีพ

- จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

- สัจจะการออมในกลุ่มออมทรัพย์

4.3 คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีโครงสร้างการบริหารงานอย่างไร

4.4 เข้าใจอย่างไรกับคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง

4.5 เข้าใจความหมายของการออมทรัพย์แบบเศรษฐกิจพอเพียงว่าหมายความว่าอย่างไร

4.6 มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างไรบ้าง ได้ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างไร

- พอประมาณ

- มีเหตุผล

- มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- และใช้ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ กับคุณธรรม มาเป็นกลุ่ทุท้ในการออมและการ ดำเนินชีวิตอย่างไร

4.7 มีวิธีการเก็บข้อมูลอย่างไร

4.8 มีการวางแผนในการกระทำและการออมอย่างไร

4.9 จากการเก็บข้อมูลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้รับผลอย่างไรบ้าง

- ข้อดี
- ข้อเสีย
- อุปสรรคที่พบ

5. เป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งจากหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน สำเนาทะเบียนบ้าน ข้อมูลด้านการเกษตร ข้อมูลด้านภาวะหนี้สิน ข้อมูลในส่วนของกรเก็บออมกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน ทั้งในอดีตและปัจจุบันตลอดจนเข้าไปพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ รวมถึงบุคคลภายในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้กรอบความคิด และประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้คร่าวๆ เป็นการเตรียมตัวในเบื้องต้นแล้ว ก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลในภาคสนามจริง ผู้วิจัยยังได้ค้นคว้า ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีต่างๆ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษามาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเบื้องต้นมาพอสมควร ทั้งข้อมูลประชากร ข้อมูลครัวเรือน รายได้เฉลี่ย หนี้สินเฉลี่ย เงินสงเคราะห์กับกลุ่มออมทรัพย์ สภาพเศรษฐกิจ สังคมผลกระทบที่เกิดขึ้นเพราะอาจเป็นสาเหตุที่จะเกิดพฤติกรรมกรออมตามแนวทางเศรษฐกิจ และศึกษาแนวทางในการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีต่างๆซึ่งประกอบด้วย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้เข้าไปพูดคุยรวมกันกับ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน ผู้นำชุมชน และ

ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง 12 ครัวเรือน โดยผู้ศึกษามีการกำหนดโครงสร้างของคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อต้องการทราบข้อมูลในประเด็นที่กำหนดไว้ และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

การเข้าสนาม

ในส่วนของการเข้าสนามอย่างถูกต้องนั้น ผู้วิจัยมีความเข้าใจและตระหนักอยู่เสมอ การกำหนดบทบาทที่เหมาะสมของนักวิจัยที่อยู่ในสนาม และการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการดำเนินการวิจัยในขั้นต่อไป โดยเฉพาะการเก็บข้อมูล การเข้าภาคสนามเริ่มต้นตั้งแต่การเลือกสนามที่จะใช้ในการทำงานวิจัย คือชุมชนบ้านหนองเขื่อน หมู่ที่ 4 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่นี้ เพราะเป็นพื้นที่ที่ในอดีตเคยประสบกับปัญหาของสภาวะหนี้สินแต่ปัจจุบันชาวบ้านสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีเงินเก็บออม มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหมู่บ้านหนองเขื่อนขึ้นเพื่อเป็นธนาคารประจำหมู่บ้าน มีการตั้งสัจจะร่วมกัน จนสามารถปลดภาวะหนี้สินในอดีตได้หมดและไม่ก่อหนี้สินใหม่เพิ่มเติม ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยอยากศึกษาในสาเหตุที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการออม และกระบวนการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการออม โดยผู้วิจัยได้วางบทบาทและเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนด้วยตัวเองตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่หนึ่งคือ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อความคุ้นเคย และสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจที่จะให้กับผู้วิจัย เพราะผู้วิจัยตระหนักดีว่า การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น การได้มาซึ่งข้อมูลที่เจาะลึกและไม่บิดเบือน ความจริง ต้องมีความน่าเชื่อถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุด ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย บุคคลที่ผู้วิจัยเข้าไปหาเป็นลำดับแรกคือผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านถือเป็นผู้นำคนสำคัญของชุมชนบ้านหนองเขื่อน มีสถานภาพและบทบาทในชุมชนมาก จึงมีความจำเป็นและไม่ใช่ว่าเรื่องยากหากทำ ความรู้จักคุ้นเคยและ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้มากที่สุด ซึ่งจะส่งผลในการดำเนินการวิจัยให้เกิดความราบรื่นในขั้นต่อไป โดยผู้วิจัยบอกสถานภาพของตนว่าเป็นนิสิตที่มีความสนใจ และได้รับทราบถึงความสำเร็จของชุมชนมาพอสมควร และอธิบายเหตุผลความต้องการ และเรื่องราวที่ผู้วิจัยศึกษาหาข้อมูลในเบื้องต้นให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจ จากนั้นผู้ใหญ่บ้านได้เป็นผู้นำผู้วิจัย ชมหมู่บ้าน และพาไปทำความรู้จักกับสมาชิกในหมู่บ้าน โดยในวันที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เป็น

วันที่ชาวบ้านมีการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน มีคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ ผู้อาวุโสในชุมชน รวมถึงเยาวชน เด็ก นักเรียน ก็มาอยู่ที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นวันที่ 2 ของทุกเดือน ที่มีการเก็บออมเงินตามสัจจะที่ตกลงกันไว้ และมีการประชุมหมู่บ้านซึ่งถือเป็นประเพณีปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงมีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ประชุมด้วย ทำให้ชาวบ้านเริ่มรู้จัก ผู้วิจัยมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การสร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคยเป็นไปด้วยดี ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ในขั้นนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า นอกจากผู้วิจัยต้องการทำความรู้จักกับชาวบ้านแล้ว ชาวบ้านเองก็สนใจและมีการซักถามถึงประวัติส่วนตัวของผู้วิจัยด้วยเช่นเดียวกัน การพูดคุยจึงถือเป็นเรื่องสนุก เป็นเหมือนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้วิจัยและชาวบ้านร่วมกัน ชาวบ้านมีความคุ้นเคยและความไว้วางใจในผู้วิจัยมากขึ้น

การสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวได้กระทำไปพร้อมๆกับการสังเกตและสำรวจข้อมูลพื้นฐานที่เป็นบริบททั้งทางด้านกายภาพ และทางด้านสังคมของชุมชนควบคู่กันไป ด้วย ทั้งลักษณะทั่วไป ประวัติชุมชน การประกอบอาชีพ กลุ่มต่างๆในชุมชน ความสัมพันธ์ในชุมชน การเก็บออมเงิน การดำเนินชีวิต บุตรหลาน ความสัมพันธ์ในครัวเรือน เป็นต้น

ขั้นที่สอง การหาผู้ให้ข้อมูลหลัก หลังจากการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยระหว่างชาวบ้านและผู้วิจัยพร้อมการสังเกต การสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลพื้นฐานไปบางส่วนแล้ว ผู้วิจัยยังได้เลือกหาผู้ที่น่าจะให้ข้อมูลในเชิงลึกด้วย โดยผู้วิจัยกำหนดว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก ต้องเป็นผู้นำครัวเรือนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น แต่ก็เป็นเรื่องที่ยาก ที่ผู้วิจัยจะทราบว่าจะชาวบ้านคนไหนดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนประสบความสำเร็จและมีการเก็บออมจริงๆบ้าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้เทคนิควิธีการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการแนะนำของหน่วยตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว คือ เมื่อผู้วิจัยทราบว่า ลุงชาย (นามสมมติ) มีคุณลักษณะตรงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้เข้าไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยได้ให้ ลุงชาย (นามสมมติ) แนะนำชาวบ้านคนอื่นที่มีลักษณะตรงกับที่ผู้วิจัยต้องการ แล้วจดชื่อพร้อมที่อยู่ติดต่อได้ไว้ สมมติว่า ลุงชาย (นามสมมติ) ได้แนะนำ นางหญิง (นามสมมติ) และ น้ำเชื่อน (นามสมมติ) จากนั้นผู้วิจัยก็ไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากบุคคลเหล่านั้นเป็นทอดๆ จนกระทั่งได้ข้อมูลที่มีความอิ่มตัว คือ ผู้ให้ข้อมูลมีแนวโน้มที่จะตอบในทิศทางเดียวกันแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น ผู้นำครัวเรือนทั้งสิ้น 12 คนจาก 12 ครัวเรือน

ขั้นที่สาม เมื่อได้ข้อมูลที่อึดตัวจากขั้นที่สองแล้ว ผู้ศึกษาได้จัดการ สนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งแรกกับ คริวเรือนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 12 คริวเรือน รวมถึงผู้นำชุมชน และ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเลือกใช้วันที่ 2 ของเดือน มกราคม 2555 ซึ่งเป็นวันที่ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนทำงาน และสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน เข้ามาออมเงิน โดยผู้ศึกษาได้นัดหมายกับสมาชิกและคณะกรรมการจัดการสนทนากลุ่ม ในช่วงเวลา 13.00-14.30 น.

ผลของการ สนทนากลุ่มในครั้งแรก ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน การประกอบอาชีพ จำนวนคริวเรือน ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนสาเหตุการเกิดหนี้สิน รวมทั้งการหาทางออกเพื่อที่จะหลุดพ้นจากปัญหาดังกล่าวของชาวบ้าน ซึ่งชุมชนบ้านหนองเขื่อนได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ ศูนย์การศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทราย เข้ามาให้ความรู้ พาไปศึกษาดูงานในศูนย์การศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทราย และพาผู้นำชุมชนไป ดูความสำเร็จของชุมชนไม้เรียง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อชาวชุมชนบ้านหนองเขื่อน กลับมาจากการศึกษาดูงาน จึงเกิดความประทับใจที่จะปรับเปลี่ยนชุมชนของตนให้มีความสามัคคีและมีความเข้มแข็ง มากขึ้นจึงได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนขึ้น โดยได้รับทุนมาจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทราย ส่วนหนึ่ง และ การร่วมทุนกันของชาวบ้านรวมด้วยอีกส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน รวมถึงภายนอกชุมชนด้วย

ขั้นที่สี่ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จาก ขั้นที่หนึ่ง ขั้นที่สอง และขั้นที่สาม มาประมวลผล และเปรียบเทียบกับข้อมูลทุติยภูมิ โดยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด กลับไปที่ชุมชนบ้านหนองเขื่อนอีกครั้ง เพื่อทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งที่สอง โดยเลือกใช้วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2555 ซึ่งเป็นวันที่ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนเข้าทำงาน และสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน เข้ามาออมเงินอีกครั้ง

ผลการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ พบว่า ชาวบ้านเริ่มที่จะกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น การพูดคุยอย่างเป็นกันเอง และได้แนวทางต่างๆมากขึ้น ทั้งการปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพ จาก การเกษตรเชิงเดี่ยวเป็นแบบผสม การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ การเก็บออม รูปแบบ เทคนิคต่างๆที่เป็นแนวทางที่ทำให้ชาวบ้านสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาทภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูล

เบื้องต้นที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในการลงสนามครั้งแรก และได้สอบถามข้อมูลในบางประเด็นที่ยังไม่ครบ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสมบูรณ์ ถูกต้องของงานวิจัยมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองเขื่อน บริบททางกายภาพ บริบททางสังคมเศรษฐกิจของชุมชน ข้อมูลของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน และ ข้อมูลเจาะลึกตามประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาในส่วนของสาเหตุ กระบวนการและพฤติกรรมการณ์การออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้การสังเกตทั้งแบบที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ กึ่งทางการ และแบบไม่เป็นทางการ ดังนี้

การสังเกต

ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ วิธีการดำเนินชีวิต การอุปโภค บริโภค การประกอบอาชีพ การเก็บออมเงิน ความสัมพันธ์ทางสังคม การดูแลอบรมบุตรหลาน ในแต่ละวันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก การสังเกตส่วนใหญ่จะเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แต่ผู้วิจัยก็พยายามหาโอกาสที่จะเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยตรง เช่น ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบอาชีพ ผู้วิจัยก็ไปช่วยงานเล็กๆน้อยๆเท่าที่จะช่วยได้ เช่น หยิบอุปกรณ์ต่างๆส่งให้ หรือการพาบุตรหลานไปส่งที่โรงเรียนร่วมกับผู้ให้ข้อมูล ทำให้ทราบถึงวิถีชีวิตของผู้ให้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเข้าไปช่วยเหลือในการตรวจนับเงินออมของครัวเรือนในแต่ละเดือน รวมทั้งช่วยคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ดูแลการดำเนินงานต่างๆให้เกิดความเรียบร้อยมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผู้นำ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น เพื่อที่จะสังเกตดูว่าใครในชุมชนที่มักจะมารวมกลุ่มกันมากที่สุดและรวมกลุ่มกันทำอะไร การสังเกตนี้ผู้วิจัยได้กระทำร่วมกับกระบวนการซักถามและจดบันทึกด้วย

การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กับบุคคลที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ตามประเด็นที่วางไว้ตามโครงสร้างแนวคำถามล่วงหน้า พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนอย่างเต็มที่ การสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อต้องการให้เกิดความรู้สึกที่เป็นกันเองมากที่สุด โดยผู้ให้ข้อมูลไม่รู้สึกรู้สิดัด และอาจมีการปรับเปลี่ยนคำถามในการใช้คำถามในบางครั้งต่อการเปลี่ยนคำถามบางในบางประเด็น เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจมากที่สุด และใช้วิธีการสังเกตกิริยาโต้ตอบของผู้ให้ข้อมูลเช่นกัน เช่น หากในบางประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการตอบ หรือไม่เต็มใจตอบ ผู้วิจัยจะไม่เค้นเพื่อหาคำตอบ จะเข้าไปสอบถามในประเด็นอื่นแทนก่อน แล้วเมื่อผู้ให้ข้อมูลพร้อมหรือเกิดความรู้สึกผ่อนคลายแล้วจึงกลับมาถามในประเด็นเดิมอีกครั้ง

ในส่วนของการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยจะพูดคุยกันเป็นลักษณะของกลุ่มสมาชิกหลายคน ทั้งผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้นำชุมชน ในที่นี้คือผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนที่เป็นตัวแทนประมาณ 7 ท่าน เป็นการช่วยกันแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรื่องราวร่วมกัน โดยผู้วิจัยพยายามที่จะจับประเด็นแล้วกลับออกมาจดบันทึกแยกตามประเด็นหลักจากการสนทนาสิ้นสุดลงในทุกครั้ง ในบางครั้งก็มีบางที่ผู้วิจัยทำการบันทึกเสียงเพื่อไปถอดเทปการสนทนา หรือจดบันทึกต่อหน้าผู้สนทนาเลย ถ้าหากเห็นว่าสนทนาและไว้วางใจกันพอสมควรแล้ว ในส่วนของการสนทนาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการนั้นเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลามาก ในบางครั้งการพูดคุยกับชาวบ้านก็ไม่สามารถได้ข้อมูลที่ลึกและตรงประเด็นและบางที่ผู้วิจัยเองก็ไม่สามารถจับประเด็นของผู้ให้ข้อมูลได้หมด ทำให้ต้องเสียเวลาในการหาข้อมูลใหม่เพิ่มอีก คือการถอดเทปบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ความครบถ้วนของเนื้อหามากที่สุด การสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นของแต่ละกลุ่มเพียงครั้งเดียวไม่สามารถที่จะนำมาสรุปเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงต้องนำประเด็นเดิมหรือข้อมูลที่ได้อีกมาบ้างแล้วมาตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลหลักคนอื่นๆด้วย เป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) กลับไปในชุมชนอีกครั้งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลมากที่สุด

การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลด้วยวิธีการที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลควบคู่กันไปด้วย เนื่องจาก การตรวจสอบข้อมูลในสนาม ถือเป็น การเริ่มทำแบบฝึกหัดทางความคิด การตรวจสอบข้อมูลกระทำเพื่อให้ทราบว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นความจริงหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด และเพื่อให้ผู้วิจัยแน่ใจว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นจริงมากที่สุดก่อนที่จะเสนอ อีกทั้งยังเป็นการตรวจสอบดูว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นตอบปัญหาครอบคลุมตามจุดประสงค์ของการศึกษาเพียงพอหรือไม่ การตรวจสอบข้อมูลทำได้โดยการสังเกต สัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเป็นกลุ่มดังที่กล่าวมาแล้วเพื่อเป็นการยืนยันในลักษณะสามเส้า (Triangulation Method) โดยผู้วิจัยได้สังเกต สัมภาษณ์ในประเด็นเดียวกันในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ต่างในด้านเวลา ด้านสถานที่ เพื่อดูว่าข้อมูลที่ได้จากต่างสถานการณ์เหล่านั้นเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบข้อมูลในการทำวิจัยพร้อมกับที่เก็บข้อมูล เป็นการตรวจสอบในทันทีขณะอยู่ในสนามหรือตรวจสอบข้อมูลตอนออกจากสนามแล้ว รวมทั้งสอบถามจากบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และเมื่ออยู่ในระหว่างวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย ผู้วิจัยได้ย้อนกลับไปตรวจสอบข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติมอีก ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมประมาณ 3 เดือน

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์” ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 ครัวเรือน โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นเพศชายจำนวน 10 คน และเพศหญิงจำนวน 2 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 35 – 65 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 2 - 5 คน มีระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน 3 – 6 ปี มียอดจำนวนเงินออมในแต่ละเดือนประมาณ 100 – 500 บาท ในอดีตประมาณ 3 ปีก่อนแต่ละครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ 10,000 บาทต่อครัวเรือน แต่ในปัจจุบันภาวะหนี้สินในทุกครัวเรือนไม่มี นอกจากนี้ได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้นำชุมชน และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน โดยมีการจัดแบ่งเนื้อหาของการศึกษาออกเป็น 4 ตอนดังนี้

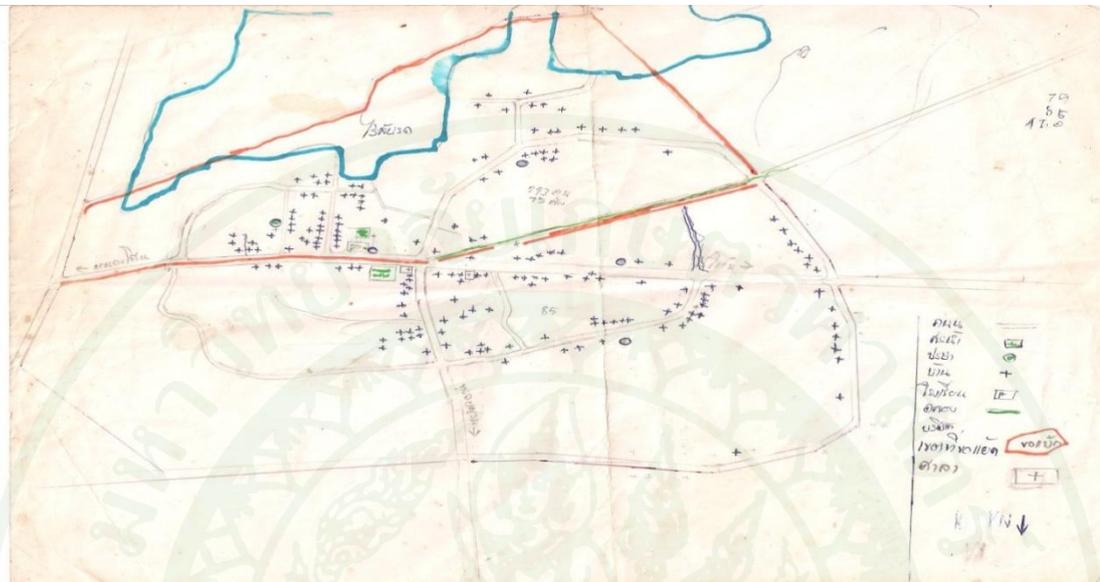
ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาบ้านหนองเขื่อนตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองเขื่อน

ตอนที่ 3 สาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 4 กระบวนการและพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 4 สภาพพื้นที่ชุมชนบ้านหนองเขื่อน
ที่มา: ที่ทำการชุมชนบ้านหนองเขื่อน

แต่เดิมชุมชนบ้านหนองเขื่อนเป็นพื้นที่ของตำบลห้วยทรายเหนือ ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยทรายเหนือ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ แต่เนื่องจากมีการเพิ่มตัวของประชากรมากขึ้น ทำให้มีการปกครองไม่ทั่วถึง จึงได้มีการแยกตัวออกจากหมู่ที่ 5 มาเป็นหมู่ที่ 13 ตำบลห้วยทรายเหนือ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ และต่อมาได้มีการแยกตัวออกจากหมู่ที่ 13 ตำบลห้วยทรายเหนือมาเป็นตำบลไร่ใหม่พัฒนาซึ่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 บ้านหนองเขื่อนในปัจจุบัน

1. เนื้อที่/สภาพภูมิประเทศ/ภูมิอากาศ

หมู่บ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ มีเนื้อที่ประมาณ 8,000 ไร่ มีลักษณะเป็นที่ราบสูงแล้วค่อย ๆ ลาดต่ำมาทางทิศตะวันออกเกิดเป็นสันปันน้ำสภาพเช่นนี้ทำให้ทางทิศตะวันตกอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และแร่ธาตุ จังหวัดสุรินทร์อยู่ติดกับอ่าวไทยจึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในฤดูฝน และอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาว จึงทำให้มีอากาศหนาวเย็นในช่วงเวลาดังกล่าว

แบ่งฤดูกาลออกเป็น 3 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ – กลางเดือนพฤษภาคม ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม – กลางเดือนตุลาคม ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม – กลางเดือนกุมภาพันธ์ในปี 2554 อุณหภูมิอากาศสูงที่สุด 36.1 องศาเซลเซียส (วันที่ 23 มิถุนายน 2554) อุณหภูมิอากาศต่ำที่สุด 17.8 องศาเซลเซียส (วันที่ 18 มีนาคม 2554) อุณหภูมิอากาศเฉลี่ยทั้งปี 28.09 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนตกรวมทั้งปี 977.7 มิลลิเมตร วันที่มีฝนตกมากที่สุดในรอบปี เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 วัดได้ 92.1 มิลลิเมตร มีจำนวนวันฝนตกวัดได้ตั้งแต่ 0.1 มิลลิเมตร จำนวน 111 วัน

จากสถิติปริมาณน้ำฝนในรอบ 10 ปี ตั้งแต่ปี 2545-2554 เฉลี่ยวันฝนตกประมาณปีละ 103 วัน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบ 10 ปี = 971.16 มิลลิเมตรต่อปี มีฝนตกมากในช่วงเดือน กันยายน-ตุลาคม (ข้อมูลจังหวัดเพชรบุรี, 2554)

2. ประชากร

หมู่บ้านหนองเขื่อนมีประชากรทั้งสิ้น 822 คน แยกออกเป็นชาย 408 คน เป็นหญิง 414 คน จำนวน 209 ครัวเรือน

3. อาณาเขตติดต่อ

หมู่บ้านหนองเขื่อนตั้งอยู่ในตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา อยู่ห่างจากอำเภอลำทะเมนชัยประมาณ 30 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมา 70 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตำบลไร่ใหม่พัฒนา มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ตำบลห้วยทรายเหนือ อำเภอลำทะเมนชัย
ทิศใต้	ติดต่อ	ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอห้วยหิน
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ตำบลสามพระยา อำเภอลำทะเมนชัย
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ตำบลเขากระปุก อำเภอท่าช้าง

4. สภาพทางเศรษฐกิจ/สภาพสังคม

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีบ้างเป็นบางกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม ด้านการศึกษาประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ อ่านออกเขียนได้ 100% ประชาชนในตำบลจะสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำงานบุญประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีแห่นางแมวจะมีเป็นบางปีที่ฝนแล้งมาก และมีประเพณีไหว้ผีเรือน (เสนเรือน) ซึ่งเป็นประเพณีของพวกลาวโซ่ง

ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่นาสวนผสม และเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่วนอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมคือ อาชีพรับจ้าง รายได้ของเกษตรกรจะมาจากการปลูกพืช พืชหลักได้แก่ อ้อย สับปะรด ข้าวโพด มันสำปะหลัง ส่วนพืชรองได้แก่ ข้าว ถั่วต่างๆ และไม้ผล เกษตรกรแต่ละครัวเรือนจะปลูกพืชมากกว่า 2 ชนิดขึ้นไว้บริโภคในครัวเรือนที่เหลือจากการบริโภคก็จะจำหน่าย บางครอบครัวจะมีการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไปด้วย เช่น ไก่ หมู ปลา กบ เป็นต้น โดยครัวเรือนของผู้ให้ข้อมูลหลักมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 10,000 บาทต่อเดือน โดยในปัจจุบันไม่มีสถานะการเป็นหนี้สินทั้งในและนอกระบบในทุกครัวเรือน

5. การติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน

ชุมชนบ้านหนองเขื่อนเป็นชุมชนชนบท แต่เดิมชาวบ้านประกอบอาชีพทำนา ทำสวนอย่างเดียว ชาวบ้านจึงมีความสัมพันธ์กันน้อย หากไม่ใช่เป็นเครือญาติกัน แต่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ได้เป็นอย่างดี เช่นงานพิธี แต่งงาน งานศพ ขึ้นบ้านใหม่ ก็ได้ช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี ชาวบ้านไม่ค่อยออกไปนอกชุมชน หากไม่มีความจำเป็น เนื่องจากการคมนาคมติดต่อกับภายนอกชุมชนเป็นไปได้ยากและลำบาก ถ้าไปติดต่อกับภายนอกต้องใช้ระยะเวลาครึ่งวัน แต่หลังจากมีการพัฒนาโครงสร้างต่างๆ การปรับเปลี่ยนแบบแผน วิถีชีวิต ทำให้มีถนนตัดผ่านหมู่บ้าน การเดินทางเข้าออกระหว่างหมู่บ้านสะดวกมากขึ้น สามารถเดินทางมารับรู้ข่าวสารและการพัฒนาจากภายนอกได้รวดเร็วขึ้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น เพราะชาวบ้านรู้จักที่จะปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เมื่อมีส่วนไหนไม่ถูกต้องเกิดขึ้นภายในชุมชนของตนเอง ก็จะมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้คนในชุมชนได้รับรู้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ชุมชนมีพลังผลักดันไปสู่ ความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6. การเมืองการปกครองภายในชุมชน

ชุมชนบ้านหนองเขื่อนเป็นชุมชนขนาดเล็ก เหมือนชุมชนในชนบททั่วไป ลักษณะการปกครองในชุมชนมีรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนนัก ทั่วทุกหลังคาเรือนจะรู้จักมักคุ้นกันหมด มีลักษณะความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ มีเรื่องเดือนร้อนอะไรก็ช่วยเหลือกันได้เต็มที่ ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ทุกครัวเรือนจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกัน ไม่ก่อการทะเลาะวิวาทในชุมชน ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ชุมชน การจัดการปกครองของชุมชน มีการจัดการปกครองรูปแบบสมัยใหม่ โดยมีผู้นำที่แต่งตั้งเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน

ผู้นำทางศาสนาได้แก่ พระ โดยวัดที่ประชาชนในชุมชนไปร่วมพิธีทางศาสนา คือ วัดช้างแทงกระจาด และวัดอ่างหิน เมื่อมีผู้นำทางศาสนาที่เป็นที่ยึดถือทางจิตใจแล้ว ก็ต้องมีการเลือกผู้นำที่เป็นทางการที่ได้รับการแต่งตั้งเรียบร้อยแล้ว ผู้นำหมู่บ้านก็จะจัดการปกครองผู้คนในหมู่บ้าน ซึ่งในส่วนนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ หมู่บ้านไหน มีผู้นำที่เข้มแข็งก็จะนำชาวบ้านจัดการปกครองให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยได้ดี โดยหมู่บ้านหนองเขื่อน มีการจัดการปกครองดังนี้

1) การแบ่งครัวเรือนในหมู่บ้าน เป็นกลุ่มและอยู่ในเส้นทางเดียวกัน เป็นหมวดหมู่ โดยผู้ใหญ่บ้านแต่งตั้งลูกบ้าน คนใดคนหนึ่งภายในหมวดเป็นหัวหน้า

2) จัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน 6 คน เพื่อช่วยผู้ใหญ่บ้านในการสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้าน และมีหน้าที่คอยช่วยเหลือหรือบริการต่างๆภายในหมู่บ้าน เช่น การสำรวจข้อมูลต่างๆ การพัฒนาหมู่บ้าน การเก็บเงินช่วยเหลือเข้าร่วมทำการกุศล งานฌาปนกิจของสมาชิกภายในหมู่บ้าน การช่วยงานจัดการช่วยเหลือโรงเรียน เป็นต้น โดยมีการฝากเงินเป็นกองทุนของหมู่บ้าน โดยสมาชิกของหมู่บ้านต้องสมัครใจที่จะจ่ายในจำนวนเงิน 100 บาทต่อปี เพื่อที่คณะกรรมการหมู่บ้านจัดได้จัดสรรเงินดังกล่าวไปช่วยเหลือกลับคือแก่ชุมชนต่อไป

3) การประชุมหมู่บ้าน จะใช้ทุกวันที่ 2 ของทุกเดือนในการประชุม เพราะเป็นวันที่สมาชิกส่วนใหญ่รับทราบร่วมกัน และสะดวก เพราะถือเป็นวันที่จะต้องมาฝากเงินกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนอยู่เป็นประจำ โดยกำหนดเวลา ประมาณ 1 ชั่วโมง ตั้งแต่ 10.00-

11.00 น. สำหรับผู้ที่ไม่ว่างหรือไม่มาประชุมครอบครัวที่อยู่ใกล้ชิดกันก็จะบอกเรื่องการประชุมให้ฟังต่อกันไป

สำหรับการปกครองในระดับตำบล ก็เป็นการปกครองอีกระดับหนึ่งที่เป็นทางการมากกว่า คือ มีองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นนิติบุคคลและเป็นหน่วยงานของราชการส่วนท้องถิ่น เป็นตัวแทนของชาวบ้านช่วยออกความเห็นและกำหนดกฎระเบียบของชุมชนและนำปัญหาต่างๆ ของชุมชนมาพิจารณา เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆร่วมกัน

7. ประวัติส่วนตัว ผู้ให้ข้อมูลหลักรายบุคคล

เป็นการกล่าวถึงเรื่องราวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในรายละเอียด ส่วนของวิถีชีวิต ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์ในครัวเรือน จำนวนบุตร-ธิดา ภูมิหลังต่างๆในการดำเนินชีวิต แนวทางการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 1 ชาย เมืองเพชร (นามสมมติ) อายุ 64 ปี มีบุตร 5 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 2 คน มีพื้นที่ในการประกอบอาชีพประมาณ 24 ไร่ แต่เดิมเป็นคนตำบลดอนยาง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ประกอบอาชีพทำนา และตาล โคนด แต่เมื่ออายุได้ 13 ปี ได้ย้ายตามครอบครัว มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ บ้านหนองเขื่อน ก็ยังยึดอาชีพทำนา ทำไร่นาโดยตลอดตั้งแต่ปีพ.ศ. 2501 – 2540 ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ และเริ่มมีหนี้สินจากการกู้ยืมเงิน จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธ.ก.ส. เป็นจำนวนเงิน 5000 บาท จำนวน 2 ครั้ง เพราะต้องนำเงินมาลงทุนในการเกษตรต่อไป จนกระทั่งปีพ.ศ.2540 ได้หันกลับมาทำไร่นาสวนผสม และเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่งานขยายผล ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต่อมาได้สมัครเป็นสมาชิกและเข้าร่วมโครงการในศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทราย มีการปลูกพืชผักหลากหลายชนิด ไร่บริโภคนคริวเรือน ที่เหลือก็จำหน่าย เริ่มมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ทราบรายรับ – รายจ่ายของครอบครัว เนื่องจากมีเงินได้ทั้งรายวัน ที่เกิดจากการขายพืชผักชนิดต่างๆ เงินได้รายงวดหรือรายเดือนจาก ไม้ผล เช่นกล้วย มะพร้าว มะละกอ ผักที่มีอายุการเก็บเกี่ยวเป็นช่วงเวลา เช่นคะน้า ผักกาดขาว กวางตุ้ง ผักชี แตงกวา เป็นต้น ในแต่ละเดือนมีรายได้ประมาณ 20,000 – 30,000 บาท และเงินได้รายปีที่ถือว่าเป็น โบนัสจากไม้ผลหลายๆ ชนิดที่ให้ผลผลิตเป็นฤดูกาล เช่นมะม่วง กระท้อน ส้มโอ ฝรั่ง เป็นต้น ก็ค่อยๆมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เป็นลำดับ จากเดิมที่เคยมีหนี้สินก็ค่อยๆ หดไป จนสามารถที่จะเป็นผู้นำในชุมชนที่จะให้ชาวบ้านคนอื่น ๆ ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ในเบื้องต้นชาย เมืองเพชร จะเสียสละเวลาส่วนตัวออกไป ดูสภาพพื้นที่ของเพื่อนบ้านด้วยตนเอง เพื่อจะได้รู้ปัญหาที่แท้จริงหลังจากนั้นก็ให้เพื่อนบ้านไปดูแลแปลงตัวอย่างที่บ้านของตน มีการสาธิตให้ดูและลองทำตาม เช่นการทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก สารไล่แมลง เป็นต้น เมื่อทำแล้วก็แบ่งปันให้เพื่อนบ้านนำกลับไปใช้ ปัจจุบันเป็นผู้นำและแกนนำที่สำคัญของชุมชน เป็นผู้นำในการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกจำนวนปัจจุบันรวมทั้งสิ้น 230 ราย มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 7 แสนกว่าบาท กลุ่มสามารถบริหารงานกันเองได้มีประสิทธิภาพ ชุมชนบ้านหนองเขื่อนมีความเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับ

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 2 แม่น บ้านเขื่อน (นามสมมติ) อายุ 58 ปี เกิดที่ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านหนองเขื่อนตั้งแต่กำเนิด แม่นได้เล่าให้ฟังว่า ในอดีตพื้นที่ บ้านหนองเขื่อนมีความแห้งแล้ง ปริมาณน้ำมีไม่เพียงพอ และไม่มีระบบชลประทานยังไม่มี ตนพยายามเอาชนะธรรมชาติ โดยหลังจากรดน้ำพืชผักในสวนของตนแล้ว ก็จะเอาจอบออกไปขุดสระเพื่อกักน้ำ ถ้าคืนไหนนอนไม่หลับหรือคืนเดือนเพ็ญ จะออกไปขุดสระ เพื่อว่าช่วงฤดูฝนใหม่มาจะได้มีแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้ในต่อไป หลังจากได้เข้าร่วมโครงการกับศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทรายแล้ว ก็มีเจ้าหน้าที่จากหลายๆ หน่วยงานเข้าไปให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาทางการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ การพัฒนาและปรับปรุงดิน ตลอดจนการจัดการจัดหาแหล่งสำรองน้ำเพิ่มเติม การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ ปุ๋ยหมักและสารสกัดขึ้นใช้เอง เพื่อลดต้นทุน แม่นก็ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำ และต่อมาแม่นได้น้อมนำเอาแนวพระราชดำริเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ในช่วงปีแรกที่เริ่มต้นทำเกษตรทฤษฎีใหม่ แม่นอธิบายว่ายังไม่ค่อยเห็นผลนัก แต่ด้วยเป็นคนที่มีความมานะ อดทน ขยันหมั่นเพียร พยายามดูแลเอาใจใส่ จนกระทั่งปีที่ 2 - 3 จึงเห็นผล โดยแม่นพบว่า สภาพดินที่เคยเสื่อมโทรมเริ่มดีขึ้น ไม้ผล ปลูก กบ ไก่ ที่ได้รับแจกจากส่วนราชการเริ่มให้ผลผลิต และแม่นได้ร่วมมือกับชาวบ้านคนอื่นๆ ในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนขึ้น เพราะเห็นถึงปัญหา ว่าชาวบ้านคนอื่นๆ นั้นเดือดร้อนจากปัญหาหนี้สิน ทั้งจากตนเองและจากครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนสำรองในการเลี้ยงชีพ ตกอยู่ในความเครียด ประกอบกับแม่นเป็นผู้ใหญ่บ้าน จึงทนเห็นความเดือดร้อนของคนในพื้นที่ไม่ไหว ต้องหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้ โดยการช่วยเหลือดูแลทั้งในเรื่องของอาชีพ และในเรื่องของครัวเรือน โดยให้ชาวบ้านมาฟังคำแนะนำจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทราย มีการไปดูงานกันในที่ต่างจังหวัด ในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง รวมทั้งไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ห้วยทรายด้วย จนชาวบ้าน

คนอื่นๆ เริ่มเกิดความสนใจในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น โดยสำนักพัฒนาพื้นที่ชะอำ และศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทรายให้ทุนในการเริ่มต้นจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์จำนวน 10,000 บาท โดยในการจัดตั้งกลุ่มครั้งแรกมีสมาชิกแค่ 27 คน ปัจจุบันมีประมาณ 300 คนที่ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีการช่วยเหลือกัน มีความเป็นมิตรต่อกันเพิ่มขึ้น จนทำให้ชุมชนบ้านหนองเขื่อนเป็นชุมชนที่มีผู้มีศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 3 เขื่อน ใจมั่น (นามสมมติ) อายุ 60 มีบุตร 2 คนเป็นหญิงทั้งหมด เขื่อนประกอบอาชีพทำการเกษตรเรื่อยมา แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงได้มีการไปกู้หนี้ยืมสินทั้งจากภายใน และจากภายนอกระบบ โดยที่หนี้ในระบบมีอัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ร้อยละ 20 จนทำให้ เขื่อน ไม่สามารถที่ปลดหนี้สินได้หมด จนกระทั่ง นายชาย เมืองเพชร ได้เข้ามาให้ความรู้ ในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่ไม่ต้องใช้ปุ๋ยเคมี แต่ใส่ปุ๋ยจากเศษซากพืช ซากสัตว์ โดย เขื่อนมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพประมาณ 10 ไร่ เป็นการทำไร่สับปะรดและเกษตรทฤษฎีใหม่ พร้อมกับปลูกพืชผักสวนครัว ไว้เพื่อบริโภค หากเหลือจากการบริโภคแล้วจึงค่อยนำออกจำหน่ายที่ตลาดนอกหมู่บ้าน การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ทำให้ครัวเรือนของ เขื่อน สามารถปลดภาระหนี้สินลงได้บ้างจากหนี้ในระบบ แต่หนี้ในระบบของ ธนาคาร ธ.ก.ส. ยังคงมีอยู่ จนกระทั่ง เมื่อประมาณ 4 ปีที่แล้วคือปี 2552 เขื่อน ได้เข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน โดยมีสัญญาว่าจะออมเงินทุกเดือน เดือนละ 30 หุ้น เป็นเงิน 300 บาท และเขื่อน ได้กู้ยืมเงินจาก กลุ่มออมทรัพย์มาใช้หนี้สินให้กับธนาคาร ธ.ก.ส. จนหมด แต่เขื่อนก็ยังเป็นลูกหนี้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนอยู่ในจำนวนเงิน 5000 บาท เหตุที่เขื่อนต้องการกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์เพราะดอกเบี้ยต่ำกว่า ที่จะกู้ยืมกับธนาคาร ธ.ก.ส

ชีวิตของเขื่อนเริ่มดีขึ้นเรื่อยๆ เมื่อภาวะหนี้สิน ลดน้อยลง แล้วเขาก็ไม่ต้องพึ่งพาภายนอกอีกต่อไป เพราะ เขื่อนมีพื้นที่ประกอบอาชีพจำนวน 10 ไร่ และได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ส่วนต่างๆ ทั้งปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำไร่ บ่อน้ำ จนสามารถ มีกินมีใช้อย่างพอมีพอกินได้ จนในปัจจุบัน ปี 2554 เขื่อน สามารถใช้หนี้สินคือแก่กลุ่มออมทรัพย์ได้หมด และยังมีเงินเก็บออมกับทางกลุ่มออมทรัพย์อีกประมาณ 10,800 บาท

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 4 หญิง หัวบ้าน (นามสมมติ) อายุ 39 ปี เป็นคนพื้นที่เกิดที่บ้านหนองเขื่อน จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น เพราะพ่อแม่ไม่มีทุนให้ศึกษาต่อ หญิง จึงต้องยึดอาชีพทำเกษตรกรรมมาตลอด โดยสืบทอดมาจากรุ่นพ่อแม่ แต่เดิมทำเกษตรเชิงเดี่ยวทำแต่

สวนอย่างเดียว ทำให้ได้ผลผลิตไม่ค่อยดีเท่าไรนัก เนื่องจากทำอะไรอย่างเดียวยังจะทุ่มทลงไปเต็มที มุ่งแต่ให้ได้ผลผลิตในปริมาณมาก และรวดเร็ว เพื่อจะได้นำผลผลิตไปขายเพื่อสร้างรายได้ ทำให้ต้องทำทุกอย่างเร่งรีบ ไม่ว่าจะเป็นการเร่งใส่ปุ๋ยเคมีติดต่อกันเป็นเวลานาน สุขภาพนั้นก็แย่งต้องหมดเงินไปมากกับการรักษาตัว เมื่อพลาดก็หมดตัวต้องเป็นหนี้เป็นสินมากมาย เป็น วัฏจักรอย่างนี้เรื่อยไป ดังนั้น หญิงจึงได้หันมาศึกษาการทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ จากโครงการห้วยทรายที่ได้แนะนำ จนทำให้เกิดแรงบันดาลใจและตัดสินใจพลิกผืนดินเดิมมาทำเป็นเกษตรผสมผสาน โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวนๆ ทั้งทำสวน ผลไม้ เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ทำให้มีการพึ่งพาตนเองมากขึ้น สามารถอยู่ได้อย่างมั่นคงและปลดภาระหนี้สินได้ในที่สุด และไม่ต้องเจ็บป่วย แล้วยังมีรายได้เหลือเก็บเป็นเงินออมมากขึ้น เพราะความพออยู่พอกิน หญิงได้นำเงินมาก็เก็บเป็นสวนๆ ทำให้ไม่ว่าราคาของสินค้าบริโภคในท้องตลาดจะแพงขึ้นมากเพียงใดก็ไม่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของครัวเรือน จนปัจจุบัน มีเงินเก็บออมกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประมาณ 20,000 บาท แถมที่เคยเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบเกือบ 30,000 บาทก็สามารถใช้หนี้หมดลงไปภายในระยะเวลา 3 ปีเท่านั้น

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 5 บอย รักไทย (นามสมมติ) อายุ 37 ปี มีบุตร 4 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 1 คน บอย เป็นคนต่างพื้นที่ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองเขื่อน แต่เดิมบอยได้ล้มเหลวกับการประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา และมีหนี้สินจากภายใน และภายนอก คิดตัวมาเป็นจำนวนมากโดยเป็นหนี้กับ ธ.ก.ส. เป็นจำนวนเงิน 15,000 บาท ภายนอกหรือหนี้นอกระบบ เป็นจำนวน 5000 บาท บอยได้เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองเขื่อน เพราะได้แต่งงานกับคนภายในหมู่บ้าน ในระยะแรกที่บอยได้เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านหนองเขื่อน บอยรู้สึกแปลกใจถึงสภาพและความเป็นอยู่ของผู้คนภายในหมู่บ้านหนองเขื่อน ว่า ทำไมคนภายในหมู่บ้านถึงได้สามารถปลดภาระหนี้สินของตนเองได้รวดเร็วยิ่งนัก และบอยไม่เคยตระหนักคิดถึงแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เลยว่า จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้ เพราะคิดอยู่เสมอว่า มันเป็นเพียงสิ่งที่ครอบงำบุคคลไว้ให้ทำตามเท่านั้น แต่ถ้าจะให้ปฏิบัติจริง คงไม่มีใครสามารถอยู่ได้จริง จนกระทั่ง บอยได้เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองเขื่อน ได้เรียนรู้การทำเกษตรกับเพื่อนบ้านคนอื่นๆ และทางครัวเรือนยังเข้าร่วมกับทางกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนด้วย ทำให้บอยได้พบประสบการณ์ชีวิตรูปแบบใหม่ที่ การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ นอกจากจะทำให้บอยมีกินมีใช้ภายในครัวเรือนแล้ว ยังสามารถทำให้บอยมีรายได้เหลือเก็บออม กลายเป็นภูมิคุ้มกันในชีวิตแก่ตนเองและครัวเรือนอีกด้วย

ปัจจุบันบอยสามารถปลดภาระหนี้สินจากทางภายในและภายนอกได้หมดแล้ว และยังมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพประมาณ 8 ไร่ ถึงจะไม่มาก แต่ก็สามารถที่จะอยู่ได้อย่างสบาย บอยได้เข้าร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน เมื่อประมาณ 3 ปีที่แล้ว โดยมีสัญญาว่าจะออมเงินทุกเดือน เดือนละ 40 หุ้น เป็นเงิน 400 บาท อีกทั้ง บอย ยังได้สอนบุตรของตนเองให้มีการเก็บออม เดือนละ 10 หุ้น ด้วย เพราะประสบการณ์ในอดีตได้สอน บอย ว่า หากไม่มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีคือการเก็บออม มันจะเกิดปัญหาต่างๆตามมาในชีวิตมาก

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 6 เกิด เป็นชาย (นามสมมติ) อายุ 40 ปี เดิมเป็นคน จังหวัดเพชรบุรี เกิดที่ อำเภอบ้านลาด แล้วย้ายมาอยู่กับภรรยาที่ ตำบลไร่ใหม่พัฒนาเมื่อปี 2540 ในอดีตเกิด เป็นพนักงานใน โรงงานแห่งหนึ่ง ก่อนเปิดกิจการร้านค้าเป็นของตนเองใน อำเภอหัวหิน แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงต้องเลิกกิจการไป แล้วหันกลับมาอยู่ที่บ้านในหมู่บ้านหนองเขื่อน กลับมาเปิดร้านค้าเล็กๆในหมู่บ้าน โดยกู้ยืมเงินลงทุนประมาณ 25,000 บาท แต่ก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จเหมือนเดิม เพราะชาวบ้านไม่มีเงินที่จะมาซื้อสินค้าของตน หนี้สินที่มีก็ไม่มีเงินจะใช้ให้กับเจ้าหนี้ ทำให้ตนเองนั้นรู้สึกท้อแท้และหมดหวัง ถึงกับเคยคิดสั้นที่จะยิงตัวตาย เพื่อหนีปัญหา แต่ก็ยังเป็นห่วงลูกและภรรยา เพราะหากว่าตนเองตายแล้ว หนี้สินต่างๆ จะไม่มีผู้รับผิดชอบ เหมือนกับโยนภาระไปให้กับคนอื่น จึงหาทางออกด้วยการปรึกษากับเพื่อนบ้านว่าจะทำอย่างไรดี ช่วงนั้นในหมู่บ้านมีเกษตรอำเภอเข้ามาให้พันธุ์ไม้ แจกชาวบ้าน ให้ชาวบ้านลองทำเกษตรกรรมทฤษฎีใหม่ ตนเห็นเพื่อนบ้านบางคนทำแล้วดี ก็เหมือนกับเป็นการจูดประกายให้คนที่หมดหวัง มีกำลังใจที่จะสู้ต่อ พอตื่นเช้าวันใหม่ก็เริ่มต้นดูว่า ตนนั้นพอจะทำสวนได้หรือไม่ แต่แล้วก็พบว่า ปัญหาคือเงินลงทุนที่ใช้ซื้อปุ๋ยไม่มี เพราะใจคิดเสมอว่า ใช้ EM หรือน้ำจุลินทรีย์ นั้นได้ผลผลิตช้า แต่มีเพื่อนบ้านรายหนึ่ง บอกให้ใช้ ก็ต้องใช้เพราะไม่มีทางเลือกที่จะเอาเงินมาซื้อปุ๋ยเคมี การใช้ EM หรือน้ำจุลินทรีย์ถือว่าได้ประโยชน์มากต่อพืช ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายไปได้มาก แล้วปลูกพืชห่อดินกลายเป็นสวนที่ปล่อยให้หญ้าขึ้นให้รกเต็มไปหมด ตรงไหนที่เป็นที่ว่างก็เอาใบตองหรือเศษใบไม้ใบหญ้ามาปิดเอาไว้ ในช่วงนั้นชีวิตของ เกิด เริ่มมีความสุขมากขึ้น เพราะได้ทำงานที่ตัวเองชอบ คือค้าขาย และได้ทำไร่นาสวนผสมด้วย แถมยังยึดหลักลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส ให้กับครัวเรือนของตน ไม่ต้องไปใช้จ่ายซื้อสินค้ามาบริโภค และได้ปลูกพืชที่ตนชอบไว้ตามที่ว่างของสวน รวมทั้ง เลี้ยงสัตว์

จากนั้นเมื่อเวลาไปชีวิตก็เริ่มเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น มีเงินเหลือจึงนำไปปลดหนี้ ใช้เวลาประมาณ 1 ปี หนี้สินก็เริ่มหมดไป มีการเก็บออมเงินได้ ก็ไปสมัครเป็นสมาชิกกับกลุ่มออม

ทรัพย์ เหมือนเพื่อนบ้านคนอื่นบ้าง โดยที่บ้านมีบุตร 1 คน ภรรยา 1 คนก็แบ่งกันออมเดือนละ 100 คนละ 10 หุ้น รวมกันทั้งครอบครัวเป็นเงิน 300 บาท ในทุกเดือน และสอนลูกก็สอนให้หยอดเงิน ใส่กระปุกแล้วเก็บไปฝากกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน สอนให้เก็บออม เพราะในอดีตคนนั้นไม่วางแผนในการใช้จ่ายเงิน ตนเลยไม่มีทางออกให้กับชีวิต แต่ปัจจุบันคิดที่จะพอเพียง และเพียงพอ โดยมีสิ่งสำคัญคือ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือต้องเก็บออม และใช้ชีวิตให้มันเรียบง่ายมากที่สุดเท่าที่นั่นเพียงพอ

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 7 นิล แสงสุข (นามสมมติ) อายุ 54 ปี มีบุตร 1 คน นิลเป็นอีกคนหนึ่งตัวอย่างในชุมชนบ้านหนองเขื่อนที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาโดยตลอด ในปีที่ผ่านมาบ้านคนอื่นๆประสบกับปัญหาเรื่องของผลผลิตไม่เป็นไปตามความต้องการ หรือ ยุคข้าวยาก หมาแกง นิลก็ไม่เคยประสบกับปัญหาดังกล่าว ไม่เคยต้องเดือดร้อน เพราะมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยการปลูกพืชหลากหลาย มีกิน มีใช้ตลอดปี รวมทั้งมีการปลูกข้าวไว้เพื่อรับประทานเองด้วยในครัวเรือน ที่ นิลทำแบบนี้เพราะมี คนในหมู่บ้านคนหนึ่งสอนว่า การปลูกพืชเชิงเดี่ยว นั้น เมื่อนำผลผลิตไปขาย ก็ต้องมาซื้อผลผลิตของตนกิน ทำไมไม่ปลูกกินเอง แค่ออกลี้งครอบครัวได้ก็พอ จึงได้ทดลองปลูกในสวนผลไม้ของคนที่ว่างอยู่ ผลที่ได้คือ ได้ข้าวที่เจริญเติบโตเป็นอย่างดี ออกรวงสวยเหลืองอร่าม สามารถเก็บข้าวไว้กินภายในครอบครัวได้ตลอดปี นิลทำแบบนี้มาเป็นระยะเวลา 6 ปีเต็ม นิลเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ดีมากที่ชาวบ้านในชุมชนหนองเขื่อนนั้น ให้การยอมรับ และนับถือเป็นเกษตรกรต้นแบบของหมู่บ้าน นิลเป็นอีกหนึ่งเสียงที่ปลูกให้ชาวบ้านตั้งเก็บออมเงิน โดยตัวนิล เอาชีวิตของตนเองมาถ่ายทอดให้ชาวบ้านรับรู้ เพื่อที่จะรับมือและปรับตัวให้ได้กับเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยไม่ต้องไปพึ่งพาคนอื่น

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 8 ส่ง สมบูรณ์ อายุ 46 ปี หลังจบการศึกษาภาคบังคับในสมัยนั้น ได้ออกมาช่วยครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม วนเวียนอยู่กับสังคมเกษตรกรรมมาโดยตลอด ทำให้ซึมซับรับเอาสิ่งเหล่านี้เข้าไปในตัว และมีความต้องการที่จะสานต่ออาชีพของบรรพบุรุษต่อไป แรกเริ่มเดิมทีนั้น ครอบครัวยังทำนาเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมีเช่นเดียวกับพี่น้องเกษตรกร โดยทั่วไป กระทั่งพบว่ายิ่งทำต้นทุนก็ไม่มีลด รายได้ก็คาดว่าจะเป็นได้ก็ไม่เป็นไปอย่างที่หวังไว้ หน้าข้าวสุขภาพยังแย่แถมอีกด้วย และสิ่งที่ทำให้วิตกจนไม่อยากจะใช้สารเคมี เนื่องจากมีเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ล้มป่วยจนถึงกับเสียชีวิต โดยหาสาเหตุไม่เจอ จนกระทั่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาตรวจและเจาะเลือด ก็พบว่าเพื่อนเกษตรกรคนนั้นได้รับสารพิษจากปุ๋ยเคมีเกินขนาด เมื่อได้รักษาอาการตามขั้นตอนแล้วก็กลับหายเป็นปกติ เมื่อหลุดพ้นจากวงจรของสารเคมีแล้ว ส่ง มีแนวคิดว่า อยากกิน

อะไรที่ปลอดภัยก็ปลูกสิ่งนั้น นอกจากจะเป็นการลดต้นทุนการผลิตแล้ว ยังส่งผลถึงสุขภาพที่ดีด้วย จึงเริ่มปลูกพืชผักสวนครัว รั้วกินได้ และได้เข้าร่วมโครงการนำร่องฯ จากการทำเกษตรกรรมแบบผสมผสานโดยยึดหลักธรรมชาติมาก่อนหน้าแล้ว ทำให้ได้พบแนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ เช่น ระบบการจัดการแปลง, การผลิตปุ๋ย, ระบบการจัดการน้ำ นอกจากความรู้ทางวิชาการที่ได้รับแล้ว การสนับสนุนปัจจัยการผลิตก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ได้รับ สำหรับเป็นทุนรอนในการดำเนินงาน ทุกแปลงที่ทำเกษตรนั้น ใช้ปุ๋ยพืชสดที่ทำขึ้นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากจะเป็นการลดต้นทุนการผลิตแล้ว ผลผลิตที่ได้ยังมีปริมาณเป็นที่น่าพอใจและขายได้ราคาอีกด้วย ทั้งยังสามารถเพิ่มรายได้จากขายเมล็ดพันธุ์จากพืชที่ปลูกคลุมดินจากพืชจำพวกถั่วได้อีกทางหนึ่ง ประการสำคัญคือ คุณภาพของดินที่เสื่อมเสริมจากการใช้ปุ๋ยเคมีในระยะแรกๆ นั้น กลับฟื้นคืนสู่สภาพธรรมชาติ อย่างที่มันควรจะเป็น นอกจากผลผลิตด้านพืชพรรณแล้ว ในแปลงยังได้รับการส่งเสริมเรื่องแหล่งน้ำไว้ใช้สำหรับพืชผักที่ปลูกในแปลงเกษตร มีทั้งพืชผักสวนครัว และไม้ผล อาทิ มะพร้าว ฝรั่ง มะม่วง โดยปลูกไว้ตลอดแนวคันนา และยังเป็นแหล่งโปรตีนทางธรรมชาติอีกด้วย นอกนั้นก็เป็นที่โรงเรือนเลี้ยงวัว เลี้ยงเป็ด ไก่ ส่วนที่สำหรับพักอาศัยอยู่บริเวณด้านหน้าของแปลง ปัจจุบันมีความพึงพอใจกับวิถีชีวิตที่เลือกแล้ว กับปณิธานที่ตั้งไว้อยากกินอะไรก็ปลูกสิ่งนั้น ทุกวันก็เป็นรูปธรรมชัดเจน พืชผักสวนครัวทั้งหลาย ไม่ต้องไปซื้อหา แลยังมีเหลือไว้ขายในตลาดนัดสีเขียวสำหรับคนที่ต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษ กล่าวว่า “ถ้าเราขยัน เราก็มีกิน มีเก็บตลอด” ปัจจุบัน ส่งเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มาเป็นระยะเวลา 6 มี มีสัจจะการออมเดือนละ 300 บาท ปัจจุบันมีเงินเก็บออมรวมแล้วทั้งสิ้น 23,000 บาท โดยครัวเรือนของส่งได้มีการจดบัญชีรายรับ-รายจ่ายอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ตนเอง ใช้จ่ายเกินตัวในสิ่งที่ไม่เหมาะสม

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 9 อิน อิ่มเจริญ (นามสมมติ) อายุ 57 ปี หลังจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ออกมาช่วยครอบครัวทำนามาโดยตลอด กระทั่งได้สมรสกับภรรยา และมีทายาท วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนไป เพื่อปากท้องของครอบครัวเมื่อหมดฤดูทำนา ต้องไปหาอาชีพเสริมด้วยการขับขี้ออเตอร์ไซค์รับจ้าง เพื่อนำรายได้มาจุนเจือและส่งเสียให้บุตร ได้รับการศึกษา การที่มีบุตรชายถึง 3 คน ทำให้ภาระหนักจึงตกแก่อินแต่เพียงผู้เดียว เพราะภรรยาก็เป็นเพียงแม่บ้าน และไม่มียาได้มากนัก อิน มีที่นาเป็นของตัวเองราว 7 ไร่ ซึ่งทำนาเชิงเดี่ยว ได้รู้จักกับโครงการช่วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งได้มาแนะนำหลักการและวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับการเกษตรผสมผสาน เขาจึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการปัจจัยต่างๆ ที่ได้รับจากโครงการฯ ไม่ว่าจะเงินลงทุน แหล่งน้ำ และความรู้ต่างๆ ที่สำคัญคือการทัศนศึกษาดูงาน การได้เห็น ได้เรียนรู้จากผู้ที่ประสบความสำเร็จ ทำให้มีความหวังขึ้นมาอีกครั้ง ในช่วงแรกของการเข้าร่วมโครงการฯ อินเล่าให้ฟังด้วย

น้ำเสียงภาคภูมิใจว่า ผลผลิตดีมาก ๆ พืชผักสวนครัว พริก มะเขือ ถั่วลิสง นำรายได้เข้ามาสู่ครอบครัว ทำให้ลืมความทุกข์ ความเจ็บช้ำน้ำใจลงไปได้บ้างนอกจากนี้แล้ว อินยังมีงบประมาณสำหรับสร้างโรงเรือนสำหรับเลี้ยงเป็ด ไก่และทำรั้วล้อมรอบ แต่ถึงกระนั้น ยังมีวัวควายของเพื่อนบ้านเข้ามากัดกินพืชผลให้เสียหาย หน้าซำ ยังมีคนมาขโมยปลาในสระของเขา แต่ข้อดีอีกประการหนึ่งในการเข้าร่วมโครงการนำร่องฯ คือสามารถลดปัจจัยการผลิตจากภายนอกจำพวกปุ๋ยและสารเคมีลงไปได้มาก โดยหันมาพึ่งพาปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักที่ทำขึ้นเอง อย่างไรก็ตาม จากวิกฤติชีวิตที่ผ่านมา ทำให้ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อหารายได้มาใช้หนี้สินที่เขาไม่ได้ก่อไว้ ซึ่งถือว่าเป็นเงินก้อนโตสำหรับชีวิตเกษตรกร ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาดูแลแปลงมากนัก รวมถึงระบบการจัดการน้ำที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ เพราะเขายังขาดเครื่องสูบน้ำ ทำให้ไม่สามารถนำน้ำมาใช้กับผลผลิตทางการเกษตรได้มากนัก แต่ชีวิตของลูกผู้ชาย ที่เชื่อว่าหากแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยสติ ใจที่ละชั้น ทีละตอน ปัญหาอุปสรรคทั้งหลาย ก็เป็นแค่เพียงบททดสอบความอดทนของมนุษย์ เท่านั้นเอง ทำให้ในทุกวันนี้ อินสามารถยืนได้ด้วยตนเองอีกครั้งด้วยแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต มีความพอประมาณในการใช้จ่าย ใช้จ่ายอย่างมีสติ มีเหตุผลในการซื้อสินค้า และบริการมากขึ้น รอบคอบ โดยจดเป็นบัญชีครัวเรือน เพื่อรู้รายรับ-รายจ่าย ของครัวเรือนในแต่ละเดือน จนปัจจุบันหนี้สินหมดไป และเป็นสมาชิกจากการเข้าร่วม โครงการออม มีเงินเป็นภูมิคุ้มกันให้กับครัวเรือนของคนอีกด้วย

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 10 สว ย รวยยิ่ง (นามสมมติ) อายุ 54 ปี ปัจจุบันครัวเรือน สว เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองเขื่อนมาเป็นเวลา 6 ปี ไม่เคยมีหนี้สิน มีแต่การเพิ่มขึ้นของเงินเก็บออม สว ได้เล่าให้ฟังถึงชีวิตของตนเองก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการว่า เดิมมีอาชีพทำสวนยางพารา ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ สุกร และไก่ ควบคู่ไปด้วย ส่วนสามีก็รับราชการ รายได้ก็พอมีพอใช้จ่ายภายในครอบครัว หลังจากที่ศูนย์ช่วยเหลือและเกษตรอำเภอ ได้เข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ก็ชักชวนเพื่อนบ้านไปดูว่าเศรษฐกิจพอเพียงจริงๆ แล้วมันเป็นอย่างไร พอเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่มากและตัวเองมีพื้นที่อยู่ประมาณ 2 ไร่ ก็คิดว่าน่าจะเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก และปลูกผักรอบๆ บ่อปลา เหมือนที่เจ้าหน้าที่มาแนะนำ ดังนั้น เมื่อเห็นตัวอย่างแล้วก็ลองทำดู ด้วยการขุดบ่อปลา และรอบๆ บ่อปลาก็ปลูกผักสวนครัวที่ดูแลได้ง่าย เช่น ผักกูด ไม้ไผ่โดยรอบ พื้นที่บริเวณบ้านก็ปลูกผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ ตะไคร้ พริก และอื่นๆ อีกมากมาย เวลาจะกินจะใช้ภายในครัวเรือนก็ไม่ต้องไปซื้อที่ไหน ให้ผลผลิตจากการเลี้ยงเป็นที่น่าพอใจจึงขยายบ่อปลา จนถึงปัจจุบันมีบ่อปลาทั้งหมด 8 บ่อแล้ว เป็นปลาตูก 5 บ่อ ปลาหมอ 1 บ่อ ปลานิล 1 บ่อ และกบอีก 1 บ่อ สำหรับต้นทุนของอาหารปลาทั้งหมด 3 เดือน ก็อยู่ที่ประมาณ 1,300 บาท ซึ่งถือว่าคุ้มค่ามาก เพราะผลผลิตที่ได้เมื่อเหลือจากการบริโภคในครัวเรือนก็นำไปจำหน่าย ถึง

ตอนนี้ก็สร้างรายได้เสริมถึงจุดคุ้มทุนแล้ว สิ่งสำคัญจากการเลี้ยงปลา ปลูกผัก ตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้อยู่ที่รายได้จากการขายผลผลิต เราไม่ได้วัดความสำเร็จจากเรื่องนี้ แต่อยู่ที่ ความปลอดภัยของครอบครัวที่มั่นใจได้ว่าอาหารทุกชนิดที่ปลูกๆ หรือสามีรับประทานนั้นไม่มี สารพิษตกค้างแน่นอน เพราะเราปลูกผัก เลี้ยงปลาเองกับมือ ทุกวันนี้เรารู้สึกไม่มั่นใจความ ปลอดภัยจากผักที่วางขายในท้องตลาด ดังนั้น ปลูกกินเองดีกว่า สบายใจกว่าเยอะ และยังเป็นการลด รายจ่ายภายในบ้านด้วย ทุกวันนี้ไปตลาดก็แทบจะไม่ต้องซื้ออะไรมา เพราะทุกอย่างก็มีอยู่ใน แปลงผักข้างบ้านของเราแล้ว สำหรับผัก และปลาที่ขายได้ถือเป็นผลพลอยได้จากความพยายามของ เรา ตอนนี้ก็มีคนมาซื้อถึงบ้าน เขาได้ยินแล้วบอกต่อๆ กันมาตนเองได้นำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจ พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้กับการเกษตรใน 4 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ การ เพาะปลูก การปศุสัตว์ การประมง และสิ่งแวดล้อม ทั้งหมดนี้จะเน้นเรื่องความปลอดภัย ปลอดภัย สารพิษ จากสารเคมีเป็นหลัก คือ จะใช้วิธีการทางชีวภาพทั้งสิ้น ตอนแรกคิดว่ามันจะเป็นไปได้ อย่างไม่รู้ แต่พอลองทำจริงๆ ก็ปรากฏว่าการใช้พวกจุลินทรีย์ต่างๆ สามารถใช้ได้กับทุกเรื่องใน ชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่การเพาะปลูกเมื่อใช้พวก EM นอกจากจะปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อตัว ผู้ใช้แล้ว ยังทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ในด้านการปศุสัตว์ ก็ช่วยบำบัดกลิ่นในคอกสุกร การทำความสะอาด คอกสุกร เป็นการป้องกันเชื้อโรคที่เกิดขึ้นกับสัตว์ไปในตัว ด้านการประมงก็นำ EM มาใช้ ในบ่อปลา คือช่วยลดปัญหาน้ำเน่าเสีย และด้านสิ่งแวดล้อม EM ยังช่วยดับกลิ่นในห้องน้ำ สามารถ บำบัดน้ำเสียในบริเวณบ้าน และยังช่วยแปรสภาพเศษอาหารในครัวเรือนให้กลายเป็นปุ๋ยบำรุงดิน สำหรับต้นไม้ได้

นอกจากนี้สวสได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับแม่บ้านทุกคนที่คิดจะสร้างความมั่นคงทาง เศรษฐกิจในครอบครัวด้วยการทำการเกษตรแบบยั่งยืนว่า ไม่จำเป็นต้องมีเงินทุน หรือใช้พื้นที่ มากมาย แต่ให้ศึกษาข้อมูลต่างๆ ให้เข้าใจก่อน โดยอาจจะหาความรู้จากหนังสือ นิตยสารต่างๆ หรือสอบถามจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ แต่สิ่งสำคัญคือ การยอมรับการเปลี่ยนแปลง ยอมรับเอา เทคโนโลยีการเกษตรหรือความรู้ใหม่ๆ มาใช้บ้าง และรู้จักนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่ใช้กันมา นานแล้วนำมาใช้ต่อ อย่าไปคิดว่ามันเป็นงานหนักสำหรับผู้หญิง มันจะทำให้เรารู้สึกภาคภูมิใจที่มี ส่วนช่วยให้อันในครอบครัวได้อยู่ดีกินดี ซึ่งคิดว่าแม่บ้านหลายคนทำได้ถ้าคิดที่จะทำจริงๆ โดยไม่ ต้องรอให้พ่อบ้านเป็นคนเริ่มก่อน ไม่เช่นนั้นจะเสียโอกาส

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 11 เพชร ลุ่มน้ำ (นามสมมติ) อายุ 57 ปี เป็นเกษตรกรตัวอย่าง อีกหนึ่งคนในพื้นที่ ที่มีชีวิตใหม่ หลังจากนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่อง

ทฤษฎีใหม่มาใช้ กว่า 4 ปี ที่พื้นที่ทำการเกษตร 20 ไร่ ไม่เพียงนำความรื่นรมย์ทางร่างกายและจิตใจ มาให้เท่านั้น แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกษตรกรรายอื่น สนใจนำแนวคิดทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติใช้ จนประสบความสำเร็จ พออยู่พอกิน ไม่เป็นหนี้สิน เพชร ภูมิใจที่วันนี้สามารถนำแนวพระราช ดำรัสทฤษฎีใหม่ของในหลวงมาปฏิบัติใช้ จนประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ไม่เป็นหนี้ มีสินทรัพย์เพิ่มขึ้น สามารถส่งลูกเรียนหนังสือได้สบาย และที่สำคัญเป็นตัวอย่งให้ เกษตรกรคนอื่น ที่สนใจนำทฤษฎีใหม่ไปใช้ เพราะพวกเขาเห็นแล้วว่าถ้าทำได้ชีวิตของพวกเขาจะ เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นมาก เพชร บอกเล่าความรู้สึกด้วยสายตาทะลุใจ อย่งไรก็ตาม ก่อนที่จะ มาถึงวันนี้ เพชรเองก็ต้องเผชิญกับปัญหาในการทำเกษตรมากมาย เรื่องแรกที่เจอก็คือ ปัญหาดิน เสื่อมโทรม ซึ่งได้แก้ปัญหาโดยนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องหญ้า แฝก ดินมาใช้ และประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยสามารถพลิกฟื้นดินที่เคยแห้ง แดกกระแหวให้กลับมาเขียวขจี หล่อเลี้ยงชีวิต ครอบครัว ท้องถิ่น และภูมิปัญญาของไทยไว้ได้

เพชรอธิบายเพิ่มเติมว่าแต่เดิมผืนดินที่ตนมีในชุมชนบ้านหนองเขื่อน อำเภอไร่ใหม่ พัฒนา เป็นพื้นดินที่มีความเสื่อมโทรมมาก เพราะเสียหายจากการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีจำนวนมากเป็น เวลานาน แต่เมื่อเริ่มทำการเกษตรตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ ก็ได้นำหญ้าแฝกมาปลูกเพื่อป้องกันผิวดิน ไม่ให้ถูกชะล้าง และใช้รากหญ้าแฝกที่มีคุณสมบัติพิเศษในการระเบิดดินตื้นเลี้ยง สารอาหาร ปุ๋ยลง ไปสู่ดินข้างล่าง อีกทั้งหญ้าแฝกที่ตายแล้วยังใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์ได้อีกด้วย ส่งผลให้ความอุดม สมบูรณ์ของดินเริ่มกลับคืนมา พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่นำมาใช้ถัดมาก็คือ "ทฤษฎีใหม่" ที่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์สูงสุดจากการจัดที่ดินและแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก โดย แบ่งสัดส่วนเป็นพื้นที่ปลูกข้าว ร้อยละ 30 พื้นที่ปลูกพืชไร่สวนผสมร้อยละ 30 แหล่งน้ำร้อยละ 30 และส่วนที่เหลือร้อยละ 10 ของพื้นที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และ โรงเรียนต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับ แหล่งน้ำซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะกับเกษตรกรรายย่อยที่มักจะต้อง ครอบครองที่ดินเฉลี่ย 15 ไร่ต่อครอบครัว ทั้งนี้ ปรัชญาสูงสุดของเกษตรทฤษฎีใหม่ก็คือ เกษตรกร สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ไม่เป็นหนี้สิน ขณะที่ตัวเกษตรกรเองก็ต้องมีความ ทุ่มเท อุดทน เสียสละทั้งร่างกาย แรงใจในการพลิกฟื้นผืนดินให้กลับมาเลี้ยงตัวเองได้ โดยไม่ต้อง พึ่งพิงเทคโนโลยี สารเคมีมากเท่ากับการเกษตรทั่วไป

เพชรกล่าวว่ากว่าจะถึงวันนี้ไม่เพียงต้องเปลี่ยนตัวเอง พัฒนาตัวเองด้วยการศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเท่านั้น แต่ยังคงยึดมั่นในคุณธรรมตามแนวพระราชดำรัสของในหลวง ด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของความพอเพียง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก ที่เกษตรกรจะต้องเข้าใจและปฏิบัติ

ให้ได้ เพราะถ้าทำไม่ได้จะทำการเกษตรตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ไม่ได้ด้วย เพราะต้องใช้เวลา ความอดทน ความทุ่มเท การวางแผน ปรับปรุงทีละส่วน ใจร้อนไม่ได้ คนที่ทำได้สำเร็จจึงยังมีไม่มากนัก เพราะส่วนมากจะเคยชิน และใจร้อน แบบที่เคยเป็นตอนทำการเกษตรทั่วไป เพชรเสริมว่ากว่า 4 ปีที่ผันตัวเองมาเป็นเกษตรกรที่ยึดมั่นในทฤษฎีใหม่ พออยู่พอกิน ส่งผลให้ผลผลิตของข้าวที่ได้รับต่อไร่จากเดิมเพียง 20-25 ถัง แม้จะพึ่งพิงเครื่องจักร สารเคมี ปุ๋ยเคมี จำนวนมากแล้วก็ตาม กลับเปลี่ยนมาเป็นได้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นมาก แม้จะใช้เพียงปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายได้มาก และยังไม่มีการพืชรบกวน สร้างความเสียหาย เสื่อมโทรมกับผืนดินด้วย โดยเริ่มจากการปลูกพืชหมุนเวียน ไม้ยืนต้น และขุดบ่อกักเก็บน้ำตามสัดส่วนแนวคิดทฤษฎีใหม่ ที่นอกจากจะใช้ทำการเกษตรแล้ว ยังใช้เลี้ยงปลา เช่น ปลาแรด ปลานิลด้วย เพชรย้ำด้วยว่า เกษตรกรนอกจากจะต้องคิดหาช่องทางปัญหา ด้วยการศึกษาค้นหาความรู้ตลอดเวลาแล้ว ยังต้องรู้จักการพัฒนา ปรับปรุง ป้องกันในเวลาเดียวกันด้วย แม้การฟื้นฟูสภาพดินจะต้องใช้เวลานาน แต่ผลที่ได้รับจะยืนยาว คุ้มค่ากว่านั้นมาก

ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลที่ 12 มั่น ในธรรม (นามสมมติ) มีความรู้ทางการศึกษาในระบบในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เคยทำงานในโรงงานย่านสมุทรปราการและในเมืองหลวงอีกหลายปี ในวัยหนุ่ม กระทั่งตัดสินใจใช้ชีวิตคู่กับภรรยาเมื่อ 30 ปีที่แล้ว และนำคู่ชีวิตไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วยความมุ่งมั่นและเป็นคนจริงของมั่นทำให้เป็นที่ชื่นชอบของนายจ้าง มั่นพยายามทำงานหนักมากขึ้นเพื่อส่งเงินมายังบ้าน สุดท้ายก็รู้ว่าสุขภาพย่ำแย่ จึงตัดสินใจลาออกเพื่อมุ่งหน้าสู่อาชีพของบรรพบุรุษ กับทุนรอนไม่กี่พันบาทผนวกกับที่นาที่พ่อตายกให้ส่วนหนึ่ง แรกๆ มั่นก็ทำนา ทำไร่ เหมือนกับชาวบ้านทั่วไป ทำไปทำมาก็มีแต่หนี้สิน เลยเปลี่ยนวิถีใหม่หันมาทำแบบผสมผสานแต่ไม่มีทฤษฎี เรียกว่า "ทำหา" การทำหาคือ การทำไร่นา-สวนผสม โดย แบ่งเป็นเนื้อที่ปลูกข้าว 2 ไร่ มีสระน้ำขนาดใหญ่ 3-4 บ่อ มีต้นไม้ที่ให้ผลผลิตทั้งปีกว่า 200 ต้น สับปะรดกว่า 100 ต้น พืช ผักสวนครัว อาทิ หอม ยี่ห่วย สารระแหง กะเพรา โหระพา ฯลฯ สารพัดชนิดรวมถึงปลาในสระ ทั้งหมดนี้รับประทานได้ตลอดไม่มีหมด จากนาเชิงเดี่ยว และกว่า 5 ปีที่มุ่ง "ทำหา" กระทั่งทุกวันนี้

สิ่งที่ได้รับกลับมานั้น กลับกลายเป็นทรัพย์สินที่เก็บกินไม่รู้หมด ลูกหญิง-ชาย ที่ไปทำงานในเมืองหลวงก็ถูกเรียกกลับมาช่วย "ทำหา" และมั่นได้สร้างบ้านหลังงามให้ลูกบนผืนนา นั่นเอง และทุกวันนี้ นอกจากจะทำในสิ่งที่รัก และอาศัยอยู่ในกระท่อมหลังน้อยที่ปราศจากเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิด แล้วมันยังคงใช้พื้นที่เก็บจากไร่นาเป็นแหล่งพลังงานในการหุงหาอาหาร โดยไม่ต้องไปพึ่งพาเทคโนโลยีเหมือนคนอื่นๆ มันและครัวเรือน ยืนหยัดต่อสู้กับอุปสรรคทั้งหลาย

กระทั่งประสบผลสำเร็จในชีวิตด้วยแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิต การพึ่งพาอาศัยกันของสิ่งมีชีวิต ที่อยู่กันอย่างสมดุลและเอื้อต่อกัน มั่นเชื่อว่า เกียรติชื่อเสียง ลาภ ยศ สรรเสริญ ทั้งหลายเป็นเพียงสิ่งสมมุติเท่านั้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองเขื่อน

1. การจัดตั้งสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนและการปฏิบัติตนของสมาชิก

ปัญหานี้สืบในอดีตเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนในพื้นที่ขึ้นเนื่องจากประเทศไทยเข้าสู่ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีการผลิตในเชิงพาณิชย์ เช่น การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้เครื่องจักรกลต่างๆ ในการผลิต แทนการผลิตเพื่อการเกษตรหรือแบบยังชีพ ที่เป็นการผลิตเพื่อการได้มาซึ่งอาหารและปัจจัยพื้นฐาน การผลิตแบบยังชีพนี้เป็นการผลิตที่ไม่ได้ทำลายหรือรบกวนทรัพยากรธรรมชาติเหมือนการผลิตในเชิงพาณิชย์ดัง เช่นปัจจุบัน ผลการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตแบบยังชีพเขาสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ภายใต้การขยายตัวของระบบทุนนิยม ทำให้เกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน และแรงงาน สามารถเข้าถึงอำนาจรัฐได้ดีกว่า สามารถพัฒนาสะสมทุนและที่ดิน รวมทั้งเข้าถึงและควบคุมระบบตลาดได้ ขณะที่เกษตรกรในชุมชนที่ไม่สามารถเข้าถึงปัจจัยต่าง ๆ ได้เริ่มต้นเขาสู่ภาวะพึ่งพาผู้ที่รวยกว่าเพื่อขยายการผลิตด้วยการกู้ยืมเงินทั้งในและนอกระบบ เพื่อต่อ ยอดในอาชีพ แต่เมื่อการผลิตตกต่ำหรือการผลิตขาดทุน เนื่องจากปัจจัยหลายๆอย่าง ทั้ง สภาพแวดล้อม ปัจจัยส่วนบุคคล การบริโภคนิยม ก่อให้เกิดรายจ่ายมากกว่ารายรับ เกิดความเครียด เกิดการพนันในชุมชน เป็นต้น สาเหตุต่างๆที่กล่าวมาจึงทำให้เกษตรกรเขาสู่ภาวะตั้งเครียดและก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมา

ศูนย์การศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทรายเห็นถึงปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จึงได้คิดหาแนวทางเพื่อที่จะให้ประชาชนในพื้นที่หลุดพ้นจากสถานะที่เป็นอยู่ และกลับมายืนได้ด้วยตนเอง ด้วยแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยที่ศูนย์การศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทรายและเกษตรอำเภอชะอำ ได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การดำเนินชีวิต รวมถึงการเก็บออมเพื่อไม่ให้เกิดภาวะหนี้สิน อีกทั้งยังได้นำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ในชุมชนอื่นที่ประสบผลสำเร็จ คือ ชุมชนไม้เรียง

จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ศูนย์สาธิตสหกรณ์โครงการหุบกะพุง ทำให้กลุ่มชาวบ้านเกษตรกรที่ได้รับคำแนะนำดังกล่าว เกิดความคิดริเริ่มที่จะจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน เพื่อเป็นธนาคารประจำหมู่บ้าน ให้ชาวบ้านในหมู่บ้านได้รู้จักคุณค่า และความสำคัญของการเก็บออมเงิน อีกทั้งยังได้จัดให้มีการกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปต่อยอด หรือหมุนเวียนในช่วงแรกสมาชิกในชุมชนจำนวน 27 คน เริ่มมีแนวคิดจะดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน จึงจัดตั้งคณะกรรมการจากสมาชิกของชุมชน ให้มีบทบาทหน้าที่ ในการดำเนินการ และกำหนดเงื่อนไขในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน โดยต้นทุนเริ่มแรกของการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทรายและสำนักงานเกษตรอำเภอชะอำ เป็นจำนวนเงิน 10,000 บาท ในการดำเนินงานต่างๆของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน โดยมีวิสัยทัศน์ที่ว่า พัฒนาการเรียนรู้กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตแบบยั่งยืน บนพื้นฐานของวิถีชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2549 โดยเริ่มต้นมีคณะกรรมการเป็นสมาชิกภายในหมู่บ้านจำนวน 7 คน ได้มีการกำหนดสัจจะในการออมเงินในแต่ละเดือน ดังนี้ ผู้ใหญ่จะออมขั้นต่ำ 10 หุ้น หุ้นละ 10 บาท รวมเป็นเงิน 100 บาท ส่วนเด็กไม่จำกัดการออมสามารถออมได้แล้วแต่กำลัง พร้อมกับกำหนดระเบียบการสมัครเข้าเป็นสมาชิก วิธีการฝากเงิน และการเก็บออมเพื่อนำมาลงทุนหมุนเวียน ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการออมตามลำดับดังนี้

...ศูนย์ศึกษาและพัฒนาช่วยก็แนะนำให้มาทำในชุมชนของตนเอง ไปดูงานจากที่ต่างๆมาแล้วก็ช่วยกันทำ เขื่อบอกว่าทำแล้วมันมีประโยชน์ มันช่วยให้เรารู้จักการเก็บออมเงินไว้เพื่ออนาคต เพื่อตัวของเรา ครอบครัวเรา... (ชาย เมืองเพชร, (นามสมมุติ) อายุ 64 ปี)

...ไปดูงานมาหลายแห่งดูเพื่อที่จะเอามาเป็นแบบอย่างให้กับหมู่บ้าน ผมดูเรื่องกลุ่มออมทรัพย์เนี่ย ที่ศูนย์ฯห้วยทรายพาไปดูงานมาก็ดี เขื่อก็บอกถึงประโยชน์ ผมคิดแล้วว่าดีเลยชวนกันทำตั้งแต่ว่าเป็นผู้นำอยู่เป็นผู้ใหญ่บ้าน ก็ต้องออมนะ เป็นผู้นำก็ต้องทำเป็นตัวอย่าง ให้ชาวบ้านเค้ารู้ว่ามีการออม การออมมันมีประโยชน์ถ้าเราไม่ทำอย่างนี้ ชาวบ้านเค้าจะไม่มีเงินอะไรที่จะมาสะสมเงินจะหายจะใช้กันหมด... (เขื่อน ใจมั่น, (นามสมมุติ) อายุ 60 ปี)

...เห็นที่หม้ออื่นเค้าทำมันคืออะนะ เลยเป็นคนดึงคันที่จะทำในส่วนตัวเองอะนะ ไม่คิดอะไร
 หรอกแต่เห็นชาวบ้านบางคนไม่มีตั้งค์ใช้ ต้องวิ่งหาเงินนอกระบบนะ มันแพง ก็เลยเก็บมา
 ใช้กันเนี่ย... (แมน บ้านเขื่อน, (นามสมมุติ) อายุ 58 ปี)

2. วิธีการสมัครเข้าเป็นสมาชิก

คุณสมบัติของผู้สมัครที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านหนอง
 เขื่อน ต้องเป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 บ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ
 จังหวัดเพชรบุรี เท่านั้น ซึ่งในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องนำหลักฐานทางราชการมาประกอบด้วย
 ได้แก่ สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประชาชน พร้อมเสียค่าธรรมเนียมสมาชิกจำนวน 20
 บาท ซึ่งเป็นค่าแรกเริ่มในการเปิดบัญชี

3. การฝากเงิน

การฝากเงิน สำหรับผู้ใหญ่มีการกำหนดสัจจะในการฝากขั้นต่ำจำนวน 10 หุ้น หุ้นละ 10
 บาท รวมเป็นเงิน 100 บาท ต่อเดือน ส่วนเด็กจะมีค่าฝากขั้นต่ำที่หุ้นก็ได้ ในกรณีนี้ สามารถเพิ่มยอด
 การฝากได้ตามกำลัง โดยทางกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จะเปิดบริการรับฝากเงิน ทุกวันที่ 2 ของ
 ทุกเดือน ตั้งแต่เวลา 07.30-16.00 น.

4. การถอน

สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน สามารถถอนเงินได้ตามจำนวนเงิน
 ที่มีอยู่ในบัญชี หากสมาชิกรายใดมีการถอนเงินจนหมดบัญชี ทางกลุ่มออมทรัพย์จะถือว่าเป็นการ
 ปิดบัญชีไปโดยปริยาย ส่งผลให้สมาชิกที่ถอนเงินจนหมดบัญชี หรือสมาชิกที่ปิดบัญชีไปแล้ว ไม่
 สามารถเข้ามาเปิดบัญชีเป็นสมาชิกกับทางกลุ่มออมทรัพย์ได้ใหม่อีกครั้ง

5. การกู้ยืม

สมาชิกที่ได้ทำการฝากเงินตามสัจจะกับกลุ่มออมทรัพย์ไว้ตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไปสามารถ
 ที่จะกู้กับทางกลุ่มออมทรัพย์ได้ ซึ่งในกรณีที่มีการกู้ยืม จะต้องกู้ยืมเพื่อนำไปใช้ในด้านการเกษตร

เท่านั้น โดยสมาชิกสามารถกู้ได้สูงสุดไม่เกิน 5,000 บาท และมีระยะเวลาในการผ่อนส่ง 5 เดือน เดือนละ 1,000 บาท ซึ่งทางกลุ่มออมทรัพย์ได้มีการคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน และในการกู้ยืมเงินแต่ละครั้ง สมาชิกจะต้องมีผู้ค้ำประกันในการกู้ยืมเงินจำนวน 2 ราย โดยผู้ค้ำประกันจะต้องเป็นสมาชิกในกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองเขื่อนเช่นเดียวกับผู้กู้ยืม หากในกรณีที่ผู้กู้ยืมไม่นำเงินมาส่งคืนตามยอดที่กู้ยืมไป ผู้ที่ค้ำประกันจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในจำนวนเงินดังกล่าวทั้งหมด

6. การได้รับเงินปันผลสมาชิก

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน ได้มีการดำเนินการจัดทำเงินปันผลให้สมาชิกในทุกๆ 6 เดือน คือในเดือนกันยายน และเดือนธันวาคมของทุกปี โดยแบ่งเงินปันผลให้สมาชิกกลุ่ม 7% ของจำนวนเงินทั้งหมดในบัญชี ส่วน 3 % ที่เหลือทางกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจะหักไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกลุ่มต่อไป

ตอนที่ 3 สาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เข้าใจ ถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาในรายละเอียดที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการออมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. เก็บออมเพื่อต้องการได้รับเงินปันผลหรือดอกเบี้ย

การได้รับเงินปันผล หรือดอกเบี้ย จากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านเห็นถึงคุณค่าของการออมเงินมากขึ้น เนื่องจาก การได้รับเงินปันผล 7% ถือเป็นอัตราที่สูง และได้รับดอกเบี้ยในทุกๆ 6 เดือน ส่งผลทำให้เงินออมของชาวบ้านเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งผู้ออมเองสามารถที่จะนำเงินปันผล หรือดอกเบี้ยที่ได้รับจากทางกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนนั้น ไปใช้ในกิจกรรมพิเศษต่างๆ ของครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นตามลำดับดังนี้

...สะสมไว้เรื่อยๆ อะนะ มันคิมันมีเงินเป็นก้อน ไม่ต้องไปถอน พอสิ้นปีมันก็มีดอกเบียเงิน มันก็เพิ่มขึ้น ก็เหมือนน้ำอ่านะ น้ำในบ่อถ้าเราตักน้ำมันก็ไม่เพิ่มขึ้น บ่อมันก็แห้งซะไหม แต่ถ้าเราค่อยๆคอยเติมไปเรื่อยมันก็ยังอยู่คงที่และเพิ่มขึ้น...(บอย รักไทย, (นามสมมุติ) อายุ 37 ปี)

...เราไม่ต้องกู้ มันก็คิดว่าเราอยู่เฉยๆ แล้วสิ้นปีมันก็จะได้เงินปันผลด้วย ดีกว่าเราเก็บเงินไว้เปล่าๆ... (แมน บ้านเขื่อน, (นามสมมุติ) อายุ 58 ปี)

...ออมไว้ พอมีเงินปันผลมา เราก็เอามาใช้ เป็นรางวัลให้ชีวิต เอาไปกินข้าวไปเที่ยวพักผ่อนบ้าง... (หญิง หัวบ้าน, (นามสมมุติ) อายุ 58 ปี)

2. เก็บออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วยหรือชราภาพ

ในสถานะเศรษฐกิจที่มีความผันผวนไม่แน่นอนทั้งภายใน และภายนอกประเทศ ทำให้ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่า เงินรายได้จากการทำงานเลี้ยงชีพ จะเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตนเอง และครัวเรือนหรือไม่ ครัวเรือนจึงเกิดความไม่มั่นคงและไม่มั่นใจในด้านรายได้ที่จะได้รับ มีความรู้สึกวิตกกังวลและไม่มั่นใจกับสิ่งแวดล้อมภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย เหตุดังกล่าวส่งผลต่อการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพในแต่ละวัน การเก็บออมเงินเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างความอุ่นใจให้กับตนเองและครัวเรือนเพราะ ไม่มีใครสามารถทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในวันข้างหน้า ถ้าวันใดวันหนึ่งผู้ออมเกิดมีอาการเจ็บป่วยฉุกเฉิน หรือชราภาพลงตามอายุไข ไม่มีเรี่ยวแรงที่จะทำงานได้ ผู้ออมก็ยังมั่นใจได้ว่ายังมีเงินสำรอง ไว้เป็นเงินทุนส่วนหนึ่งที่จะช่วยเหลือตนเองและครัวเรือนต่อไปได้ โดยไม่ต้องไปเป็นภาระของลูกหลานและสังคมต่อไป ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

...ถ้าเรามีเงินออมไว้เผื่อก็ดีกว่า มันจะได้เป็นเงินฉุกเฉินเวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วย ตรงนี้ก็ เป็นส่วนหนึ่ง ถ้าเราไม่ออมเลย มันก็ไม่ดี หากมีเหตุฉุกเฉินอะไรเราจะไม่สะดวกไม่มีเงิน ไปจ่ายไปให้ใครเขา อนาคตมันไม่สามารถคาดการณ์อะไรล่วงหน้าได้ ถึงเรามีลูกแต่เราก็ ต้องมีเงินเก็บไว้เป็นของเราบ้าง เราจะได้ไม่ต้องไปเป็นภาระต่อลูกหลานหรือไปเป็น ภาระของสังคมในภายหลัง... (นิล แสงสุข, (นามสมมุติ) อายุ 54 ปี)

3. เก็บออมเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ

ปัจจุบันการลงทุนในภาคเกษตรกรรม มีความไม่แน่นอน ทั้งในด้านของค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าสารเคมี หรือค่าแรงงานในภาคการเกษตร ยกตัวอย่างเช่น ผลผลิตเกิดความเสียหายจากภัยทางธรรมชาติ ได้แก่ สภาพทางภูมิอากาศที่ไม่เป็นไปตามฤดูกาล เกิดน้ำท่วมหรือฝนแล้ง จนส่งผลกระทบต่อผลผลิตที่ออกสู่ตลาด ก่อให้เกิดความเสียหายและจนทำให้เงินทุนที่มีอยู่เดิมหมดสิ้นไป ผู้ออมจึงคิดหาหนทางในการที่จะแก้ไขปัญหามาจากเหตุการณ์ดังกล่าว ด้วยการเก็บเงินออม โดยนำเงินที่ได้จากผลผลิตครั้งก่อนมาเก็บออมไว้ เพื่อที่จะมาใช้เป็นเงินทุนสำรองในการลงทุนครั้งต่อไป หรือในบางครั้งผู้ออมยังสามารถกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อไปใช้ในการลงทุนภาคการเกษตร แล้วเมื่อถึงเวลากำหนดชำระหนี้ ก็นำเงินมาผ่อนคืนในเวลาที่กำหนด ซึ่งทำให้ผู้ออมไม่ต้องไปกู้ยืมเงินกู้จากภายนอกหรือที่เรียกว่า เงินกู้นอกระบบ เหมือนในอดีต ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

...เราทำไรมาได้เงินเราก็เก็บออมไว้ส่วนหนึ่ง ไว้ใช้จ่ายส่วนหนึ่ง แล้วอีกส่วนหนึ่งเราก็ไม่ทำเกษตรต่อไป และหากไม่มีเงินออมเราเดือดร้อน เราก็จะมีเงินที่เหลือที่เราออมไว้มาช่วยได้... (ส่ง สมบูรณ์, (นามสมมุติ) อายุ 46 ปี)

...เห็นว่ารวมกันมันจะดีนะ แล้วมันจะมีการออม มีเงิน เมื่อก่อนไม่มีการออมแบบนี้ก็เป็นหนี้เป็นสินไม่มีเงินไปลงทุนต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบดอกเบี้ยก็แพง พอมารวมกลุ่มกันก็เกิดการออมขึ้นแล้ว พอเราตัดเรื่องการเงินที่ใช้ในการเกษตร เราก็ไปกู้ได้มันก็ดีดอกเบี้ยน้อยกว่าเราไปกู้นอกระบบแล้วเงินมันก็หมุนเวียนภายในกลุ่มนั้นแหละ... (เพชร ลุ่มน้ำ, (นามสมมุติ) อายุ 57 ปี)

4. เก็บไว้เพื่อเป็นทุนการศึกษาบุตร

ปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่สังคมให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมให้คนมีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านหน้าที่การงาน และเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้มีอนาคตที่ก้าวไกล นั่นคือเหตุผลที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องการที่จะสร้างอนาคตให้แก่บุตรของตน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้เลือกการเก็บออมเงิน เพื่อเป็นทุนในการศึกษาของบุตร เพื่อให้บุตรได้มีการศึกษาที่อยู่ในระดับสูง ซึ่งจะเป็นผลทำให้บุตรได้มีโอกาสทำงานในสถานที่ที่ดีๆ พร้อมทั้งมีเงิน

ใช้เป็นของตนเอง โดยที่ไม่ต้องลำบาก และไม่ต้องเป็นภาระของบิดามารดา หรือสังคมในภายภาคหน้า ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

...ลูกป้ายังต้องเรียนอยู่ ต้องใช้เงินเยอะ ป้าออมทุกเดือน ออมไว้ให้ลูก ลูกป้าจะได้เรียนสูงๆ โทม่าจะได้ไม่ลำบาก... (สววย รวยยิ่ง, (นามสมมุติ) อายุ 54 ปี)

5. เก็บออมเพื่อปลดภาระหนี้สิน

ความผิดพลาดจากการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาในอดีต เป็นเหตุสำคัญทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องหาทางออก โดยการไปกู้ยืมเงินจากภายนอกมา นั่นคือความผิดพลาดครั้งใหญ่ที่สุดที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีหนี้สิน จากประสบการณ์ครั้งก่อนที่สอนไว้ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเกิดความคิดและตระหนักถึงการออมเงินเป็นสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เลือกใช้วิธีการเก็บออมเงิน เพื่อนำเงินออมมาเป็นทุนในปลดหนี้สินในอดีตที่เคยก่อไว้ และเงินจากการเก็บออมก็สามารถเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลหลักนำมาเป็นทุนในการลงทุนทำการเกษตรต่อได้ ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นตามลำดับดังนี้

...ครอบครัวเราเป็นหนี้เป็นสินอยู่ใช่ไหม หนี้สินเราเยอะเลยเราก็ต้องพยายามเก็บออมเพื่อที่จะปลดหนี้ ปลดสิน ที่มีให้หมดให้ได้ จะได้มีเงินเก็บ ที่ไม่ต้องมีส่วนแบ่งของหนี้สินสักที... (ชาย เมืองเพชร, (นามสมมุติ) อายุ 64 ปี)

สรุปสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน คือ ผู้ให้ข้อมูลต้องการที่จะเก็บออมไว้ให้กับตนเองและครัวเรือนเพื่อเป็นการเพิ่มพูนเงินให้มากขึ้น โดยวัตถุประสงค์สำคัญของการออม เพื่อสร้างความอุ่นใจให้กับตนเอง และครัวเรือนในยามปกติ หรือในยามที่เกิดวิกฤตต่างๆ ผู้ให้ข้อมูลสามารถที่จะนำเงินในส่วนที่เก็บออมไว้นี้มาใช้ประโยชน์ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลานหรือสังคมภายนอก

ตอนที่ 4 กระบวนการและพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมนำไปสู่การเห็นคุณค่าของการออม

จากประสบการณ์ความผิดพลาดเมื่อครั้งในอดีตที่ดำเนินชีวิตในแบบบริโภคนิยม เน้นที่การพึ่งพาบุคคลอื่นมากกว่าที่จะพึ่งพาตนเอง ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลต้องประสบกับปัญหาภาวะหนี้สินมากมาย ซึ่งยากแก่การที่จะแก้ไขได้ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลต้องทนทุกข์ลำบากกับการผ่อนหนี้สินที่เคยสร้างไว้ เงินที่ได้มาจากการทำไร่ หรือการรับจ้าง ต้องหมดไปกับการจ่ายชำระหนี้สินคืนให้กับนายทุน ทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่มีเงินที่จะนำมาหมุนเวียนลงทุนในการประกอบอาชีพต่อไปได้ การเข้ามาให้คำแนะนำเรื่องการออมและการทำการเกษตรแบบพอเพียงของศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทราย เป็นเสมือนแสงสว่างที่จุดประกายให้ผู้ให้ข้อมูลที่ต้องทนทุกข์กับปัญหาหนี้สิน ได้พบหนทางออกที่ชัดเจน จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงเรื่องของการออมเป็นสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

...ครอบครัวเราเป็นหนี้เป็นสินอยู่ใช่ไหม หนี้สินเราเยอะเลยเราก็ต้องพยายามเก็บออมเพื่อที่จะปลดหนี้ ปลดสิน แล้วเราก็ไปเป็นเกษตรกรกับห้วยทราย เขาก็แนะนำเราให้หันมาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของพ่อหลวงหันมาใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมันดี... (ชาย เมืองเพชร, (นามสมมุติ) อายุ 64 ปี)

2. ความรู้สึกที่ดีต่อแนวคิดการออมทรัพย์

จากการได้รับแนวคิด คำแนะนำ และการมีตัวอย่างที่ดีของผู้นำชุมชน จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกที่เห็นด้วย ชื่นชอบและพร้อมที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และต้องการที่จะสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน ไว้เป็นธนาคารในการเก็บออมของชาวบ้าน โดยผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกว่าการออมเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มพูนทรัพย์สินของอีกหนึ่งช่องทาง ซึ่งถ้าหากมีการเก็บออมเงินไว้ เงินที่ออมก็จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ หากในยามที่มีปัญหา หรือในยามที่ต้องการจะใช้จ่ายเงินอย่างเร่งด่วน ก็สามารถนำเงินในส่วนที่ออมไว้มาใช้จ่ายได้ โดยที่ไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินเหมือนเมื่อครั้งในอดีตที่ผ่านมา

และด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดีต่อการออมเงิน ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นตามลำดับดังนี้

...ก็ตอนนี้เขาตั้งกลุ่มกันขึ้นมา เราคิดว่าถ้าเราออมไว้ เราก็มีส่วนดีมันไม่เสียหายอะไร ก็ถ้าเก็บออมเงินไว้บ้างมันก็อุ่นใจ เมื่อก่อนนี้เราไม่เคยคิดจะออมกันเลย คือว่าไม่มีกลุ่มใช้ไหม พอได้มาเราก็ใช้หมด ไม่มีเงินก็ไปกู้... (แมน บ้านเขื่อน, (นามสมมุติ) อายุ 58 ปี)

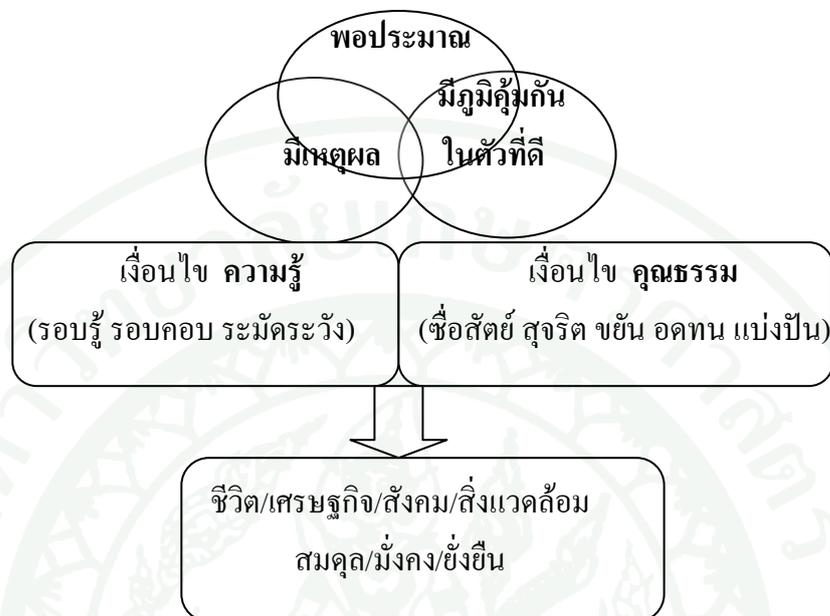
...การออมก็ดี อย่างออมทรัพย์นี่จะช่วยเราในยามขาดสน ยามเดือดร้อน แก้ขาดสนได้ แล้วมันก็ทำให้เราอุ่นใจ เพราะเรามีเงินเก็บเป็นเงินก้อนนะ เอาไว้ยามเราเจ็บป่วย ยามเราแก่ไปทำงานไม่ไหว เพื่อลูกไม่มีเงินให้ เราก็สามารถนำเงินตรงนี้มาใช้จ่ายได้... (เชื่อน ใจมัน, (นามสมมุติ) อายุ 60 ปี)

จากการปรับเปลี่ยนแนวคิดที่ผ่านมา ส่งผลทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และวิธีการในการดำเนินชีวิตจากเดิมในอดีตที่เคยใช้จ่ายอย่างไม่มีเหตุผล มาเป็นการดำเนินชีวิตแบบรู้จัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยผู้ให้ข้อมูลจะมีการออมกับทางกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองเขื่อนในทุกๆเดือน มีการจัดสรรและมีการวางแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนตนเองให้เหมาะสมกับรายได้ที่ได้รับมาในแต่ละครั้ง มีการใช้จ่ายอย่างพอเพียง พอเหมาะ พอดี และมีเหตุผลในการซื้อ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการซื้อมากที่สุด เน้นถึงความประหยัด ความพอเพียง พอมี พอกิน และอยู่ด้วยการพึ่งตนเองให้มากที่สุด โดยไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอกแต่อย่างใด

3. พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประสบการณ์ต่างๆสอนให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความเข้มแข็งมากขึ้น ส่งผลทำให้ผู้ให้ข้อมูลต้องมีความระมัดระวังตัวในเรื่องของการใช้จ่ายเงินเป็นอย่างมาก จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิด มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการใช้ชีวิตและพฤติกรรมของตนเองใหม่ตามแนวทางสายกลาง (ดังภาพ 1 เดิม)

ทางสายกลาง

ด้านความมีเหตุผล

ในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังขำแย่อยู่ในปัจจุบัน ส่งผลทำให้การใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น จะต้องมีการวางแผนอย่างมีเหตุผล นั่นคือ การที่บุคคล และครัวเรือนได้มีการวางแผนการอุปโภค บริโภค หรือการกระทำต่างๆ เพื่อให้ตนเอง และครัวเรือนได้รับประโยชน์ หรือความพึงพอใจมากที่สุด ภายใต้ความสามารถในการหารายได้ที่ตนเองมีอยู่ ซึ่งเป็นการตัดสินใจในเรื่องของการใช้จ่ายอย่างไม่ประมาท มีความระมัดระวัง โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้มีการกระทำที่แสดงออกอย่างมีเหตุผลในด้านการวางแผน 2 ด้าน ดังนี้

1) มีการวางแผนในการใช้จ่ายล่วงหน้า กล่าวคือ เมื่อได้รับเงินรายได้จากการทำการเกษตรมาแล้ว จะมีการวางแผนแบ่งเงินรายได้นั้นออกเป็น 3 ส่วน โดยในส่วนแรก 50 % ของรายได้ทั้งหมด จะแบ่งไว้ใช้สำหรับการลงทุนต่อในด้านการเกษตร ทั้งค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าไถที่เตรียมดิน ค่าแรงคนงาน และอื่นๆ เป็นต้น ส่วนที่สอง 30 % ของรายได้ จะแบ่งไว้สำหรับใช้จ่ายในครัวเรือน ทั้งค่าอุปโภค-บริโภค และค่าสาธารณูปโภค ในส่วนสุดท้ายคือ ส่วนที่สาม 20 % ของรายได้ที่เหลือจากรายได้ทั้งหมด จะนำมาไว้สำหรับเก็บออม โดยจะมีการจัดสรรเงินออมให้อยู่ในรูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปแบบของสินทรัพย์ และเงินออม เช่น ผู้ให้ข้อมูลได้รับเงินจากการขาย

แดงความจำนวน 1,000 บาท ผู้ให้ข้อมูลจะมีการแบ่งเงินไว้สำหรับลงทุนต่อยอดทางการเกษตร จำนวน 500 บาท แบ่งไว้ใช้จ่ายในครัวเรือนจำนวน 300 บาท และที่เหลือ 200 บาท จะนำไปสะสมไว้เป็นเงินสำหรับเก็บออม โดยอาจเก็บในรูปของเงินสด หรือเงินฝากก็เป็นได้ ซึ่งในการใช้จ่ายแต่ละครั้งจะต้องคำนึงถึงผลในการใช้เป็นสำคัญ กล่าวคือ มีการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมกับกรอบของรายได้ที่มีอยู่ โดยจะต้องมีการคิด และการตัดสินใจอย่างไม่ประมาท มีความรอบคอบ รวมถึงมีการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และครอบครัว ไม่ให้เกิดความอยาก หรือความหลงใหลไปกับสิ่งยั่วยุจากภายนอก ตัวอย่างเช่น การซื้อของใช้ภายในครัวเรือน สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน โดยผู้ให้ข้อมูลจะทำการซื้อในปริมาณมาก เพื่อให้ได้ราคาซื้อที่ต่ำกว่าปกติ และในการซื้อสินค้าแต่ละครั้ง จะมีการรวมกลุ่มกันไปซื้อกับเพื่อนบ้านหลายๆคน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้น้อยลง และในส่วนของค่าไฟ ในปี 2553 รัฐบาลได้มีมาตรการในการช่วยเหลือประชาชน โดยการให้ประชาชนใช้ไฟฟ้าฟรีในจำนวนไม่เกิน 90 หน่วย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลจะทำการประหยัดค่าไฟฟ้า โดยการใช้ไฟฟ้าในส่วนที่จำเป็นเท่านั้น ส่วนไหนที่ไม่มีความจำเป็นต้องใช้จะปิดไว้ เพื่อไม่ให้ค่าไฟเกินจำนวนหน่วยที่รัฐบาลช่วยเหลือ และในส่วนของค่าน้ำ ผู้ให้ข้อมูลจะทำการรอน้ำฝนไว้ใช้เพื่อสำหรับอุปโภคบริโภค แทนการใช้น้ำประปา เพราะการใช้น้ำประปาจะเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายของครัวเรือนให้สูงขึ้น ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นตามลำดับดังนี้

...ได้เงินมาเราต้องมีการแบ่งเป็นส่วนๆไว้เลย ค่าอะไรบ้าง มันจะได้เป็นระเบียบ ไม่ใช่เอาเงินที่มีมาใช้ไม่มีแบ่งเงิน เงินหมดแน่นอน ไม่เหลือถึงสิ้นเดือน... (แมน บ้านเขื่อน, (นามสมมุติ) อายุ 58 ปี)

...มันไม่ใช่คิดวางแผนนะ แต่มันเป็นนิสัยป่า ป่าจะใช้เท่าที่จำเป็น อะไรที่มี อะไรที่ทำได้ก็ทำ อย่าไปซื้อ เก้ามากเราก็เอาของเราเองวันๆหนึ่ง ป่าจะแบ่งเก็บไว้เลยนะส่วนหนึ่งและส่วนหนึ่งก็แบ่งอีกว่าจะต้องใช้จ่ายอะไรต่อวัน ป่าจะรู้ของป่าเอง มันทำมานาน มันก็ชิน... (สว ย รวยยิ่ง, (นามสมมุติ) อายุ 54 ปี)

...มีนะ ถ้าใครวางแผนครัวเรือนอ่า มันก็ดี การใช้จ่ายต้องวางแผนรายได้ให้เหมาะสมกับรายรับ รายจ่ายของเราให้มันสมดุลกัน ไม่ใช่เราได้วันละ 1,000 ก็ใช้วันละ 2,000 อย่างนี้มันไม่พอเพียง มันอยู่ไม่ได้ มันฟุ่มเฟือย ไม่มีเหตุผล... (เชื่อน ใจมัน, (นามสมมุติ) อายุ 60 ปี)

...ค่าใช้จ่ายเนี่ย เราก็ต้องใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น แล้วเลือกสิ่งของที่มีประโยชน์มากกว่าที่จะเลือกสิ่งของที่มีมันสวยงาม ต้องเปรียบเทียบกับว่าสินค้าร้านไหนมันดีที่สุด... (บอย รักไทย, (นามสมมุติ) อายุ 37 ปี)

2) มีการวางแผนการฝึกฝนให้บุตรหลานรู้จักประหยัด และเก็บออม กล่าวคือ มีการกำหนดค่านิยม เพื่อเป็นการปลูกฝังตนเอง และบุตรหลาน ให้มีการใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ และรู้จักถึงการเก็บออมเงินไว้เพื่ออนาคต โดยจะต้องไม่ไปกู้หนี้ ยืมสินจากภายนอกมา และจะต้องรู้จักคำว่า ทำกิน โดยมีการประกอบอาชีพสุจริต และจะต้องเห็นถึงคุณค่า และประโยชน์ของเงินเป็นสำคัญ โดยสอนให้เด็กมีเหตุผลในการใช้จ่าย ไม่ฟุ่มเฟือยกินอยู่อย่างประหยัด พอเพียง และจะต้องมีเงินเหลือไว้เพื่อสำหรับเก็บออมในทุกๆวัน โดยในการสอนเด็กนั้น ได้มีการสอนถึงการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อให้บุตรหลานของตน ได้รู้ถึงการใช้จ่ายของตนเองในแต่ละวัน ซึ่งจะส่งผลทำให้ในอนาคต เด็กๆเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยควมมีเหตุผล และความพอประมาณ ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

...เราสอนเค้า ชักจูงเค้า ตั้งแต่เด็ก มันก็จะซึมซับเข้าไป มันก็จะกลายเป็นนิสัยติดตัวเค้า มันก็จะดี บอกเค้าเพื่อนกับเราอาจต่างกัน เพื่อนเอาเงินไปวันละ 100 เราเอาเงินไปวันละ 70 เราไม่สามารถที่จะกินเยอะๆแบบเพื่อนได้ เราต้องกิน เท่าที่เรามีนะ ไม่ต้องไปขอใคร จะกินซื้ออะไร กินให้อิ่ม จะได้ไม่ได้กินของกินเล่น แล้วเงินที่เหลือในแต่ละวัน เอามาหยอดกระปุกไว้แล้วเขียนบันทึก การใช้จ่ายเงินส่วนตัว มันเป็นเรื่องดี... (เพชร ลุ่มน้ำ, (นามสมมุติ) อายุ 57 ปี)

ด้านความพอประมาณ

ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่กำลังตกต่ำ ผู้คนส่วนมากต้องรัดเข็มขัด เพื่อเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ รวมทั้งผู้ให้ข้อมูล จะต้องมีการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด และพอเพียง กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลจะมีความพอประมาณในเรื่องการใช้จ่าย ซึ่งเป็นการควบคุมตนเองในด้านการอุปโภค-บริโภค ให้ตั้งอยู่บนฐานของความเรียบง่าย พอเพียง พอดี กับรายได้ที่เรามี โดยไม่มีการซื้อ หรือการเสพลินค้าที่มีความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย หรือสินค้าที่มีประโยชน์ ซึ่งในการซื้อสินค้าแต่ละครั้งจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับเป็นสำคัญ หากสินค้าใดที่ไม่มีความจำเป็นต้องบริโภค ก็

ไม่มีการแสวงหาสินค้าชนิดนั้น ยกตัวอย่างเช่น ในเรื่องของสินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ผู้ให้ข้อมูลจะทำการปลูกพืชผักผลไม้ไว้บริโภคในครัวเรือนของตนเอง เพื่อเป็นการลดรายจ่ายภายในครัวเรือน และจะรับประทานเฉพาะสิ่งที่ตนเองปลูก โดยไม่ไปแสวงหาสินค้าชนิดอื่นที่ไม่มีในบ้าน หรือไม่มีในพื้นที่มารับประทาน ซึ่งหากพืชผักผลไม้ที่ปลูกเหลือจากการบริโภคแล้ว ก็จะนำมาขาย เพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้แก่ครัวเรือนอีกทาง และในส่วนของสินค้าที่ไม่สามารถผลิต หรือปลูกได้นั้น จะมีการทำการซื้อในปริมาณที่พอเหมาะพอดีกับความต้องการของสมาชิกในครัวเรือนแต่ละวัน หรือแต่ละอาทิตย์ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้สินค้าที่ซื้อมาแล้วจืดจางไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีก โดยผู้ให้ข้อมูลจะไม่มีการซื้อสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างเด็ดขาด และจะมีการควบคุมตนเอง โดยไม่ก่อให้เกิดความอยาก ความหลงไปกับสินค้าฟุ่มเฟือยเหล่านั้น จะต้องมีการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ พออยู่ พอกินให้เหมาะสมกับรายได้ที่มี อาทิเช่น ถ้ามีรายได้จากการขายผักจำนวน 10,000 บาทต่อเดือน ก็ใช้จ่ายแค่เพียง 10,000 บาท หรือน้อยกว่านั้น โดยจะไม่มีการใช้จ่ายมากกว่าจำนวนรายได้ที่มีอยู่ เพื่อไม่ก่อให้เกิดหนี้สิน ซึ่งจะเป็นภาระที่สำคัญตามมาภายหลัง และจะต้องมีการเก็บออมเงินเป็นสำคัญ เพื่อเป็นการสร้างเงินทุนในอนาคตให้แก่ตนเอง และครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นตามลำดับดังนี้

...พอประมาณกับตัวเอง ใช้พอประมาณ ใช้เท่าที่จำเป็น "ไม่จำเป็นก็ไม่ใช้" (สวย รวยยิ่ง... (นามสมมุติ) อายุ 54 ปี)

...สมมุติการกิน กินพอประมาณ เวลาเราอยากเราไม่ต้องกิน กินเวลาเราหิว เพราะว่าความอยาก อยาก ร้อยแปด อยากรอบตัว ออกไปไหนข้างนอกบ้านเห็นอะไรก็อยากหมดหิวหมด แต่ที่สำคัญเราต้องกำกับตัวเองให้ได้ว่า อยากไปอยาก ไปหลง กับสิ่งเหล่านั้น เราต้องคิดว่าเราจะไม่หลงเราจะกินตอนอยากเรากินตอนหิว พอเราอิ่มเราก็จะหายหิว...(ชาย เมืองเพชร, (นามสมมุติ) อายุ 64 ปี)

...ทำแบบพอกิน พอใช้นะซื้อไม่มาก สมมติซื้อหมูมา ปากก็จะคิดว่าทำแก้วนึ่ง พุงนี้ แล้วก็ซื้อไม่มาก แล้วก็ใส่หมูไม่เยอะนะ ใส่ไข่ ใส่ผักให้มันเยอะไว้เพราะเรามีของเราไม่ต้องไปซื้อ... (อิน อิ่มเจริญ, (นามสมมุติ) อายุ 57 ปี)

...ใช้ของอะไรมันต้องคุ้มค่ามากที่สุด กับข้าว อันไหนที่มันจะเสีย เราต้องรีบกิน อันไหนที่มันยังไม่เสีย เราก็ไม่ต้องไปกินส่วนของใช้น้ำยาล้างจาน บ้านจะซื้อ ธ.ก.ส. เพราะถูกกว่า เราไปซื้อตลาดมันแพง แล้วถุงมันใหญ่ดี แล้วป้าก็เอามาใส่ขวดผสมน้ำลงไปด้วยจะได้ใช้ได้นานๆ ผงซักฟอก สบู่ ยาสระผม ป้าจะไปซื้อกับเพื่อนๆ ด้วยกัน แบ่งกันใช้ จะได้ประหยัดถ้าซื้อมาก...สวย รวยยิ่ง, (นามสมมุติ)อายุ 54 ปี)

...ผมไม่มีเหตุผล แต่ผมทำของผมมาพันนั้น คือทำมาตั้งแต่แรกเลย ทำมาอย่างนั้น มันก็ไม่มีเหตุผลหรอก แต่รู้ยู่ที่เราใช้ฟุ่มเฟือย เราก็ต้องลำบากข้างหน้าแน่ๆ มันมีเงินคลังนอก คลังใน เข้าใจไหม เขาบอกว่าถ้าใช้เงินหมดคลังในมันจะเจ๊งเลย คือเราต้องเอาคลังในเก็บไว้แล้วใช้คลังนอกถ้าฝากก็คือฝากไว้เลย ถ้าจะใช้ต้องมีเหตุผลว่าจะทำอะไร ถ้าฟุ่มเฟือยไม่เอา...(มัน ในธรรม, (นามสมมุติ)อายุ 60 ปี)

ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การที่จะดูแลให้คนในครัวเรือนมีชีวิตที่อยู่ดีมีความสุข มีความยั่งยืน มั่นคง และมีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพได้นั้น จำเป็นจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับครัวเรือนของตนเอง ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ครัวเรือน นั้นคือ การเก็บออม โดยในปัจจุบันได้มีแหล่งสถาบันทางการเงินจัดตั้งขึ้นมาหลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นธนาคาร กลุ่มออมทรัพย์ หรือบริษัทประกันภัยต่างๆ ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้คนเลือกที่จะออมกันมากขึ้น เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูล ที่ต้องการออมกับสถาบันทางการเงินหลายๆแห่ง เพราะต้องการที่จะเก็บเงินไว้หลายๆที่ หรือต้องการที่จะทำการกู้ยืมเงินกับสถาบันต่างๆเหล่านั้นมาเพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้มีการแบ่งรูปแบบการเก็บออมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) การเก็บออมในรูปแบบของสังหาริมทรัพย์ คือ การเก็บออมในรูปแบบของที่ดิน หรือทองคำ ซึ่งเหตุผลที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการออมในรูปแบบนี้ เพราะว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าการซื้อที่ดิน หรือทองคำ มาเก็บสะสมไว้นั้น เมื่อเวลาผ่านไปเรื่อยๆ ราคาของที่ดิน หรือทองคำ จะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งถ้าหากนำที่ดิน หรือทองคำไปขายต่อ ก็จะสามารถขายได้ในราคาสูงขึ้นไปกว่าเดิมผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

...ลุงออมเงินกับออมที่ดินเยอะ เพราะที่ดินไม่มีราคาลดลง มีแต่จะเพิ่มขึ้นสูงขึ้นเรื่อยๆ และมันก็นำมาใช้กับการทำไร่ของเราได้ด้วย... (แมน บ้านเขื่อน, (นามสมมุติ) อายุ 58 ปี)

2) การเก็บออมในรูปแบบสินทรัพย์ หรือในรูปของเงินสดที่เก็บไว้กับตนเอง เพื่อนำมาใช้จ่ายสำหรับในกรณีที่เกิดสถานะฉุกเฉินต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ได้ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

...เราออมกับกลุ่มแต่เราต้องมีเงินออมเป็นเงินติดตัวเราด้วยนะ พอเกิดเหตุอะไรเราจะไม่มีเงินสำรองไว้ ไม่ใช่ฝากไว้ที่อื่นกว่าจะไปเบิกไปถอนมันจะไม่ทันการณ์เอา...(สว ยวยิง, (นามสมมุติ) อายุ 54 ปี)

3) การเก็บออมในรูปแบบอื่นๆ เช่น การฝากเงินกับธนาคาร กลุ่มออมทรัพย์ การทำประกันชีวิต การทำฌาปนกิจหมู่บ้าน หรือการลงทุนในกองทุนรวมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งในกรณีของการเก็บออมในรูปแบบอื่น ๆ นั้น จะมีผลประโยชน์จากการได้รับดอกเบี้ย หรือเงินปันผล ที่ทางธนาคาร หรือทางกลุ่มออมทรัพย์ ได้มีการปันผลกำไรให้ในทุกๆปี ซึ่งจะส่งผลทำให้เงินออมเพิ่มขึ้น ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

...ฉันออมหลายที่ ออมกับกลุ่มออมทรัพย์กับธนาคารยูเนี่ยน ทำประกันชีวิต ทำไว้ สมมุติอายุรามา เราจะมีตัวนั้นมาช่วย แล้วก็ทำฌาปนกิจหมู่บ้าน บ้านละ 50 บาทคุ้มครองคนในครอบครัวทั้งหมด... (ส่ง สมบูรณ์, (นามสมมุติ) อายุ 46 ปี)

ตัวอย่างการเก็บออมเช่น ในเดือนนี้หากเกษตรกรได้รับเงินจากการทำการเกษตรมาจำนวน 10,000 บาท จะต้องมีการจัดสรรรายได้ให้พอดีกับรายจ่าย หรือจัดสรรให้รายจ่ายน้อยกว่ารายได้ โดยจะต้องมีเงินเหลือไว้เพื่อสำหรับเก็บออมในทุกๆเดือน เพื่อในกรณีเกิดสถานะฉุกเฉิน หรือเดือดร้อน จะได้นำเงินที่เก็บออมไว้ มาใช้จ่ายได้ โดยไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินจากภายนอกมาเป็นภาระในอนาคต ซึ่งในการเก็บออมเงินนั้น จะเป็นการช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากความพลั้งผลในการใช้จ่ายเงิน และในการเก็บออมจะเป็นเสมือนเกราะป้องกัน และบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์ที่ย่ำแย่ในปัจจุบันให้อยู่รอดปลอดภัยได้ โดยไม่ต้องไปพึ่งพาภายนอก ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นตามลำดับดังนี้

...ออมซะ เราต้องเตือนใจตัวเองอยู่ตลอดเวลา แล้วก็คิดอยู่เสมอว่า ไม่อยากเว้า ไม่หลงเว้า เราจะสร้างภูมิคุ้มกันของตัวเอง เราจะสร้างภูมิคุ้มกันให้ครอบครัว ให้พ่อแม่ จำคำนี้ไว้... (ชาย เมืองเพชร, (นามสมมุติ) อายุ 64 ปี)

...กันตัวเองหรือเปล่านะ กันไม่ให้ล้ม คือเป็นวินัยให้ตนเองในการดูแลใช้จ่ายของเรา ต่างๆ กันเงินไว้เก็บ กันเงินไว้ใช้ เพื่อเป็นหลักประกันในชีวิต เพื่อวันไหนเราล้ม เราไม่สามารถที่จะทำอะไรต่ออะไรได้ เราก็มียังเงินไว้ให้มันอยู่ได้ด้วยตัวเอง... (หญิง หัวบ้าน, (นามสมมุติ) อายุ 39 ปี)

ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีวิธีการเก็บออมเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีโดยการ พึ่งตนเอง และสร้างความสามัคคีในครัวเรือน รวมถึงมีการเสริมสร้างให้มีการผลิตภายในครัวเรือน เพราะในสังคมปัจจุบัน ความผันผวนทางเศรษฐกิจได้ก่อตัวสูงขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัว เพื่อพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งในระยะใกล้ และระยะไกล เช่น ถ้ามีเงินทุนจำนวน 10,000 บาท หากจะนำไปลงทุนทำการเกษตร ควรลงทุนเพียงครึ่งหนึ่งของเงินทุนทั้งหมดเท่านั้น แล้วนำส่วนที่เหลือจากเงินทุนทั้งหมดมาเก็บออมไว้ใช้สำหรับเหตุฉุกเฉินต่างๆ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

...สมมุติว่ามีเงิน 10,000 ลงทุนแค่ 5,000 บาท แล้วเหลือ 5,000 บาท เก็บไว้เลย เอาไว้เพื่ออุทกภัย น้ำท่วม ฝนแล้ง เรายังเหลืออีก 5,000 บาทมาทำต่อได้ เราไม่จำเป็นต้องทุ่มหมดเลย... (ชาย เมืองเพชร, (นามสมมุติ) อายุ 64 ปี)

สำหรับการหารายได้เสริมเพื่อเก็บออม ผู้ให้ข้อมูลมีมุมมองในการที่จะหารายได้อื่นๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากรายได้หลักที่กระทำอยู่ กล่าวคือ มีการทำอาชีพเสริมอื่นๆ นอกเหนือจากการทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว อาทิเช่น อาชีพรับจ้างทั่วไป การนำผักหรือผลไม้ที่ปลูกมาแปรรูปเป็นผลผลิตเพื่อส่งออกเป็นสินค้าเล็กๆน้อยๆ หรือการเปิดร้านค้าขายของขนาดย่อม เป็นต้น ซึ่งเมื่อได้รับรายได้เสริมมาแล้ว ผู้ให้ข้อมูลและครัวเรือนก็จะทำการเก็บออม เพื่อเป็นทุนสำหรับใช้จ่ายในอนาคตต่อไป ผู้ให้ข้อมูลหลักบุคคลหนึ่ง ซึ่งภรรยามีการหารายได้เสริมเพื่อเก็บออมช่วยครัวเรือนได้กล่าวว่า

...ป่าค้ำมีอาชีพเสริมคือไปขายของที่ตลาดได้เงินมาก็เอามาเก็บไว้ ออมหรือใช้จ่ายได้ มันก็ดีไปอีกอย่าง ของที่เราเก็บมาขายไม่ได้มันจะได้เป็นประโยชน์... (เกิด เป็นชาย, (นามสมมุติ) อายุ 40 ปี)

นอกจากนั้นแล้วผู้ให้ข้อมูลบางรายมีแนวคิดที่จะแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่เน่าเสียได้ง่าย ขายได้ราคาต่ำ โดยเพิ่มมูลค่าของสินค้าในการแปรรูปให้เห็นเห็นว่า

...ผมอยากเอาผลผลิตมาแปรรูปนะเพราะบางครั้งมันขายไม่ได้ราคา แต่เรามีความรู้ไม่มากจะทำก็ทำเฉพาะอะไรที่มันง่ายๆ เช่น กล้วยตาก กล้วยทอด อยากทำได้เยอะๆ เหมือนเป็นรายได้เสริมไปอีกทาง ไม่งั้นบางครั้งผลผลิตมันจะเสียหาย... (บอย รักไทย, (นามสมมุติ) อายุ 37 ปี)

สร้างมีวินัยทางการเงินแก่ตนเอง และครัวเรือน โดยการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นการกำหนดพฤติกรรมให้แก่ตนเอง และครัวเรือน ให้รู้จักใช้จ่ายอย่างพอเพียง พอเหมาะ พอดีกับรายได้ที่เรามีอยู่ และควรมีการตรวจสอบพฤติกรรมของตนเอง และครัวเรือนอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้ใช้จ่ายเกินตัว หรือเกินความจำเป็นต้องใช้จ่าย และต้องไม่ลืมที่จะเก็บออมเงิน ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ตนเอง และครัวเรือนอีกด้วย ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นตามลำดับดังนี้

...ต้องทำบัญชีรายรับ รายจ่ายครัวเรือน บัญชีครัวเรือน จะช่วยรู้รายรับรายจ่าย สิ่งไหนที่จะสมควรบริโภคไหม สิ่งไหนที่จะทำเองได้ไหมหลายๆอย่าง มันจะลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้... (เพชร ลุ่มน้ำ, (นามสมมุติ) อายุ 57 ปี)

...บัญชีของลุงถึงค่าใช้จ่ายในบางครั้งมันเยอะกว่ารายรับแต่มันก็ทำให้เรารู้ตัวและต้องควบคุมตนเองให้เราใช้ให้มันพอดี เพื่อเราจะได้ควบคุมค่าใช้จ่ายไม่ให้มันสูงกว่ารายได้ที่มีให้มันสมดุลกัน ลุงจะได้มีเงินเหลือเก็บ... (มัน ในธรรม, (นามสมมุติ) อายุ 60 ปี)

เงื่อนไข 2 ประการ

1. เงื่อนไขความรู้

องค์ประกอบของการประพัตินทุกอย่างต้องอาศัยความรู้ ซึ่งจะต้องรู้ลึก รู้กว้าง และสามารถนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอนได้อย่างรอบคอบและระมัดระวังมากที่สุด

เมื่อมีการกล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะแนวความคิดหรือปรัชญา ในการดำรงชีวิต "ทฤษฎีใหม่" ก็มักจะได้รับการกล่าวอ้างถึงควบคู่กันเสมอในฐานะตัวอย่างหรือแนวทางในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเพราะทฤษฎีใหม่ คือ ความรู้ ความรู้ในการเลี้ยงตัวเองได้ในระดับชีวิตที่ประหยัด มีการผลิตที่พึ่งตนเองได้ด้วยวิธีง่าย ๆ ค่อยเป็นค่อยไปตามกำลัง ให้พอมีพอกินไม่อดอยาก มีการผลิต ข้าวบริโภคพอเพียงประจำปี มีการสาธิตการทำเกษตรเชิงผสมผสานจากเกษตรอำเภอชะอำกับศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทราย เพื่อให้รู้ในหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การทำไร่นาสวนผสมและการเกษตรผสมผสาน มีการปลูกพืชผักสวนครัว การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และใช้วัสดุเหลือใช้มาเป็นปัจจัยการผลิตปุ๋ย เพื่อลดค่าใช้จ่าย และบำรุงดิน เช่น การเพาะเห็ดฟางจากวัสดุเหลือใช้ในไร่นา การปลูกไม้ผลสวนหลังบ้าน และไม้ใช้สอยในครัวเรือน การปลูกพืชสมุนไพร ช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัย การเลี้ยงปลาในร่อง สวน ในนาข้าว และแหล่งน้ำ เพื่อเป็นอาหาร โปรตีนและรายได้เสริม การเลี้ยงไก่พื้นเมือง และไก่ไข่ ประมาณ 10-15 ตัว ต่อครัวเรือน เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน โดยใช้เศษอาหาร รำ และปลายข้าว จากผลผลิตการทำนา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากการปลูกพืชไร่ และการทำก๊าซชีวภาพจากมูลสัตว์ ที่เลี้ยงไว้ รวมทั้งการประกอบอาชีพเสริม เช่น การจักสาน ถัก ทอ แปรรูปอาหาร เป็นต้น การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น กิจกรรมทุกอย่างจะพึ่งกันและกัน เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าว ผลผลิตจากข้าวเป็นอาหารปลา ในขณะที่ปลาจะกินแมลงศัตรูข้าว และมูลปลาเป็นปุ๋ยต้นข้าว การปลูกผักกับการเลี้ยงไก่ ไก่กินเศษพืชผัก มูลไก่เป็นปุ๋ยสำหรับผัก การใช้ทรัพยากรในไร่นา มูลสัตว์ทำเป็นปุ๋ยคอก เศษหญ้า ใบไม้ทำปุ๋ยหมัก เศษพืชผักเป็นอาหารปลา ฟางข้าว ใช้เพาะเห็ด การใช้แรงงานในครอบครัว เพื่อลดค่าใช้จ่ายและช่วยเสริมรายได้ เช่น การแปรรูป และถนอมอาหาร เช่น พริกแห้ง มะนาวดอง กล้วยตาก ไข่เค็ม กระเทียมดอง ผักดอง น้ำพริกเครื่องแกง การจักสาน หัตถกรรมสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ เช่น ดอกไม้ ไบยาง เครื่องใช้ และเครื่องจักสานจากผักตบชวา ไม้ไผ่ กล้วย

เป็นต้น เพราะฉะนั้นแล้วสิ่งที่กล่าวมาคือ เงื่อนไขขององค์ความรู้ที่จะต้องปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

2. เงื่อนไขคุณธรรม

ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในสังคม ความซื่อสัตย์ในสังคมจะต้องเก็บออมเงินทุกเดือน ความซื่อสัตย์จะประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ความอดทน ความพากเพียร คุณธรรมในการแบ่งปันกัน ในสังคม ต้องรู้จักช่วยเหลือกัน มีจิตใจเกื้อกูลและแบ่งปัน ผู้ให้ข้อมูลกระทำได้ดีดังนี้ ชุมชนแห่งนี้จึงเป็นชุมชนที่มีผู้ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จนทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงและได้รับรางวัลต่างๆ มาไว้เป็นขวัญและกำลังใจต่อไป

เมื่อคนในสังคมหรือชุมชน สร้างครอบครัวพอเพียงได้แล้ว สิ่งที่จะตามมา คือ การเกิดขึ้น ของชุมชนพอเพียง ที่สมาชิกชุมชนนั้น จะรวมกลุ่มกันทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวมมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถของตน บริหารจัดการปัจจัยต่าง ๆ ตามหลักความเป็นจริง ความสุจริตตามคุณธรรม เช่น ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล และเมื่อหลาย ๆ ชุมชนพอเพียงมารวมกลุ่มกัน แลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะกลายเป็นสังคมแห่งความพอเพียงได้ในที่สุด การสร้างชุมชน และสังคมที่พอเพียงนั้น เกิดขึ้นได้จากกิจกรรมการผลิต โดยเฉพาะในภาคการเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า ด้วยการหมุนเวียนทุน ธรรมชาติภายในพื้นที่และด้วยวิถี การทำเกษตรที่เน้นปลูกเพื่อกินเองก่อน และการทำกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและข้าวที่ปลอดสารพิษ การทำสวนสมุนไพรของชุมชน การคิดค้นสารไล่แมลงสมุนไพร การทำถ่านชีวภาพ การรวมกลุ่มขยายพันธุ์ปลา การแปรรูปผลผลิตและการทำเกษตรผสมผสาน เป็นต้น มีการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ ร่วมมือกัน ทั้งในด้านปัจจัยและอุปกรณ์การผลิต การตลาดเงินทุน การศึกษา และชีวิตความเป็นอยู่ มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความรักและเอื้ออาทรต่อกัน เช่น กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การนมัสการพระให้มาช่วยสอนจริยธรรมและศีลธรรมในโรงเรียนชุมชน การรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน การจัดตั้งร้านค้าชุมชน การจัดทำแผนแม่บทชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ การร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรวมกลุ่มทำขนมของแม่บ้าน หรือรวมกลุ่มเพื่อปลูกพืชผักสวนครัว บนพื้นฐานของการปลูกฝังสมาชิกในชุมชนให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน มากกว่าคำนึงถึง

ตัวเงินหรือ วัตถุ มีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันให้ผู้อื่น ซึ่งจะทำได้เพื่อน และเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดีที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัวและสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ

สรุปพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การที่ผู้ให้ข้อมูลได้มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน มีการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด และมีการเก็บออมเงินในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการหารายได้เสริมต่างๆ เพื่อป้องกันตนเอง และครอบครัว ให้รอดพ้นจากสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังย่ำแย่ในปัจจุบัน โดยตั้งอยู่บนฐานของความพอเพียง ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของ ความรู้ และคุณธรรม

ข้อวิจารณ์

จากวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านหนองเขื่อน หมู่ที่ 4 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์” สามารถวิจารณ์ผลได้ดังนี้

1) จากสาเหตุที่ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลต้องการเก็บออมเงิน เพื่อต้องการที่จะเพิ่มพูนเงินให้มากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อสร้างความอุ่นใจให้กับตนเอง และครัวเรือน ในยามปกติหรือในยามที่เกิดวิกฤตต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ออมเพื่อไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ที่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันมาก่อน (วิไลลักษณ์และวลัยภรณ์, 2531:26-27) โดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลานหรือสังคมภายนอก ผู้ออมบางส่วนต้องการเก็บออมไว้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับที่ (วิไลลักษณ์และวลัยภรณ์, 2531:26-27) กล่าวว่า ผู้มีอาชีพที่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์บางอย่างในการประกอบอาชีพ เช่น ชาวไร่ ชาวนา มักจะพยายามทำการเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้ซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นแก่อาชีพดังกล่าว เพราะอุปกรณ์เหล่านั้น จะทำให้การประกอบอาชีพของตนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการออม ก็เพื่อต้องการได้รับเงินปันผล หรือดอกเบี้ยไว้ใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น เก็บออมเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในการสมรส เพื่อท่องเที่ยว เพื่อทำบุญ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดการออมทั้งสิ้น

2) ประสพการณ์ในอดีตที่ชาวบ้านไม่เคยเก็บออม ก่อให้เกิดความทุกข์มากมาย จากปัญหาหนี้สิน จนชาวบ้านเกิดความตระหนัก และต้องการหาวิธีการที่จะหลุดพ้นจากปัญหาดังกล่าว ซึ่ง

สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่าง ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อสิ่งๆนั้น ไปในทางไม่ดีด้วย (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2523: 64-65) และการเข้ามาให้ความรู้ และให้คำแนะนำถึงเรื่องของการออม เพื่อที่จะจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไว้เป็นธนาคารในการออมเงินประจำหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านเล็งเห็นถึงประโยชน์ และความสำคัญของการเก็บออม จนเกิดความรู้สึกในเชิงบวกที่เห็นด้วย และพร้อมที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีความต้องการที่จะสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า บุคคลแสดงออก มีความรู้สึก หรือ อารมณ์ จากสภาพจิตใจได้ตอบ ในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือ เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง (จารุวรรณ กันตนิษฐ์, 2531: 16) จึงไม่น่าแปลกใจว่าชาวบ้านจึงมีพฤติกรรมการออมในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนมากขึ้นกว่าในอดีต และเห็นถึงความสำคัญของการออม เพราะการออมช่วยนำสิ่งดีๆ และเป็นประโยชน์ เข้ามาสู่ตนเองและครัวเรือน

3) ผู้นำในชุมชนมีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีระบบการทำงานที่ดี มีความซื่อสัตย์ ประชาชนในพื้นที่จึงเกิดความไว้วางใจ เกิดเครือข่ายในชุมชนขึ้นในการรวบรวมพลังในการแก้ปัญหาของชุมชน ด้วยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้น ทำให้ชุมชน ก้าวหน้า ส่งผลต่อความเชื่อมั่น และเกิดความมั่นใจในกระบวนการทำงาน ประชาชนในพื้นที่จึงพร้อมใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน ซึ่งสอดคล้องกับ วาภูมิ ชินวินิจกุล (2549) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนไม้เรียงใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างง่าย โดยใช้ภาวะผู้นำและกระบวนการกลุ่ม กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของชุมชนเป็นการให้โอกาสให้คนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการยกระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์สาเหตุปัญหา ค้นหา และตัดสินใจกำหนดแผนในการแก้ไขปัญหาที่สามารถดำเนินการได้จริงโดยการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนมุ่งเน้นการแก้ปัญหาด้วยการพึ่งตนเอง ผู้นำชุมชนใช้กระบวนการขับเคลื่อนที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่มีความหลากหลาย และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทุกระบบต้องสอดประสานกัน การทำให้ยั่งยืนด้วยกระบวนการติดตามประเมินผลเป็นระยะ แล้วย่นามาหาข้อสรุปเพื่อนำไปดำเนินการต่อ เพื่อนำไปดำเนินการต่อไปหรือปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับเป้าหมาย ที่ตั้งไว้

4) พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความเหตุผล ผู้ออมมีการใช้จ่ายอยู่บนความพอเหมาะ พอดี ในการอุปโภค บริโภค โดยตั้งอยู่บนฐาน

ของความเรียบง่ายตามฐานะของตนเอง โดยมีการแบ่งเงินรายได้ออกเป็นส่วนตัวตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ ซึ่งในการซื้อแต่ละครั้งจะคำนึงถึงสินค้าที่มีความคุ้มค่า และประโยชน์ที่จะได้รับสูงสุดสูงสุด โดยไม่หลงไปกับคำนิยมที่ฟุ้งเฟ้อตามกระแสการบริโภคนิยม มีการควบคุมพฤติกรรมของตนเองไม่ให้ทำอะไรตามความอยาก หรือความต้องการจนเกินไป รู้จักการบริโภคภายในกรอบของรายได้ และไม่ทำให้เกิดหนี้สิน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า จะต้องคิดเหตุการณ์ไว้ล่วงหน้าและต้องคอยควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่ทำอะไรตามความอยากหรือความต้องการ ต้องคิด และทำอะไรมีเหตุผล (ชนัธมา ศิวโมกษธรรม, 2551: 32-34) และสอดคล้องกับวิธีการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าในเจ็ดวิธีมีเงินเก็บออม วิธีการจัดสรรได้ และในส่วนของฉลาดซื้อ คือ การเลือกซื้อสินค้าที่คุ้มค่าคุ้มประโยชน์ (อุดมพร อมรธรรม, 2549: 63-69)

ในส่วนของครัวเรือน มีการฝึกให้บุตรหลานรู้จักประหยัด และเก็บออม เพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยม โดยจะต้องมีเงินเหลือไว้สำหรับออมเงินในทุกๆวัน และได้มีการสอนถึง การทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ซึ่งสอดคล้องกับที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (ม.ป.ป: 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การทำบัญชีเป็นกิจกรรมเรียนรู้อย่างหนึ่ง การทำบัญชี จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การศึกษา การฝึกตนเอง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติพัฒนาความรู้ ความคิด และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ก่อความเจริญในกายภาคหน้า

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเลือกที่จะออมกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองเขื่อน เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่า การออมกับทางกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองเขื่อน มีความสะดวกในเรื่องของการเดินทาง และการได้รับผลตอบแทนที่มากกว่าการไปฝากเงินกับธนาคารต่างๆ จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกที่จะทำการออมกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองเขื่อน และสำหรับการออมที่ไม่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินนั้น ผู้ให้ข้อมูลจะทำการออมในรูปแบบของอสังหาริมทรัพย์ นั่นคือ การสะสมที่ดิน และทองคำ ซึ่งผู้ให้ข้อมูล มีความคิดเห็นว่า การออมดังกล่าว เป็นการเพิ่มทุนทรัพย์ในอีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งหากเวลาผ่านไปอสังหาริมทรัพย์ที่สะสมไว้ก็จะมีราคาที่สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลลักษณ์ และวลัยภรณ์ (2531: 28) ที่กล่าวว่า รูปแบบของการออมจะมีหลายประเภท คือ การออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวร หรือเก็บออมไว้ในรูปทรัพย์สินที่แท้จริง เป็นการออมโดยการนำรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภคไปใช้จ่ายโดยการซื้อทรัพย์สินถาวร มาถือไว้จริง เช่น ที่ดิน และการออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงินเช่น เงินฝากประเภทต่างๆ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยสรุปประเด็นในการศึกษาได้ดังนี้

1. สรุปผลจากการวิจัย
2. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

จากการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา บ้านหนองเขื่อน หมู่ที่ 4 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี” มีข้อสรุปจากการศึกษาดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองเขื่อน

ปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ศูนย์การศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริช่วยเหลือที่ ต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต และการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทำให้ชาวบ้านเห็นถึงคุณค่า และประโยชน์ เกิดความคิดที่จะจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน เพื่อเป็นธนาคารประจำหมู่บ้าน โดยที่ชาวบ้านมีการดำเนินงานจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เพื่อกำหนดรูปแบบ การเข้าสมัครเป็นสมาชิก คือสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์จะต้องอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลไร่ใหม่พัฒนาเท่านั้น โดยต้องนำหลักฐานทางราชการมาแสดงในวันสมัครด้วย ได้แก่ สำเนาทะเบียนบ้าน และบัตรประชาชน พร้อมเสียค่าสมาชิกจำนวน 20 บาท โดยวิธีการฝากเงินสำหรับผู้ใหญ่จะมีการฝากขั้นต่ำจำนวน 10 หุ้น หุ้นละ 10 บาท รวมเป็นเงิน 100 บาท ต่อเดือน ส่วนเด็กไม่จำกัดการออม ในกรณีนี้ สามารถเพิ่มยอดการฝากได้แล้วแต่กำลังของเด็กแต่ละคน เมื่อสมาชิกเปิดบัญชีเงินฝากตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป สามารถทำ

การกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์ได้ โดยจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อการเกษตรเท่านั้น ในจำนวนเงินไม่เกิน 5,000 บาท มีระยะเวลาการผ่อนส่ง 5 เดือน เดือนละ 1000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท และในทุกๆ 6 เดือนสมาชิกจะได้รับเงินปันผล 7% ของจำนวนเงินทั้งหมดในบัญชี ในกรณีที่สมาชิกต้องการถอนเงินออมสามารถถอนเงินออมได้ตามจำนวนเงินที่มีในบัญชี หากถอนจนหมดบัญชี จะถือว่าเป็นการปิดบัญชีไปโดยปริยาย และสมาชิกรายนั้นไม่สามารถที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อนได้อีกในภายหลัง

สาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มครัวเรือนที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกิดขึ้นได้เพราะมีภูมิหลังและสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการออมหลายประการ ดังนี้

- 1) เก็บออมเพื่อต้องการได้รับเงินปันผลหรือดอกเบี้ย เป็นการนำเงินไปฝาก เพราะต้องการเงินปันผล หรือดอกเบี้ย ซึ่งจะส่งผลทำให้เงินออมของเพิ่มสูงขึ้น โดยสามารถนำเงินดอกเบี้ย หรือเงินปันผลที่ได้รับ ไปใช้ในกิจกรรมพิเศษต่างๆของครอบครัวได้
- 2) เก็บออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วยหรือชราภาพ เป็นวิธีการที่สร้างความอุ่นใจให้กับผู้ออมและครอบครัวได้ ซึ่งในยามฉุกเฉิน เจ็บป่วย หรือชราภาพ ผู้ออมก็สามารถมั่นใจได้ว่า ยังมีเงินสำรองในส่วนนี้ที่จะช่วยเหลือพวกเขา โดยที่ไม่ต้องไปเป็นภาระของลูกหลาน หรือสังคมภายนอก
- 3) เก็บออมเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ เป็นการเก็บสะสมเงินทุนที่ได้จากการทำการเกษตรในครั้งก่อนมาเก็บออมไว้ เพื่อเป็นทุนสำหรับการประกอบอาชีพครั้งต่อไป โดยไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินจากภายนอกมาเป็นภาระของตนเอง และครอบครัว เหมือนเมื่อครั้งในอดีต
- 4) เก็บไว้เพื่อเป็นทุนการศึกษาบุตร เป็นการสร้างอนาคตให้แก่บุตรของตนเอง โดยการนำเงินมาเก็บออมไว้ เพื่อให้บุตรได้มีการศึกษาที่สูงที่สุด มีหน้าที่การงานที่ดี และมีเงินใช้เป็นคนเอง โดยไม่ต้องไปพึ่งพาสังคมภายนอก

5) เก็บออมเพื่อปลดภาระหนี้สิน ความผิดพลาดจากการทำการเกษตรในอดีต ทำให้ผู้ออมมีภาระหนี้สิน ผู้ออมจึงต้องมีการเก็บออมเงิน เพื่อมาใช้ในการปลดหนี้

เพราะฉะนั้นแล้วสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน คือ ผู้ให้ข้อมูลต้องการที่จะเก็บออมเงินไว้ให้กับตนเอง และครัวเรือน เพื่อเป็นการเพิ่มพูนเงินให้มากขึ้น โดยวัตถุประสงค์สำคัญของการออม คือ การสร้างความอุ่นใจให้กับตนเอง และครัวเรือน ในยามปกติ หรือในยามที่เกิดวิกฤตต่างๆ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถที่จะนำเงินในส่วนที่เก็บออมไว้ มาใช้ประโยชน์ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลาน หรือสังคมภายนอกชุมชน

ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน

ความผิดพลาดในอดีต ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลต้องประสบกับปัญหาภาวะหนี้สินมากมาย ซึ่งยากแก่การแก้ไข ผู้ให้ข้อมูลต้องทนทุกข์ลำบากกับการผ่อนหนี้สินที่เคยสร้างไว้ เงินที่ได้รับมาจากการทำไร่ หรือการรับจ้าง กลับต้องหมดไปกับการชำระหนี้ จนไม่มีเงินเหลือที่จะนำมาหมุนเวียนลงทุนในการประกอบอาชีพต่อไปได้ ซึ่งศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทรายได้เข้ามาให้คำแนะนำถึงเรื่องการออม และการทำการเกษตรแบบพอเพียงกับชาวบ้าน ทำให้ผู้ให้ข้อมูลได้พบทางออกที่ชัดเจน จนเกิดการเรียนรู้ และการตระหนักถึงเรื่องของการออมเป็นสำคัญ จนนำไปสู่การเห็นถึงคุณค่าของการออม โดยผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกว่า การออมเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มพูนทรัพย์สินอีกทางหนึ่ง ซึ่งหากมีการเก็บออมเงินไว้ เงินที่ออมก็จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ หากในยามที่มีปัญหา หรือเดือดร้อน ก็สามารถนำเงินในส่วนที่ออมไว้มาใช้จ่ายได้ โดยที่ไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินเหมือนเมื่อครั้งในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลจึงมีความรู้สึกเห็นด้วยที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน เพื่อเป็นธนาคารสำหรับเก็บออมเงินของหมู่บ้าน ผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุปแผนภาพของผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความผิดพลาดในอดีต ที่ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินจนกระทั่งชุมชนของผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทราย ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ทุนและส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มกับของสมาชิกในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ก่อให้เกิดกระบวนการทางสังคม ในการพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้ถึงกระบวนการและพฤติกรรมกรออมของครัวเรือนในแนวทางต่างๆตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน (ดังภาพที่ 5)

กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. การมีเครือข่ายทางสังคม ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งในการที่จะบรรลุเป้าหมายของการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะจากการได้รับคำแนะนำจาก ศูนย์ศึกษาและพัฒนาโครงการพระราชดำริห้วยทราย ได้มีส่วนในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของ ชุมชนบ้านหนองเขื่อนเป็นอย่างยิ่ง นำไปสู่การที่ประชาชนในพื้นที่ตอบสนองความสัมพันธร่วม เกิดความตั้งใจ เกิดแรงจูงใจที่จะนำไปสู่การกระทำและพร้อมที่จะนำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

2. ผู้นำเป็นแบบอย่าง พฤติกรรมของมนุษย์เกิดมาจากการเรียนรู้ และการเรียนรู้พฤติกรรม ใหม่ นั้น สามารถเรียนรู้ได้โดยประสบการณ์ตรง หรือไม่ก็โดยการสังเกต การเลียนแบบ จึงเป็นอีก วิธีหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางขึ้น การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง หรือ เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการเก็บออมจนประสบความสำเร็จ เมื่อบุคคลในชุมชนรับรู้และใส่ใจกับการดำเนินการดังกล่าว โดยสังเกตเห็นผลสำเร็จ และประโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้ว จึงมีแรงจูงใจที่จะทำตามนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมกรรมการออม ขึ้น

3. เห็นประโยชน์ เห็นคุณค่าและชื่นชม เมื่อบุคคลพร้อมที่จะปฏิบัติตาม การเป็นอันที่ว่า บุคคลนั้นเห็นถึงประโยชน์จากสิ่งๆ นั้นแล้ว พฤติกรรมการออมมีกระบวนการต่างๆ มากที่เป็น ประโยชน์ ทั้งการใช้ชีวิต การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การลด ละเว้น และเลิกอบายมุข การวางแผน ครอบครัว ใช้จ่ายให้อยู่ในความพอเพียง ไม่ก่อให้เกิดหนี้สิน การปลูกฝังบุตรหลานให้รู้จักการเก็บ ออม รู้จักการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อที่จะได้รู้รายรับ-รายจ่าย ได้รู้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์ สิ่งใดไม่ควร ซื้อเพราะเป็นสิ่งสิ้นเปลือง ทั้งนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและร่างกายของ ตนเองด้วยการไม่ใช้สารเคมีต่างๆ ในการทำไร่นาสวนผสม แต่ใช้ปุ๋ยที่สามารถผลิตได้เองตาม ธรรมชาติแทน ทำให้ไม่สิ้นเปลืองทรัพยากรและมีสุขภาพดี ปลอดภัยจากสารเคมีอันตรายต่างๆ รวมทั้ง มีประโยชน์ที่สำคัญอีกประการคือ มีการพัฒนากระบวนการทางสังคม ในส่วนของความสามัคคีใน ชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น มีการช่วยเหลือกัน มีสัจจะร่วมกันที่จะเก็บออม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนและประชาชนในชุมชนอื่นๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเป็นความภูมิใจ ของชุมชนบ้านหนองเขื่อน

จากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลต้องผ่านกับสภาพทางเศรษฐกิจที่ย่ำแย่มากในอดีต แต่ในปัจจุบันประสบการณ์ต่างๆสอนให้เกิดความเข้มแข็งมากขึ้น ส่งผลทำให้ผู้ให้ข้อมูลต้องมีความระมัดระวังตัวในเรื่องของการใช้จ่ายเงินเป็นอย่างมาก จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิด มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการใช้ชีวิตและพฤติกรรมของตนเองใหม่ โดยใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการออมของครัวเรือน ในประเด็นด้านการมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ และในส่วนของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้งื่อนไข 2 ประการ คือ ความรู้ และคุณธรรม

1) ด้านการมีเหตุผล กล่าวคือ มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินล่วงหน้า โดยมีการแบ่งเงินรายได้ที่ได้รับมาจากการทำการเกษตรในครั้งก่อนออกเป็น 3 ส่วน โดยในส่วนแรก แบ่งไว้ใช้สำหรับลงทุนต่อในด้านเกษตร ส่วนที่สอง แบ่งไว้ใช้จ่ายสำหรับค่าอุปโภค บริโภค ในครัวเรือน และในด้านสุดท้าย แบ่งไว้สำหรับเก็บออม โดยจะต้องคำนึงถึงเหตุผลในการใช้เป็นสิ่งสำคัญ และจะต้องมีการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่ให้เกิดความอยาก ความหลง ไปกับสิ่งยั่วยุต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2) ด้านความพอประมาณ เป็นการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ให้มีความพอประมาณในเรื่องการใช้จ่ายเงิน ให้ตั้งอยู่บนฐานของความเรียบง่าย และเหมาะสมกับรายได้ที่มี โดยไม่มีการซื้อหรือเสพลินค้าที่มีความฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ และจะต้องไม่ก่อให้เกิดหนี้สิน ซึ่งเป็นภาระสำคัญตามมา โดยจะต้องมีการเก็บออมเงิน เพื่อเป็นทุนสำหรับในอนาคตอีกด้วย

3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลได้ทำการออมกับสถาบันการเงินหลายๆแห่ง เพราะเนื่องจาก มีความต้องการที่จะเก็บออมเงิน และต้องการที่จะทำการกู้เงินกับสถาบันเหล่านั้น รวมทั้งมีการหารายได้เสริมเพิ่มเติม เพื่อที่จะนำรายได้ที่ได้รับ มาเป็นทุนสำหรับใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งการเก็บออมเงินนั้น จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้กับตนเอง และครอบครัว

โดยยึดเงื่อนไข 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1) เงื่อนไขความรู้ องค์ประกอบของการประพัตินทุกอย่างต้องอาศัยความรู้ ซึ่งจะต้องรู้ลึก รู้กว้าง และสามารถนำวิชาการต่างๆมาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอนได้อย่างรอบอบและระมัดระวังมากที่สุด

2) เงื่อนไขคุณธรรม ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในสังคม ความซื่อสัตย์ในสังคมจะต้องเก็บออมเงินทุกเดือน ความขยันที่จะประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ความอดทน ความพากเพียร คุณธรรมในการแบ่งปันกันในสังคม ต้องรู้จักช่วยเหลือกัน มีจิตใจเกื้อกูลและแบ่งปัน ผู้ให้ข้อมูลกระทำได้ดีครั้งนี้ ชุมชนแห่งนี้จึงเป็นชุมชนที่มีผู้ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จนทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงและได้รับรางวัลต่างๆ มาไว้เป็นขวัญและกำลังใจต่อไป

ดังนั้น พฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนบ้านหนองเขื่อน ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การวางแผนการใช้จ่ายเงิน มีการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด และมีการเก็บออมเงินในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงการหารายได้เสริมเพิ่มเติมต่างๆ เพื่อที่จะป้องกันตนเอง และครอบครัว ให้รอดพ้นจากสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังย่ำแย่อยู่ในขณะนี้ โดยตั้งอยู่บนฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน หมู่ที่ 4 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากผลจากวิจัย

1. เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการออม ซึ่งมีส่วนต่อการพัฒนาการออมของครัวเรือน เพราะถ้าครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น ก็มีเงินส่วนที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคมากขึ้น ก็จะทำให้การออมเงินเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชนต้องสร้างเครือข่ายของการทำงาน การให้ความรู้และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นในชุมชนของตนเอง รวมทั้ง ภาครัฐ ต้องมีหน้าที่หลัก ที่จะทำให้เกิดแนวทางการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนที่เพิ่มมากขึ้น ดังนี้

1.1 เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนมาจากอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นภาครัฐควรเข้ามาดูแล ส่งเสริมอาชีพหลักของครัวเรือน โดยการสนับสนุนการตั้งกองทุนเพื่อผลผลิตของ

ชาวบ้าน การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผลผลิตให้มีคุณภาพสูง ตลอดจนการเข้ามารับประกันคุณภาพสินค้าตลอดจนราคาของพืชผลทางการเกษตรของชาวบ้าน เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพให้แก่เกษตรกรและครัวเรือนต่อไป

1.2 รายได้อื่นๆ ของครัวเรือนบางส่วนมาจากอาชีพรับจ้าง ซึ่งหากมีการกระจายการลงทุนไปสู่พื้นที่เพิ่มมากขึ้น ก็สามารถทำให้เกิดการจ้างงาน และผลผลิตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น จะทำให้ชาวบ้านในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

2. ด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือน เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการออมของครัวเรือน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือนลง อาจเป็นการรณรงค์ให้เกิดการประหยัด ดังจะเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของครัวเรือนคือค่าอาหาร ดังนั้นควรมีการรณรงค์ให้บริโภคอาหารที่สามารถจัดทำได้เอง นอกจากเป็นการประหยัดแล้วยังมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ซึ่งจะทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ส่งผลไปสู่การลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลได้อีกทางหนึ่งด้วย

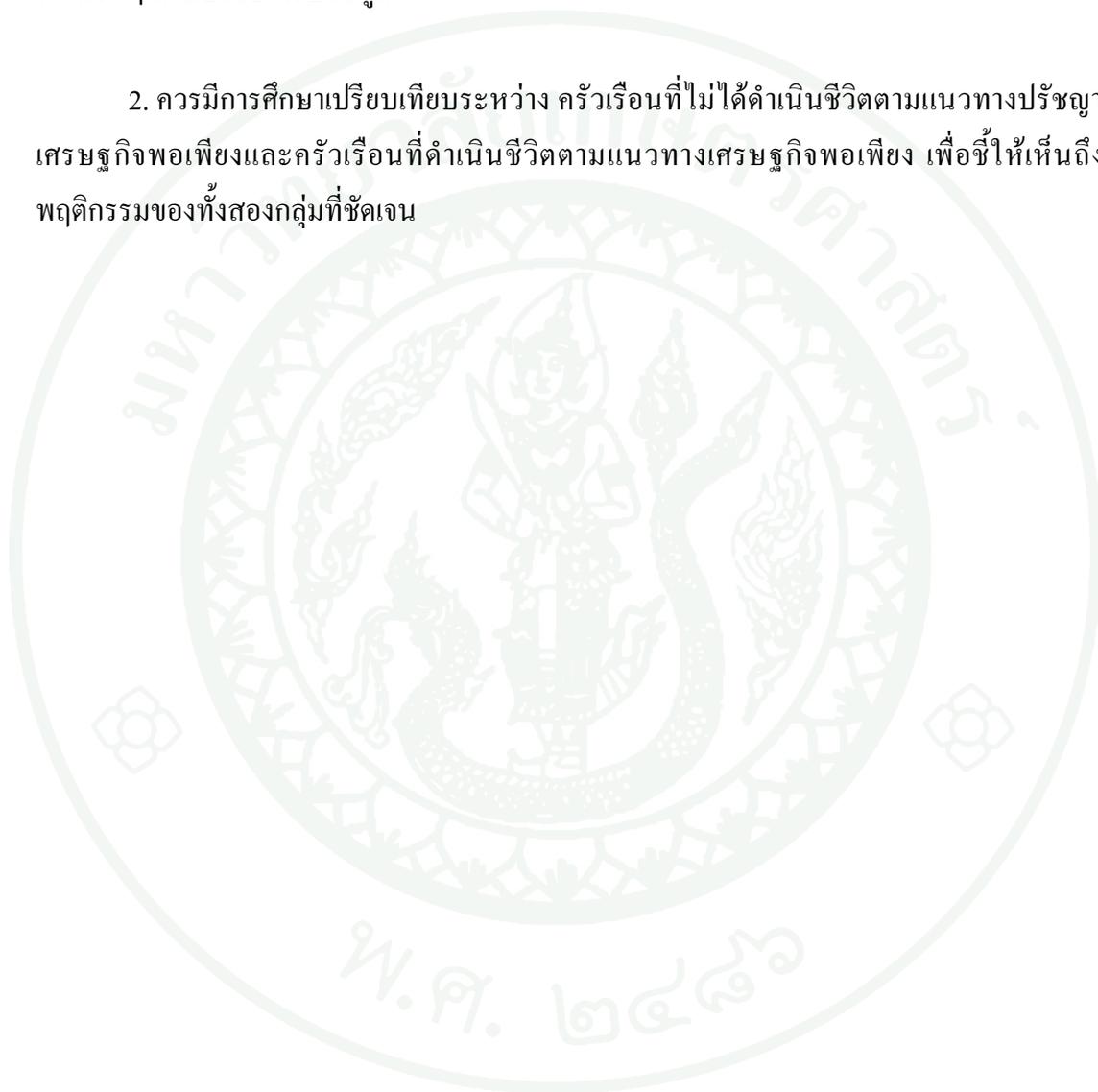
3. พฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณที่เกี่ยวกับการหารายได้เสริมยังได้รับผลไม่มากเพราะครัวเรือนไม่มีความรู้ที่จะแปรรูปผลผลิตมากนัก ดังนั้นอาจต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่จะหาวิธีการส่งเสริมและสนับสนุนการหารายได้เสริม เพื่อเพิ่มรายได้ในการดำรงชีวิตให้มากขึ้น เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ออมมีเงินออมในทุกๆ เดือนโดยไม่ต้องคาดหวังกับภาวะดินฟ้าอากาศจากภาคเกษตรกรรม

4. ควรมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านครัวเรือนอื่นๆ ที่ยังไม่ได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้หันกลับมาสนใจที่จะอยากปฏิบัติตาม เพราะ ผลที่เกิดขึ้นถือเป็นสิ่งที่ดี และมีประโยชน์ต่อทั้งตัวผู้ปฏิบัติเอง ต่อชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และต่อประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูล

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง ครัวเรือนที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและครัวเรือนที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของทั้งสองกลุ่มที่ชัดเจน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. 2541. การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมการพัฒนาชุมชน.

_____. 2545. คู่มือส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่าย. กรุงเทพฯ: กองพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

กรมการศาสนา. 2549. แผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. 2550. การทำบัญชีครัวเรือน. กรุงเทพฯ: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2539. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนา การเกษตรไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

กระทรวงมหาดไทย. 2551. แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สุภชนิทัศน์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐกิจของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. 2547. กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ก้อง อ้นชำนานู. 2548. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเสริมการเรียนรู้ระดับกลุ่ม เพื่อการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาสายกิจกรรมชุมชน ธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กั๋งสาด อยู่เย็น. 2544. พลวัตชุมชนบ้านเปรี๊ตในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง.

วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหำบัณฑิต สาขาการพัฒนชุมชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณะอนุกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ. 2547. นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2548. ประมวลคำในพระบรมราโชวาท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2473-2546 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จิตรา เจริญภัทรเกตุช. 2537. การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวต่อผู้ป่วยเอดส์เต็มขั้น: ศึกษา

เฉพาะกรณีครอบครัวของผู้ป่วยเอดส์เต็มขั้น โรงพยาบาลบาราศนราดูล. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เจลีชว นูริภักดี. 2520. รายงานผลการวิจัยเรื่อง ลักษณะของครูที่ดี. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครู.

ชม ภูมิภาค. 2516. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ชนันธมา ศิวโมกษธรรม. 2551. บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงกับพระอัจฉริยภาพด้านวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี และนวัตกรรมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : สุขุมวิทมีเดียมาร์เก็ตติ้ง จำกัด.

เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์. 2527. การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ:

โอเดียนสโตร์

ณรงค์ เล็งประชา. 2541. **กลุ่มธุรกิจพื้นฐานกับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2543. **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนา**.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดารณี ปานทอง และ สุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ. 2542. **ทฤษฎีการจูงใจ**. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ดวงพร ศรีชัย. 2550. **การศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน**

ของนักเรียนเตรียมทหาร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันพัฒนบัณฑิตบริหารศาสตร์.

ถวิล ชาราโกชน์. 2538. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

ถวัลย์ มาศจรัส. 2550. **Model การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียง**.

กรุงเทพฯ: ชารอักษร.

ทศมนพร พุทธจันทร์. 2547. **ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง:**

กรณีศึกษาข้าราชการจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาการ
พัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธงชัย สันติวงษ์. 2539. **พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทย

วัฒนาพานิช.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. 2549. **การวัดทัศนคติ**. อุบลราชธานี: วิทยาออฟเซทการพิมพ์.

ธีรธิดา เหมพิพัฒน์. 2546. **ความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อ**

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม,
สถาบันพัฒนบัณฑิตบริหารศาสตร์.

นพพร เมธื่อนันต์กุล. 2549. การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ
ดำเนินชีวิต: กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันพัฒนบัณฑิตบริหาร
ศาสตร์.

นงคัลักษณ์ วัฒนวิช. 2538. พฤติกรรมและทัศนคติที่มีต่อบริการเงินฝากประจำของธนาคาร
พาณิชย์ไทย. กรุงเทพมหานคร.

นิติ เอียวศรีวงศ์. 2550. มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2535. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: เจริญผล.

บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์. 2528. สังคมวิทยาการแพทย์. กรุงเทพฯ: จรูญการพิมพ์.

ประเทือง ภูมิภัทราคม. 2540. การปรับพฤติกรรม: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร:
ไอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.

ประวูฒิ ละครราช. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดยโสธร. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประเวศ วะสี. 2535. องค์กรชุมชนกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน: หัวใจของการพัฒนา.
รวมบทความวิชาการพัฒนาสังคม: แนวคิดและปฏิบัติการ.

_____. 2542. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม: แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม.
กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

_____. 2545. เครือข่ายแห่งปัญญา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

ประเวศ วะสี. 2547. **ปัญญาเพื่อการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ: สถาบันคลังสมองชาติ.

ปวัน มีนรัชย์เรืองเดช. 2549. **การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พันธุ์บุญย์ ทองสังข์. 2549. **หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกลยุทธ์การจัดการองค์การในภาวะวิกฤต กรณีศึกษา: ชุมพร คาบาน่า รีสอร์ท**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พิมพ์ิกา อินทไทย. 2550. **การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พงศ์ รัตนะ. 2551. **พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พรรณเพ็ญ สิทธิพัฒนา. 2550. **พฤติกรรมการออมเงินของนักศึกษา สาขาบัญชี วิทยาลัยพินิจโลก**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2541. **ธรรมนุญชีวิต**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

ไพฑูรย์ พัชรอาภา. 2547. **ความมั่นคงทางรายได้ของแรงงานภาคเกษตรกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: การศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู**. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนารัฐบาล, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มงคล เจริญ. 2536. พฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคกลางของประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2548. พฤติกรรมองค์การ: แบบทดสอบการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรม
องค์การ. กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแห่งโลกธุรกิจ.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานามีบุ๊กส์
พับลิชเคชั่นส์.

ราตี บุรุษรัตน์พันธุ์. 2542. ทฤษฎีใหม่ในหลวง: ชีวิตที่พอเพียง. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.

วันวิสา เกิดพุด. 2549. การศึกษาการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้: กรณีศึกษาศูนย์
กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
พัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วารุณี ชินวินิจกุล. 2549. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา
ชุมชนไม้เรียง อำเภอลำปาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต
สาขาการพัฒนารชุมชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิษณุศากรณ์ วีระพันธุ์. 2550. การดำเนินตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: ศึกษากรณีบ้านบัว
งามตำบลสีบัวทอง อำเภอสว่างหา จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ขงยุทธ เกษสาคร. 2541. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เอกสารและ
ตำราสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

ลัดดา กิติวิภาต. 2545. พัฒนคติทางสังคมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

- ศรีเวื่อน แก้วกั้งवाल. 2548. **ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ (รู้เขา รู้เรา)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- สงวนศรี วิรัชชัย. 2543. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สนธยา พลศรี. 2550. **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมพร เทพสิทธิ์า. 2549. **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสารจำกัด.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมโร). 2527. **บทสร้างนิสัย**. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา, กรมการพัฒนาชุมชน.
- สุชา จันทน์เอม. 2539. **จิตวิทยาวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุดใจ ทูลพานิชย์กิจ. 2547. **หลักการพัฒนาเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภย์ อินทองคง. 2549. **สัจจะวันละบาทกับความคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนภาคใต้.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. 2546. **ดร.ได้เบื้องพระยุคลบาท**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. 2548. **หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ด้านสุทธาการพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. 2550. **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2549. **วิธีแห่งความพอเพียง**. กรุงเทพฯ:

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2552. การสำรวจสถานะเศรษฐกิจของครัวเรือน. กรุงเทพฯ:
- อุดมพร อมรรธรรม. 2549. **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาวจำกัด.
- _____. 2550. **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสุดยอดแนวคิดทางเศรษฐกิจเชิงพุทธ จากองค์พระประมุขผู้ทรงเป็นปราชญ์เมธี ยุทธศาสตร์การแก้ไขเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว จำกัด.
- อุทัย หิรัญโต. 2519. **สังคมวิทยาประยุกต์**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุบล นิวัติชัย. 2527. **หลักการพยาบาลจิตเวช**. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Allport, G. W. 1969. **Handbook of Social Psychology**. Massachusetts: Clark University Press.
- Cobb, S. 1976. **Social Support as Moderate of Life Stress**. Psychosomatic Medicine. 38(5): 300-301.
- Jacobson, D.E. 1986. **Tyler and Timing of Support**. Journal of Health Socio Behavior. 27(11): 250-264.
- Pender, N. J. 1987. **Health Promotion in Nursing Practice**. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Weiss, R. 1974. **The Provision of Social Relationship**. In R. Zick (ED.), Doing Unto Others. New Jersey: Prentice Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตารางจำแนกประวัติส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตารางจำแนกประวัติส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ-สกุล (นาม สมมติ)	เพศ	อายุ (ปี)	อาชีพ หลัก	จำนวน สมาชิก ใน ครัว เรือน (คน)	จำนวน เงินออม กับกลุ่ม ออม ทรัพย์ แต่ละ เดือน (บาท)	ระยะเวลา การเข้า ร่วมกลุ่ม ออม ทรัพย์/ปี (บาท)	หนี้สิน ใน อดีต (ใน ระบบ) (บาท)	หนี้สิน ใน อดีต (นอก ระบบ) (บาท)	หนี้ ปัจจุบัน (บาท)
1.ชาย เมืองเพชร	ชาย	64	ทำไร่	3	300	6	10,000	-	-
2.แมน บ้านเขื่อน	ชาย	58	ทำไร่	2	100	6	-	-	-
3.เชื่อน ใจมั่น	ชาย	60	ทำไร่	4	300	3	10,000	5,000	-
4.หญิง หัวบ้าน	หญิง	39	ทำไร่	5	500	3	15,000	10,000	-
5.บอย รักไทย	ชาย	37	ทำไร่	4	400	3	15,000	5,000	-
6.เกิด เป็นชาย	ชาย	40	ทำไร่	3	300	6	-	5,000	-
7.นิล แสงสุข	ชาย	54	ทำไร่	3	200	6	5,000	10,000	-
8.ส่ง สมบูรณ์	ชาย	46	ทำไร่	3	300	6	5,000	-	-
9.อิน อัมเจริญ	ชาย	57	ทำไร่	5	300	6	5,000	-	-
10.สวย รายยิ่ง	หญิง	54	ทำไร่	3	250	6	-	-	-

ชื่อ-สกุล (นาม สมมุติ)	เพศ	อายุ (ปี)	อาชีพ หลัก	จำนวน สมาชิก ใน ครัว เรือน (คน)	จำนวน เงินออม กับกลุ่ม ออม ทรัพย์ แต่ละ เดือน (บาท)	ระยะเวลา การเข้า ร่วมกลุ่ม ออม ทรัพย์/ปี (บาท)	หนี้สิน ใน อดีต (ใน ระบบ)	หนี้สิน ใน อดีต (นอก ระบบ)	หนี้ ปัจจุบัน (บาท)
11.เพชร ลุ่มน้ำ	ชาย	57	ทำไร่	2	100	6	5,000	5,000	-
12.มัน ในธรรม	ชาย	60	ทำไร่	3	100	6	10,000	-	-

ภาคผนวก ข
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ลำดับที่	แผนการศึกษา	เดือน					
		พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
1.	นำเสนอหัวข้อเรื่อง	↔					
2.	นำเสนอโครงร่าง ศึกษาตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา	↔	↔				
3.	ศึกษาค้นคว้าเอกสารรวบรวมข้อมูล	↔	↔				
4.	ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม		↔	↔	↔		
5.	สรุปและวิเคราะห์ข้อมูล				↔	↔	↔
6.	จัดทำรูปเล่ม					↔	↔

ภาคผนวก ค

ภาพตัวอย่างกระบวนการและพฤติกรรมกรรมกรออมของครัวเรือน

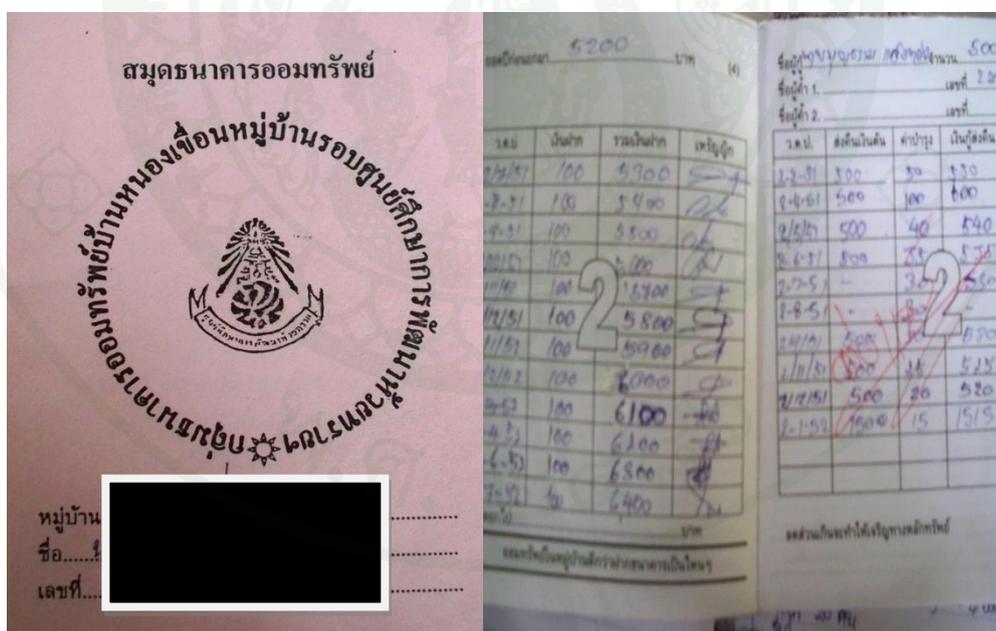
ภาพตัวอย่างกระบวนการและพฤติกรรมกรอของครัวเรือน

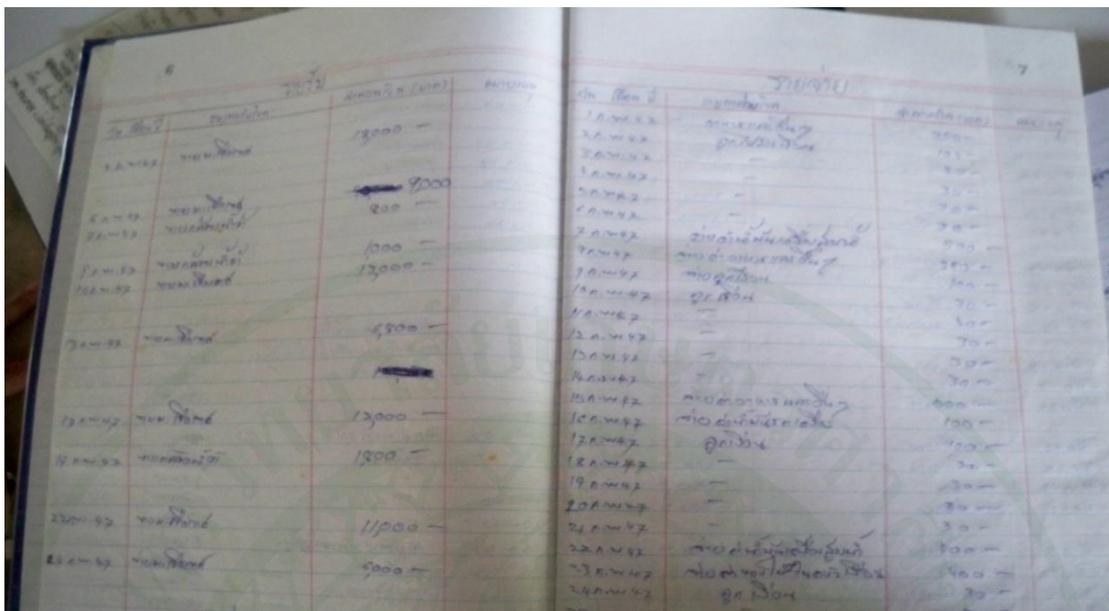
ภาพผนวกที่ 1 การดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองเขื่อน

ภาพผนวกที่ 2 สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ทำการฝากเงิน โดยปลูกลงให้นักเรียนมาศึกษาเรียนรู้ร่วมกันด้วย

ภาพผนวกที่ 3 สมุดธนาคารออมทรัพย์

ภาพผนวกที่ 4 ตัวอย่าง บัญชีครัวเรือน บัญชีครัวเรือน คือสมุดบันทึกยอดรายรับ – รายจ่าย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ภาพผนวกที่ 5 ตัวอย่าง ใบแจ้งค่าไฟฟ้าของแต่ละครัวเรือน คือการแสดงถึง ความมีเหตุผลในการใช้ โดยครัวเรือนใช้ไฟฟ้า ไม่เกิน 90 หน่วย ถือเป็นภาระประหยัด ทั้งต่อครัวเรือน และต่อพลังงานของชาติ

ภาพผนวกที่ 6 ครัวเรือนมีการใช้ภาชนะต่างๆเพื่อบรรจุน้ำฝนไว้ใช้ในครัวเรือน

ภาพผนวกที่ 7 ครัวเรือนยังใช้เตาฟืน ในการประกอบอาหาร เพราะฟืนถือเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในชุมชน และไม่เสียค่าใช้จ่าย

ภาพผนวกที่ 8 ครัวเรือนแบ่งพื้นที่ถือครองเป็นส่วนตัว สำหรับ เลี้ยงสัตว์ เพาะปลูก อยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวกาญจนา บุญประเสริฐ
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 17 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพฯ
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการชุมชน) มหาวิทยาลัยศิลปากร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์